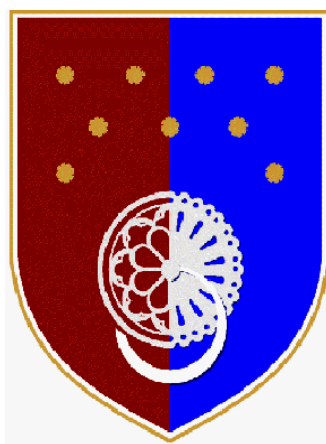

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
KANTON SARAJEVO
ZAVOD ZA INFORMATIKU I STATISTIKU

STATISTIČKI GODIŠNJAK KANTONA SARAJEVO 2015 GODINA

Godina XVII

Sarajevo, 2016 godina

PREDGOVOR

Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo radi mjesečnu i godišnju publikaciju "Statistički bilten" Kantona Sarajevo, sa namjerom da upozna nadležne organe i institucije Kantona Sarajevo, kao i druge korisnike sa osnovnim statističkim podacima i pokazateljima iz oblasti ekonomskih i drugih kretanja na području Kantona Sarajevo.

Statistički bilten Zavoda za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo dostupan je na internet stranici <http://zis.ks.gov.ba>

Ova publikacija sadrži podatke koje prikuplja i obrađuje Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, koje dostavljaju izvještajne jedinice prema Programu statističkih istraživanja i njihovoj periodičnosti, a na osnovu Sporazuma sa Federalnim zavodom za statistiku broj:

01-05.2-1827/15 od 25.12.2015 i 240-05-16/15 od 20.12.2015. godine, o provođenju statističkih istraživanja na području Kantona Sarajevo, kao i dio podataka koje prikuplja i obrađuje Federalni zavod za statistiku od interesa za FBiH i Kantone. Federalni zavod za statistiku podatke mjesečno objavljuje u Biltenu pod nazivom: "Mjesečni statistički pregled Federacije Bosne i Hercegovine po kantonima".

Za informacije o drugim kantonima, Statistički bilten Federalnog zavoda za statistiku dostupan je na internet stranici <http://www.fzs.ba>

Prezentirani su podaci za 2015. godinu iz oblasti: geografski i meteorološki podaci, registar poslovnih subjekata, stanovništvo, investicije, industrija, poljoprivreda, šumarstvo, građevinarstvo, unutrašnja trgovina, vanjska trgovina, turizam, zaposlenost, nezaposlenost i plaće, obrazovanje, kultura, socijalna zaštita, zdravstvena zaštita, pravosuđe.

Detaljnije informacije o pojedinim statističkim istraživanjima dostupne su na sljedećim internet stranicama:

Statistička istraživanja za zaposlene i nezaposlene dostupna su na internet stranici

<http://www.juszzks.com.ba>

Statistička istraživanja turizma dostupna su na internet stranici

<http://www.sarajevo-tourism.com>

Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo u cilju poboljšanja kvaliteta ovog biltena sa zahvalnošću će primati eventualne primjedbe, prijedloge i sugestije.

Molimo korisnike ove publikacije da prilikom korištenja podataka navedu izvor.

SADRŽAJ

Str.

PREDGOVOR

2

SADRŽAJ

3

I TERITORIJALNI, GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

5

GEOGRAFSKI PODACI

9

GODIŠNJE VRIJEDNOSTI VAŽNIJIH METEOROLOŠKIH POJAVA

10

, PROSJEČNA GODIŠNJA KONCENTRACIJA POLUTANATA U ZRAKU

11

II REGISTAR POSLOVNIH SUBJEKATA

REGISTAR POSLOVNIH SUBJEKATA METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

12

REGISTRIRANI POSLOVNI SUBJEKTI PREMA PODRUČJIMA KD BiH 2010 I OPĆINAMA

14

REGISTRIRANI POSLOVNI SUBJEKTI PREMA PODRUČJIMA KD BiH 2010

15

III STANOVNIŠTVO

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

16

STAROSNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA , procjena

19

PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA

20

RADNO SPOSOBNO STANOVNIŠTVO PREMA STATUSU U AKTIVNOSTI I SPOLU PO OPĆINAMA

21

STANOVNIŠTVO PREMA MATERNJEM JEZIKU I SPOLU PO OPĆINAMA

22

STANOVNIŠTVO PREMA STAROSTI PO PETOGODIŠTIMA I SPOLU PO OPĆINAMA

23

DOMAĆINSTVA PREMA BROJU ČLANOVA PO OPĆINAMA

24

STANOVNIŠTVO PREMA ETNIČKOM IZJAŠNJAVANJU I SPOLU PO OPĆINAMA

25

STANOVNIŠTVO STARO 15 I VIŠE GODINA PREMA ZAKONSKOM BRAČNOM STANJU I SPOLU PO OPĆINAMA

26

STANOVNIŠTVO PREMA IZJAŠNJAVANJU O VJEROISPOVIJESTI I SPOLU PO OPĆINAMA

27

ŽENSKO STANOVNIŠTVO STARO 15 I VIŠE GODINA

28

NEPISMENO STANOVNIŠTVO STARO 10 I VIŠE GODINA PREMA SPOLU PO OPĆINAMA

29

STANOVNIŠTVO STARO 15 I VIŠE GODINA PREMA NAJVIŠOJ ZAVRŠENOJ ŠKOLI I SPOLU PO OPĆINAMA

30

KOMPIJUTERSKI PISMENO STANOVNIŠTVO STARO 10 I VIŠE GODINA PREMA SPOLU PO OPĆINAMA

31

OSOBE SA POTEŠKOĆAMA PREMA VRSTI POTEŠKOĆE I SPOLU PO OPĆINAMA

32

STAMBENE ZGRADE PREMA BROJU STANOVA PO OPĆINAMA

33

STANOVI ZA STANOVANJE PREMA BROJU SOBA I POVRŠINI PO OPĆINAMA

34

DOMAĆINSTVA KOJA OBAVLJAJU POLJOPRIVREDNU AKTIVNOST PO OPĆINAMA

35

BROJ I POVRŠINA STANOVA PREMA OSNOVU KORIŠĆENJA PO OPĆINAMA

36

IV INVESTICIJE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

37

ISPLATE ZA INVESTICIJE PO OSNOVNIM IZVORIMA FINANSIRANJA

38

OSTVARENE INVESTICIJE U NOVA STALNA SREDSTVA PO NAMJENI ULAGANJA

39

ISPLATE ZA INVESTICIJE PO OSNOVNIM IZVORIMA FINANSIRANJA

40

OSTVARENE INVESTICIJE U NOVA STALNA SREDSTVA PO NAMJENI ULAGANJA I TEHNIČKOJ STRUKTURI

41

V INDUSTRIJA

INDUSTRIJA METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

42

INDEKSI OBIMA INDUSTRIJSKE PROIZVODNJE - PREMA GLAVNIM INDUSTRIJSKIM

43

VI POLJOPRIVREDA

POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

44

PRINOSI USJEVA

46

PRINOSI VOĆA

47

ORANIČNA POVRŠINA PO NAČINU KORIŠTENJA

48

BROJNO STANJE STOKE I STOČNA PROIZVODNJA

49

PROIZVODNJA I PRODAJA ŠUMSKIH SORTIMENATA

50

VII GRAĐEVINARSTVO	
GRAĐEVINARSTVO METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	51
VRIJEDNOST IZVRŠENIH GRAĐEVINSKIH RADOVA	53
VIII SAOBRAĆAJ	
PRIJEVOZ I KOMUNIKACIJE METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	54
REGISTRIRANA CESTOVNA MOTORNA I PRIKLJUČNA VOZILA PREMA GODINAMA STAROSTI	56
BROJ SAOBRAĆAJNIH NEZGODA	57
IX VANJSKA TRGOVINA	
VANJSKA TRGOVINA METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	58
IZVOZ UVOZ U 2015	60
IZVOZ I UVOZ PO SEKTORIMA I ODSJECIMA SMTK - Rev 4,	61
ZEMLJE U KOJE SE NAJVIŠE IZVOZILO U 2015. - TOP 10	62
X UNUTRAŠNJA TRGOVINA	
UNUTRAŠNJA TRGOVINA METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	63
PROMET U DISTRIBUTIVNOJ TRGOVINI	65
PROMET U TRGOVINI NA MALO PREMA TRGOVAČKIM STRUKAMA	66
DOMAĆI SAJMOVI, 2015.	67
XI CIJENE	
CIJENE METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	68
INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA 1)	70
GODIŠNJI LANČANI INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA	71
PREGLED KRETANJA CIJENA IZABRANIH PROIZVODA	72
XII TURIZAM	
TURIZAM METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	73
DOLASCI I NOĆENJA TURISTA	74
XIII ZAPOSLENI, NEZAPOSLENI I PLAĆE	
ZAPOSLENOST, NEZAPOSLENOST I PLAĆE METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	75
ZAPOSLENE, NEZAPOSLENE OSOBE I PLAĆE PO OPĆINAMA.	76
ZAPOSLENOST I PLAĆE PO OPĆINAMA	77
XIV OBRAZOVANJE	
OBRAZOVANJE METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	78
REDOVNO OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE	79
VISOKO OBRAZOVANJE	81
XV KULTURA; UMJETNOST I SPORT	
KULTURA, UMJETNOST I SPORT METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	84
POZORIŠTA I KINA	87
TV STANICE	88
RADIO STANICE	89
XVI SOCIJALNA ZAŠTITA	
SOCIJALNA ZAŠTITA METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	90
SOCIJALNI RAD	91
XVII ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	
ZDRAVSTVENA ZAŠTITA METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	92
ZDRAVSTVENI RADNICI U BOLNICAMA, ISPISANI BOLESNICI I BOLESNIČKI DANI ISPISANIH BOLESNIKA	93
RADNICI ZAPOSLENI U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA PREMA STEPENU STRUČNE SPREME I PROFILU	94
XVIII PRAVOSUĐE	
PRAVOSUĐE METODOLOŠKA OBJAŠNENJA	95
OPTUŽENE I OSUĐENE PUNOLJETNE I MALOLJETNE OSOBE PREMA KAZNENOM DJELU	96

GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

GEOGRAFSKI PODACI

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o geografskim koordinatama, površini i dužini granica preuzeti su od Uprave za geodetske i imovinskopravne poslove Bosne i Hercegovine, podaci o jezerima i nadmorskim visinama planinskih vrhova su iz topografskih karata razmjere/mjerila 1:25.000.

Ostali geografski podaci preuzeti su od Federalnog ministarstva okoliša i turizma.

Definicije

Pod pojmom **planine** najčešće se podrazumijevaju uzvišenja iznad 500 m nadmorske visine, dok se uzvišenja ispod 500 m nazivaju brijegom, iako su te granice proizvoljne i variraju. Planine preko 1500 m nadmorske visine su poredane prema visini vrha.

METEOROLOŠKI PODACI

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o zemljotresima, temperaturi zraka, količini padavina i vodostaju rijeka preuzeti su od Federalnog hidrometeorološkog zavoda, koji vrši osmatranje, mjerenje i prikupljanje ovih podataka preko mreže stanica u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Obuhvatnost i uporedivost podataka

Mjerenja i osmatranja meteoroloških parametara u 2015. godini vršena su na 15 meteoroloških stanica u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Vazdušni pritisak/tlak izražen je u hektopaskalima (hPa) ili milibarima (mb). **Relativna vlažnost zraka** izražena je u procentima (%). **Temperature** zraka se izražavaju u stepenima / stupnjevima Celsijusa (°C).

Definicije

Podaci o **srednjoj dnevnoj temperaturi** se odnose na srednje mjesečne vrijednosti, koje su izračunate na osnovu mjerenja svakog dana u 7:00, 14:00 i 21:00 sat po lokalnom vremenu, prema formuli: $(t_7+t_{14}+2 \cdot t_{21})/4$.

Srednja godišnja temperatura vazduha je izračunata na isti način, tj. kao mjesečni prosjek.

Podaci o **padavinama/oborinama** se odnose na mjesečnu i godišnju količinu padavina/oborina izraženu u milimetrima (mm). Jedan milimetar padavine/oborine znači da je pala 1 litra padavina na 1 metar kvadratni (l/m²).

Broj dana sa **kišom i snježnim pokrivačem** predstavlja dane u kojima su naznačene pojave iznosile najmanje 0.1 mm i najmanje 1 cm snježnog pokrivača.

Padavina se smatra kiselom ako je pH < 5,6.

Klima

Prema svom geografskom položaju Federacija Bosne i Hercegovine se nalazi na granici dva velika klimatska pojasa. Sa sjevera imamo utjecaj umjereno kontinentalne klime iz Panonske nizije, a sa jugozapada utjecaj mediteranske klime sa Jadranskog mora.

Stoga razlikujemo tri osnovne klimatske oblasti: Oblast umjereno kontinentalne klime na sjeveru (Umjereni klimatski pojas), koji dolinama većih rijeka prodiire duboko prema središnjem dijelu; Oblast planinske i predplaninske klime u središnjem planinskom dijelu (Planinsko kotlinski pojas), te Oblast mediteranske klime na jugozapadu (Maritimni pojas).

Zavisno od nadmorske visine razlikujemo i nekoliko prijelaznih oblasti između ovih glavnih, a na najvećim nadmorskim visinama u centralnom planinskom pojasu govorimo i o oblastima alpske klime.

Umjereni klimatski pojas ima umjereno kontinentalnu klimu sa dosta oštrim zimama i toplim ljetima. Srednje temperature zraka u januaru/siječnju su niže 0,0°C, dok se u julu/srpnju srednje temperature kreću od 18,7 do 23,0°C. Apsolutne minimalne temperature u zimskom periodu spuštaju se i do -27,0°C, dok apsolutne maksimalne u ljetnjem periodu dostižu i 40,0°C. Srednje godišnje temperature zraka (višegodišnji prosjek) kreće se u rasponu između 10,0 i 13,0°C.

Prosječne godišnje sume padavina/oborina opadaju od zapada prema istoku i variraju između 700 mm na istoku i 1400 mm na zapadu zemlje. Idući prema centralnim predjelima sa porastom nadmorske visine srednje temperature zraka lagano opadaju, a sume padavine/oborine rastu. Dolinama velikih rijeka utjecaj ovog klimatskog pojasa je izraženiji i dopire dublje prema jugu zemlje.

Planinsko kotlinski pojas (sa nadmorskom visinom od 500 do 2000 m i preko). Na planinama i visoravnima klima ima karakter planinske, i odlikuje se zimama koje karakteriziraju niske temperature zraka i obilnije snježne padavine, te blaga i kratka ljeta.

Na prostorima preko 1800-1900 m nad morem planinska klima ima sve odlike alpske klime. Prosječna temperatura najhladnijeg mjeseca je niža od -3,0°C a najtoplijeg niža od 18,0°C. Prosječno 2 - 4 mjeseca u godini imaju srednju temperaturu veću od 11,0°C.

U kotlinama je prisutna predplaninska klima. Srednja godišnja temperatura zraka se kreće od 8,00 do 11,0 °C. Ljeta su topla, a zime oštre sa čestim snježnim padavinama/oborinama. Režim padavina/oborina u planinsko kotlinskom pojasu je približno ravnomjeran tokom godine. Godišnje sume padavina/oborina se kreću između 800 i 1400 mm, a u planinskim predjelima padne i do 2000 mm.

Mediteranski pojas (dolina rijeke Neretve i njenih pritoka, kao i obližnja kraška polja) zbog blizine Jadranskog mora ima mediteransku klimu, odnosno izmijenjenu mediteransku klimu. Osnovna karakteristika ove klime su blage zime i žarka ljeta. Srednje temperature u januaru/siječnju su od 3,0 do 5,0°C, dok su u julu/srpnju i preko 24,0°C, ali je amplituda manja nego u sjevernim i centralnim dijelovima zemlje. Apsolutne maksimalne temperature se kreću i do 45,0°C.

Sume padavina/oborina su veoma visoke (od 1000 do 1800 l/m²). Najveće količine padavina/oborina su u hladnijem dijelu godine, dok su u ljetnim mjesecima relativno male, pa su u tom dijelu godine mogući i sušni periodi. Snijeg je rijetka pojava.

Analiza klimatskih anomalija na području Federacije Bosne i Hercegovine u 2015.

Srednje godišnje temperature zraka u 2015. godini bile su znatno iznad standardne normalne vrijednosti za period 1961-1990. godine na čitavom posmatranom prostoru Bosne i Hercegovine, i kretale su se između od 10,3°C u Bugojnu i 16,2°C u Mostaru. Na planinskim područjima srednje temperature zraka kretale su se od 2,7 °C na Bjelašnici do 8,6 °C na Ivan Sedlu. Temperaturna odstupanja kretala su se u rasponu od 1,0°C u Jajcu do 2,3°C u Gradačcu.

Analiza raspodjele percentila temperature je pokazala da temperaturne prilike u 2015. godine svrstavamo u kategoriju ekstremno toplo.

Najniža dnevna temperatura zraka izmjerena je u Kalesiji od -20,7 °C (01.01.), a na planinskim područjima najniža temperatura od -19,7 °C (01.01.) izmjerena je na Bjelašnici. Najniža srednja mjesečna temperatura u 2015. godini registrirana je u decembru/prosinu na MS Bugojno od -1,3 °C. Na planinskim predjelima najniža srednja mjesečna temperatura iznosila je u februaru/veljači na Bjelašnici -6,9 °C.

Najviša dnevna temperatura zraka od 41,9 °C (22.07.) izmjerena je u Mostaru. Na planinskim područjima najviša dnevna temperatura izmjerena je na MS Ivan Sedlo od 32,8 °C (19.07.). Najviša srednja mjesečna temperatura zraka od 29,5 °C zabilježena je u julu/srpnju na MS Mostar. Na planinskim predjelima najviša srednja mjesečna temperatura zraka registrovana je na MS Ivan Sedlo u julu/srpnju od 19,7 °C.

Analiza godišnjih suma padavina izraženih u % prosječnih vrijednosti pokazuje da su se u 2015. godini, odstupanja u odnosu na normalne količine padavina/oborina kretala između 73,1% u Drvaru i 120,7% na Bjelašnici. Ukupne sume padavina/oborina u 2015. godini kretale su se od 732,4 mm na MS Zenica do 1377,7 na MS Bihac. Padavine/oborine su bile na većini stanica ispod prosječnih suma. Izuzetak čine MS Bihac, Bjelašnica, Jajce i Kalesija gdje su sume padavina/oborina bile nešto iznad prosjeka. Prema raspodjeli percentila padavinske/oborinske prilike u 2015. godini svrstane su u kategorije vrlo sušno, sušno, normalno i kišno.

U Bihacu je izmjerena najveća visina snježnog pokrivača od 67 cm (07.02.). U planinskim predjelima najveća visina snježnog pokrivača izmjerena je na Bjelašnici od 325 cm (07.03.).

HIDROLOŠKI PODACI

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o nivou vode preuzeti su od Federalnog hidrometeorološkog zavoda, koji vrši mjerenje i prikupljanje ovih podataka, a dati su na osnovu dnevnih osmatranja i izraženi su u centimetrima (cm).

Obuhvatnost i uporedivost podataka

Mrežu hidroloških stanica/postaja u Federaciji Bosne i Hercegovine krajem 2015. godine činilo je cca 90 stanica, od kojih niz podataka (X-vodostaj) ima svih cca 90 stanica.

Definicije

Vodomjerna letva (vodomjer) služi za neposredno očitavanje vodostaja. Vodomjerne letve se proizvode od emajliranog lima pojedinačne dužine od 1 metra, sa podjelom od 2 cm.

Vodostaj površinskih voda označava nivo/razinu vode u vodotoku, jezeru, moru ili akumulaciji i mjeri se u metrima (m) ili centimetrima (cm).

Na nekom uređenom mjernom mjestu za mjerenje vodostaja (vodomjera hidrološka stanica/postaja) vodostaj se mjeri u odnosu na neku referentnu visinsku tačku/točku ("kotu nule") za koju je prethodno geodetski određena nadmorska visina.

Za neposredno očitavanje vodostaja koriste se vodomjerne letve postavljene na način da se na njima očitava vodostaj relativno u odnosu na kotu nule. Na isti način vodostaji se mogu i trajno registrirati (zapisivati) upotrebom analognih ili digitalnih instrumenata za mjerenje vodostaja.

Podaci o vodostaju rijeka odnose se na najvažnije rijeke Federacije Bosne i Hercegovine i vodomjerne stanice za koje postoje podaci u vremenskom slijedu od deset godina.

Protok vode predstavlja zapreminu/volumen vode koja protiče kroz neku proticajnu površinu u jedinici vremena i izražava se u kubnim metrima u sekundi (m³/s) ili u litrima u sekundi (l/s).

SEIZMOLOŠKI PODACI

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o zemljotresima preuzeti su od Federalnog hidrometeorološkog zavoda, koji vrši osmatranje, mjerenje i prikupljanje ovih podataka preko mreže seizmoloških stanica/postaja.

Obuhvatnost i uporedivost podataka

Mreža seizmoloških stanica/postaja Federalnog hidrometeorološkog zavoda postoji od 2010. godine. Na području Federacije Bosne i Hercegovine postoji šest digitalnih seizmoloških stanica: Sarajevo, Zenica, Bihać, Tuzla, Mostar i Livno.

Definicije

Zemljotres predstavlja osciliranje čestica tla izazvano prirodnim ili vještačkim uzrocima. Posljedica su oslobođene Zemljine unutrašnje energije. Nastaje usljed pomjeranja tektonskih ploča, kretanja Zemljine kore ili pojave udara, a posljedica je podrtavanje zemljine kore zbog oslobađanja velike količine energije.

Epicentar je mjesto na Zemljinoj površini, okomito iznad hipocentra ili žarišta zemljotresa. To je najčešće i mjesto na kojem se zemljotres najjače osjeti i gdje napravi najveću štetu.

Hipocentar ili žarište zemljotresa je mjesto u unutrašnjosti Zemljine kore od koga počinju da se prostiru seizmički talasi.

Intenzitet zemljotresa odražava rušilački efekt zemljotresa na površini Zemlje. Izražava se različitim skalama, od kojih se u Evropi najčešće primjenjuje Merkali-Kankani-Zibergova (MCS) i Medvedova-Sponheuera-Karnikova (MSK) skala.

Hipocentralno vrijeme predstavlja vrijeme početka loma stijenske mase u hipocentru.

Magnituda zemljotresa predstavlja jedinicu mjere količine oslobođene energije u hipocentru. Izražava se magnitudnom skalom Rihtera koja ima 9 stepeni/stupnjeva.

Rihterova skala ili magnituda skala definirana je brojem kojim se označava energija proizašla iz zemljotresa. Skala se procjenjuje prema logaritamskom zapisu najveće amplitude.

Merkali-Kankani-Zibergova skala (MCS) češće nazivana kao Merkalijska skala, definira pojave i promjene koje zemljotresi izazivaju kod ljudi i životinja uz ocjenu veličine štete na objektima, te sagledavanje promjena u prirodi kao posljedica zemljotresa.

PODACI O KVALITETU ZRAKA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci - indikatori kvaliteta zraka, preuzeti su od Federalnog hidrometeorološkog zavoda koji vrši mjerenje i prikupljanje ovih podataka putem mreže monitoringa kvaliteta zraka.

Obuhvatnost i uporedivost podataka

Zagađenje zraka podrazumijeva direktno ili indirektno unošenje supstanci u zrak od čovjeka što rezultira takvim štetnim utjecajima koji ugrožavaju ljudsko zdravlje, nanose štetu životnim resursima i ekosistemima, materijalnim dobrima.

Ostvarivanje monitoringa kvaliteta zraka provodi se u skladu sa mogućnostima realizacije zahtjeva definiranim Pravilnikom o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka (Službene novine FBiH, br.21/01).

Za ocjenu kvaliteta zraka vrši se monitoring koncentracije zagađujućih materija definiranim o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka (Službene novine FBiH, br. 12/01), mjerenja pH vrijednosti i elektroprovodljivosti padavina ne tretiraju se kao parametri za ocjenu kvaliteta zraka.

GEOGRAFSKI I METEOROLOŠKI PODACI

Za ocjenu kvaliteta zraka vrši se monitoring koncentracije zagađujućih materija definisanim o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka (Službene novine FBiH, br. 12/01), mjerenja pH vrijednosti i elektroprovodljivosti padavina ne tretiraju se kao parametri za ocjenu kvaliteta zraka.

Kisele kiše nastaju pri procesima sagorijevanja u kojima nastaju sumporov dioksid, azotni oksidi i drugi plinovi koji pospješuju nastajanje kiselina. Takvi slobodni nemetalni oksidi oksidiraju u vlažnoj atmosferi sa vodenom parom u sumpornu i dušičnu kiselinu. Ove tvari se otopljene nalaze u zraku tako da onda na zemlju padaju sa padavinama/oborinama.

Kisele kiše predstavljaju pojavu koja utječe na degradaciju šuma i drugih vegetativnih zajednica, zakišeljavanje i smanjenje fertilnosti tla, a mogu negativno utjecati i na materijalna dobra osobito na objekte izgrađene od krečnjaka i drugih materijala koji su podložni korozivnom djelovanju kiselih padavina.

Definicije

Zagađivanje podrazumijeva direktno ili indirektno unošenje supstanci u zrak od čovjeka što rezultira takvim štetnim uticajima koji ugrožavaju ljudsko zdravlje, nanose štetu životnim resursima i ekosistemima, materijalnim dobrima.

Monitoring kvaliteta zraka jeste metodološki određen skup mjernih postupaka utvrđivanja koncentracija pojedinih materija u zraku na nekom prostoru i u određenom vremenskom periodu s ciljem stjecanja relevantnih podataka i informacija na osnovu kojih je moguće utvrditi izvore zagađenja zraka i utvrđivanja načina za smanjenje zagađenja i zaštite zdravlja ljudi, ekosistema i materijalnih dobara.

Ukupne suspendovane čestice jesu čestice ili aerosoli koje predstavljaju kompleksnu smjesu organskih i neorganskih supstanci (ugljikovodonika, metalnih oksida, kancerogena i dr.) i koje su prečnika manjeg od 100 µm.

Ukupne taložne materije su čestice prečnika većeg od 10 μm koje se uslijed sopstvene težine prenose iz zraka na razne površine (zemljište, vegetacija, voda, građevine i dr.).

Oksidi azota su zbir zapreminskih udjela azot monoksida i azot dioksida izraženih u jedinicama masene koncentracije azot-dioksida (NO_2) u mikrogramima po kubnom metru ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Čađ je masena koncentracija suspendiranih čestica ekvivalenta smanjenju refleksije filter papira zbog skupljanja crnih čestica i mjeri se samo u aglomeracijama gdje prevladavaju crne čestice.

Prizemni ozon predstavlja koncentraciju ozona (O_3) u najnižem sloju atmosfere izražen u jedinicama masene koncentracije u mikrogramima po kubnom metru ($\mu\text{g}/\text{m}^3$).

Mjerenje je skup postupaka kojima se određuje vrijednost pokazatelja kvaliteta zraka i/ili posrednih pokazatelja kvaliteta zraka.

Pokazatelj kvaliteta vazduha je mjerljiva veličina nekog hemijskog/kemijskog elementa i/ili spoja, odnosno fizikalnog stanja i/ili pojave, koji uzrokuje promjenu kvaliteta zraka.

Posredni pokazatelj kvaliteta vazduha je mjerljiva veličina kojom se opaža promjena na biljkama, građevinama i u biološkim nalazima i koja ukazuje na učinak zagađenog zraka.

Gustoća mjerenja je broj mjernih rezultata pojedinog pokazatelja kvaliteta zraka i /ili posrednog pokazatelja kvaliteta zraka u jedinici vremena.

UKUPNA POVRŠINA cca km²

Bosna i Hercegovina	51.209,2
Federacija Bosne i Hercegovine	26.110,5
Kanton Sarajevo	1.276,9

NADMORSKA VISINA I POVRŠINE OPĆINA

		Šifra općine	Nadmorska visina, m	Površina cca km²
1.	Centar Sarajevo	10839	532	33,0
2.	Hadžići	10847	546	273,3
3.	Ilidža	11550	503	143,4
4.	Ilijaš	10863	450	308,6
5.	Novi grad Sarajevo	10871	507	47,2
6.	Novo Sarajevo	11568	519	9,9
7.	Stari grad Sarajevo	11584	541	51,4
8.	Trnovo	11592	816	338,4
9.	Vogošća	10928	500	71,7

PLANINE I PLANINSKI VRHOVI VEĆI OD 1500 METARA NADMORSKE VISINE

	Nadmorska visina	Vrh se nalazi na teritoriji općine
Treskavica	2088	Trnovo
Bjelašnica	2067	Trnovo
Trebević	1629	Sarajevo
Ozren	1534	Sarajevo
Igman	1647	Hadžići, Ilidža
Ivan Planina	1534	Hadžići, Konjic, Kreševo

GODIŠNJE VRIJEDNOSTI VAŽNIJIH METEOROLOŠKIH POJAVA 1)

	2011	2012	2013	2014	2015
--	------	------	------	------	------

SREDNJE GODIŠNJE VRIJEDNOSTI

Pritisak/tlak zraka, mb	944,9	943,1	942,2	942,3	944,6
Temperatura zraka, °C	10,5	11,1	11,2	11,7	10,9
Relativna vlažnost zraka, %	67	64	68	71	69
Oblačnost (osmina)	4	4	5	5	4,6

GODIŠNJE VRIJEDNOSTI

Apsolutna max. temperatura zraka, °C	37,9	38,3	37,7	33,7	38,0
Apsolutna min. temperatura zraka, °C	-10,3	-19,0	-10,9	-10,7	-16,5
Količina padavina, l/m ²	692,0	928,1	931,7	1082,7	766,3
Broj dana sa padavinama, ≥ 0,1 mm	144	150	163	123	150
Broj dana sa snježnim pokrivačem, ≥ 1 cm	63	99	50	18	56
Maksimalna visina snježnog pokrivača, cm	28	107	34	28	42
Trajanje sijanja sunca (sati)	2055,4	2077,7	1.950,0	1773,2	1.945,5

1) Podaci se odnose na meteorološku stanicu Sarajevo

VAŽNIJE METEOROLOŠKE POJAVE ZABILJEŽENE U PERIODU 1951.-2015.

	Srednje vrijednosti				Apsolutne vrijednosti			
	Godiš. Temp. zraka (oC)	Zimska temp. zraka (oC)	Ljetna temp. zraka (oC)	Godiš. sume oborina (l/m ²)	Max. Temp. zraka (oC)	Datum	Minimalna temp. zraka (oC)	Datum
Bijelašnica	1,5	-5,9	9,5	1.155	24,3	24.08.2007	-29,2	22.1.1963.
Ivan Sedlo	7,6	-1,2	16,2	1.467	35,5	24.08.2007	-26,2	12.1.1985.
Sarajevo	9,9	0,6	18,8	937	38,8	23.08.2007	-22,0	26.1.1954.

PROSJEČNA GODIŠNJA KONCENTRACIJA POLUTANATA U ZRAKU, 2015.1)

Lokacija	SO ₂ (µg/m ³)	NO ₂ (µg/m ³)	O ₃ (µg/m ³)	PM10 (µg/m ³)	PM2.5 (µg/m ³)	CO (mg/m ³)
Sarajevo Centar	16	32	-	-	-	800
Sarajevo Ilidža	31	-	-	64	-	-

1) Vrijednosti godišnjih prosjeka za one parametre na mjernim mjestima na kojima je u toku godine bilo najmanje 75% validnih satnih mjerenja.

2) Stanica "Dom kulture" - Centar grada.

3) Nedovoljan broj validnih podataka u toku/tijeku godine.

4) Parametar nije u programu mjerenja na stanici.

BROJ KISELIH KIŠA U SARAJEVU

Mjesec	Broj kiselih uzoraka						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
I	7	6	4	10	7	5	5
II	4	5	5	6	11	2	2
III	2	3	2	0	8	9	9
IV	0	2	0	1	6	8	8
V	3	3	5	5	2	5	5
VI	6	3	3	1	5	4	4
VII	3	2	4	3	3	2	2
VIII	3	1	0	1	1	4	4
IX	0	3	2	1	3	5	5
X	3	5	2	3	2	2	2
XI	2	2	2	1	4	4	4
XII	7	4	2	2	2	8	8
Ukupno	40	39	31	34	54	58	58
% kiselih uzoraka	37	40	41	49	61	60	59

UDIO KISELIH PADAVINA/OBORINA NA LOKACIJI METEOROLOŠKE STANICE BJELAVE-SARAJEVO

	Procenat analiziranih uzoraka	Ukupan broj analiziranih uzoraka	Broj kiselih padavina				% kiselih padavina
			ukupno	vrlo kisele (pH 3-4)	srednje kisele (pH 4-5)	blago kisele (pH 5-5.6)	
2010	100	98	39	0	12	27	39,8
2011	100	75	31	0	14	21	41,3
2012	100	80	34	0	8	26	42,5
2013	100	88	55	0	14	41	62,5
2014	100	94	57	1	24	32	60,6
2015	100	97	58	1	25	32	59,8

Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod

REGISTAR POSLOVNIH SUBJEKATA

REGISTAR POSLOVNIH SUBJEKATA METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Na osnovu/telmu Zakona o Klasifikaciji djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH, br. 64/07 i 80/11), Odluke o Klasifikaciji djelatnosti Bosne i Hercegovine 2010 (Službeni glasnik BiH, br. 47/10), Pravilnika o razvrstavanju poslovnih subjekata prema klasifikaciji djelatnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH, br. 6/12), Federalni zavod za statistiku vodi Registar poslovnih subjekata (Administrativni registar) koji obuhvata poslovne subjekte i njihove dijelove, razvrstane prema pretežnoj djelatnosti koju obavljaju uz primjenu Klasifikacije djelatnosti (KD).

Klasifikacija djelatnosti je obavezan standard za određivanje djelatnosti, odnosno razvrstavanje poslovnih subjekata i njihovih dijelova u hijerarhijske nivoe (područje, oblast, grana i razred) utvrđene Odlukom o klasifikaciji djelatnosti, za potrebe statistike i različitih službenih i administrativnih zbirki podataka. Klasifikacija djelatnosti se zasniva na Statističkoj klasifikaciji ekonomskih djelatnosti Evropske unije (NACE) i uporediva je sa Međunarodnom standardnom industrijskom klasifikacijom svih ekonomskih djelatnosti Ujedinjenih naroda (ISIC).

Kada je za poslovni subjekat rješenjem o upisu u registar kod nadležnog organa ili pravnim aktom utvrđeno obavljanje više djelatnosti, prvi upis djelatnosti koja će biti uvedena u Registar poslovnih subjekata kao pretežna djelatnost provodi se na prijedlog poslovnog subjekta. Svaki slijedeći upis promjene pretežne djelatnosti provodi se:

1. na zahtjev poslovnog subjekta, uz prikazivanje finansijskih/ finansijskih pokazatelja o poslovanju, i
2. po službenoj dužnosti na osnovu/telmu promjene rješenja o upisu u registar kod nadležnog organa ili promjene propisa, odnosno na osnovu/telmu podataka iz statističkih istraživanja.

Djelatnost dijelova poslovnog subjekta utvrđuje se prema rješenju o upisu u registar kod nadležnog organa ili prema aktu o osnivanju ili osnovnoj namjeni osnivanja polazeći od interne odluke poslovnog subjekta u čijem je sastavu, pod uslovom da tu djelatnost sadrži akt o osnivanju osnovnog poslovnog subjekta.

Zavod izdaje poslovnim subjektima i njihovim dijelovima obavještenje o razvrstavanju prema Klasifikaciji djelatnosti.

Upis prijava, promjena i odjava poslovnih subjekata prati se dnevnom ažurnošću Registra poslovnih subjekata u kantonalnim uredima i službama za statistiku Federalnog zavoda za statistiku. Izvori za Registar poslovnih subjekata su posebni registri koje vode nadležni registarski organi, odnosno zakon ili drugi pravni akti za subjekte kod kojih ne postoji obaveza upisa u posebne registre. Registarski organi su sudovi, ministarstva, općinski odnosno gradski organi uprave i drugi organi u čije registre se upisuju poslovni subjekti, odnosno zakon ili drugi pravni akt kojima se oni osnivaju.

Obuhvat i uporedivost

Registar poslovnih subjekata obuhvata: pravne osobe, fizičke osobe, te njihove dijelove.

U Registar poslovnih subjekata se uvode poslovni subjekti koji imaju sjedište na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, bez obzira na porijeklo/podrijetlo kapitala. Poslovni subjekti sa sjedištem na teritoriji Federacije BiH mogu da imaju svoje organizacione dijelove na području cijele BiH i tada se navedeni dijelovi poslovnog subjekta također upisuju u Registar.

Registar poslovnih subjekata predstavlja značajan standard društvenog sistema informiranja. Podaci iz Registra predstavljaju jedan od osnovnih izvora za punjenje i ažuriranje Statističkog poslovnog registra, koji služi kao osnova za provođenje statističkih istraživanja.

Definicije

Djelatnost je kombinacija resursa kao što su oprema, rad, tehnika proizvodnje, informativne mreže ili proizvodi čiji je rezultat određena roba ili usluga. Određena je inputom proizvoda (roba ili usluga), proizvodnim procesom i outputom proizvoda.

Poslovni subjekti mogu obavljati više odobrenih djelatnosti, ali se u Registar poslovnih subjekata kao pretežna djelatnost upisuje samo jedna djelatnost.

Pretežna djelatnost poslovnih subjekata koji ostvaruju dobit proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu, je djelatnost koja učestvuje odnosno doprinosi najvećim udjelom u formiranju ukupne dodane vrijednosti ekonomske cjeline koja se posmatra. Za poslovne subjekte koji ne ostvaruju dobit proizvodnjom, prometom robe ili pružanjem usluga na tržištu, pretežna djelatnost se određuje prema najvećem udjelu broja zaposlenih, odnosno plaćama po pojedinim djelatnostima.

Poslovni subjekti su pravne osobe i fizičke osobe, uključujući i organe državne vlasti, organe državne uprave i organe lokalne i mjesne samouprave, koji obavljaju djelatnost u skladu sa pravnim propisima.

Pravne osobe su subjekti odnosno pravne tvorevine koje imaju zakonska prava i obaveze, a svojstvo pravne osobe stiču upisom u neki od posebnih registara ili na osnovu zakonskih propisa.

Dijelovi poslovnog subjekta su organizacione jedinice u sastavu poslovnog subjekta smještene na geografski određenom mjestu. Na svakom od tih mjesta obavlja se neka djelatnost u kojoj je zaposlena jedna ili više osoba. Dijelovi poslovnog subjekta mogu imati sjedište na istoj ili različitoj adresi i obavljati istu ili različitu djelatnost u odnosu na subjekt u čijem su sastavu.

Fizičke osobe - obrtnici, osobe koje obavljaju srodne ili druge samostalne djelatnosti, uključujući i slobodna zanimanja, su osobe koje samostalno i trajno obavljaju registriranu djelatnost u svoje ime i za svoj račun, a pri tom se mogu koristiti i radom drugih osoba.

Obrt je samostalno i trajno obavljanje dopuštenih i registriranih privrednih/gospodarskih djelatnosti u osnovnom, dopunskom ili dodatnom zanimanju od strane fizičkih osoba sa ciljem postizanja dobiti koja se ostvaruje proizvodnjom, prometom ili pružanjem usluga na tržištu.

Srodne djelatnosti su sve registrirane privredne i druge djelatnosti koje obavljaju fizičke osobe prema pravilima obavljanja obrta, a koja se ne smatraju obrtom.

Slobodna zanimanja su samostalne djelatnosti kao što su djelatnosti zdravstvenih radnika, advokata, notara, veterinarara, revizora, inženjera, prevodilaca, arhitekata, i sl.

REGISTRIRANI POSLOVNI SUBJEKTI PREMA PODRUČJIMA KD BiH 2010 I OPĆINAMA, stanje 31.12.2015

Općina	Ukupno	Područje djelatnosti																			
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T

Pravne osobe

Ukupno	15721	97	16	992	57	49	741	4153	409	439	597	162	480	1673	496	313	293	268	1082	3377	-	27
Hadžići	4526	18	6	154	23	7	142	887	48	143	230	64	104	672	158	123	78	89	354	1216	-	10
Iliđa	412	18	-	66	2	4	27	101	20	4	4	1	17	17	6	20	10	5	30	60	-	-
Ilijaš	2493	18	6	244	5	7	165	882	93	63	64	5	156	175	92	25	32	32	134	295	-	-
Centar	317	14	1	46	1	5	13	64	17	3	1	-	18	9	5	20	9	5	26	60	-	-
Novi Grad	2706	8	1	172	3	15	155	909	152	46	83	24	62	200	63	35	46	31	204	495	-	2
Novo Sarajevo	3125	9	1	150	14	8	164	816	47	77	162	48	71	433	94	43	73	59	161	686	-	9
Stari Grad	1528	5	1	88	7	1	47	300	16	90	42	19	34	136	68	28	31	37	114	458	-	6
Trnovo	45	3	-	-	-	1	1	1	1	3	-	-	-	-	1	7	1	3	7	16	-	-
Vogošća	569	4	-	72	2	1	27	193	15	10	11	1	18	31	9	12	13	7	52	91	-	-

Dijelovi pravnih osoba

Ukupno	6567	16	2	241	4	43	56	3362	222	542	46	271	39	94	183	98	97	111	606	534	-	-
Hadžići	1483	3	-	31	-	6	16	724	41	169	12	66	7	23	47	23	21	26	104	164	-	-
Iliđa	256	6	1	15	-	2	-	107	5	16	2	15	-	1	4	11	8	6	35	22	-	-
Ilijaš	1160	1	1	42	2	10	18	637	41	76	6	35	10	18	38	20	17	7	112	69	-	-
Centar	188	1	-	12	-	2	1	76	8	16	-	11	-	5	1	1	8	4	25	17	-	-
Novi Grad	1354	2	-	50	-	6	9	783	69	85	9	44	13	16	28	2	8	26	126	78	-	-
Novo Sarajevo	1154	2	-	47	2	6	9	600	28	76	13	55	5	18	29	20	11	18	114	101	-	-
Stari Grad	632	-	-	24	-	7	2	284	20	76	4	27	3	9	27	8	22	13	58	48	-	-
Trnovo	34	1	-	-	-	1	-	7	-	9	-	-	-	-	1	1	-	5	1	8	-	-
Vogošća	306	-	-	20	-	3	1	144	10	19	-	18	1	4	8	12	2	6	31	27	-	-

Obrt

Ukupno	10590	384	2	###	3	2	420	2061	1487	1689	219	36	33	1012	205	-	50	293	94	1015	2	-
Hadžići	2197	23	-	253	-	1	57	358	255	374	63	13	13	443	39	-	13	89	24	177	2	-
Iliđa	424	50	-	52	2	1	29	126	43	66	4	1	-	8	3	-	2	4	1	32	-	-
Ilijaš	1325	36	-	155	-	-	66	375	176	229	10	4	4	60	25	-	8	36	3	138	-	-
Centar	350	80	-	43	1	-	14	85	20	60	1	3	-	8	1	-	3	5	-	26	-	-
Novi Grad	2403	69	2	314	-	-	142	555	404	305	71	9	3	173	55	-	11	37	20	233	-	-
Novo Sarajevo	1692	12	-	188	-	-	45	286	218	317	48	5	8	182	49	-	8	80	15	231	-	-
Stari Grad	1706	19	-	523	-	-	43	195	304	264	19	1	4	108	25	-	3	35	26	137	-	-
Trnovo	77	46	-	1	-	-	1	-	17	7	-	-	-	-	4	-	-	-	-	1	-	-
Vogošća	416	49	-	54	-	-	23	81	50	67	3	-	1	30	4	-	2	7	5	40	-	-

REGISTRIRANI POSLOVNI SUBJEKTI PREMA PODRUČJIMA KD BiH 2010, stanje 31.12.2015.

		Pravne osobe	Dijelovi pravnih osoba	Obrt
	UKUPNO	15721	6567	10590
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	97	16	384
B	Vađenje ruda i kamena	16	2	2
C	Prerađivačka industrija	992	241	1583
D	Proizvodnja i snabdjevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	57	4	3
E	Snabdjevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	49	43	2
F	Građevinarstvo	741	56	420
G	Trgovina na veliko i malo; popravak moptornih vozila i motocikla	4153	3362	2061
H	Prijevoz i skladištenje	409	222	1487
I	Djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanja hrane (hotelijerstvo iugostiteljstvo)	439	542	1689
J	Informacije i komunikacije	597	46	219
K	Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	162	271	36
L	Poslovanje nekretninama	480	39	33
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1673	94	1012
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	496	183	205
O	Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osigur.	313	98	-
P	Obrazovanje	293	97	50
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	268	111	293
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	1082	606	94
S	Ostale uslužne djelatnosti	3377	534	1015
T	Djelatnosti domaćinstva kao poslodavca; djelatnosti domaćinstva koja proizvode različita dobra i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe	-	-	2
U	Djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i organa	27	-	-

STANOVNIŠTVO

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o stanovništvu i domaćinstvima/kućanstvima uobičajeno se prikupljaju popisima svakih deset godina prema jedinstvenoj metodologiji na cjelokupnom području Bosne i Hercegovine.

U Popisu 2013. godine po prvi put je za utvrđivanje ukupnog broja stanovništva primijenjen koncept „**uobičajenog stanovništva**“. Po ovom konceptu osoba se smatra stanovnikom onog mjesta u kojem sama (u slučaju samačkog domaćinstva/kućanstva) ili s članovima svog domaćinstva/kućanstva provodi najveći dio svog vremena, odnosno dnevni odmor, nezavisno od toga gdje ima prijavljeno prebivalište. Time su u ukupno stanovništvo određenog mjesta uključene osobe koje su u tom mjestu živjele neprekidno najmanje godinu dana prije kritičnog momenta Popisa, kao i osobe koje su u tom momentu živjele kraće od 12 mjeseci s namjerom da u tom mjestu ostanu najmanje godinu dana.

Procjena broja stalnih stanovnika Federacije Bosne i Hercegovine sredinom godine uključuje prisutno stanovništvo i izbjeglice Federacije Bosne i Hercegovine u inozemstvu.

Procjene broja prisutnih stanovnika Federacije Bosne i Hercegovine sredinom godine kao i stope prirodnog kretanja stanovništva temelje se na rezultatima Popisa 1991., podacima o prirodnom priraštaju i podacima o broju raseljenih osoba i izbjeglica i broju povrataka u prijeratno mjesto stanovanja, podacima o migracijama stanovništva i o registraciji prebivališta (boravišta) stanovnika FBiH.

Izvori podataka za rođene i umrle osobe i zaključene brakove su matične knjige, a za razvedene brakove dokumentacija nadležnih sudova. Podaci o rođenim i umrlim osobama te zaključenim i razvedenim brakovima odnose se na Federaciju BiH i predstavljaju konačne rezultate obrade podataka.

Definicije

- Starost i spol

Starosno-polna struktura stanovništva predstavlja najvažniju demografsku odliku svake populacije. Struktura stanovništva po starosti i spolu se formira u dužem periodu, pod direktnim utjecajem kretanja nataliteta i mortaliteta, ali i migratornih tokova stanovništva. Aktuelni starosno-polni sastav stanovništva stoga predstavlja jasnu sliku dosadašnjeg razvoja svake populacije i istovremeno, u velikoj mjeri, uslovljava buduće promjene u kretanju stanovništva.

Starost stanovništva za podatke Popisa 2013 iskazuje se u navršenim godinama života, prema stanju na dan 30. septembra/rujna 2013. godine u 24. 00 sata, što predstavlja kritični momenat Popisa.

- Etničko/nacionalno izjašnjavanje, izjašnjavanje o vjeroispovijesti i maternji jezik

Članom 12. Zakona o popisu stanovništva, domaćinstava/kućanstava i stanova u BiH 2013. godine je definirano da osobe nisu obavezne da se izjašnjavaju o etničkoj/nacionalnoj pripadnosti i vjeroispovijesti. U skladu s tim su imale mogućnost da se ne izjasne o ovim pitanjima (modalitet odgovora „Ne izjašnjava se“).

Odgovor na ova tri pitanja nije mogao ostati prazan i, ukoliko popisivač nije mogao dobiti odgovor, bio je dužan upisati „Nepoznato“.

Pod kategorijom „Nepoznato“ su obuhvaćene i osobe koje su smještene u bolnicama za trajni smještaj bolesnika, a za koje je podatke dala pravna osoba ili staratelj, zatim osobe mlađe od 15 godina koje su popisane u kolektivnim stanovima, osobe bez upisanog odgovora i osobe kod kojih je na popisnom obrascu označen i neki od ponuđenih modaliteta i upisan tekstualni odgovor koji je različit od označenog odgovora na obrascu.

Sve osobe kod kojih je upisan neki drugi odgovor koji ne odgovara modalitetima s obrasca i koji nije odgovor „Nepoznato“, u ovoj publikaciji su predstavljene kategorijom „Ostali“.

- Pismenost

Podaci o pismenosti prikupljeni su za osobe starosti 10 i više godina koja su bez ikakvog obrazovanja ili sa nepotpunim osnovnim obrazovanjem.

Pismenom se smatra osoba koja može s razumijevanjem pročitati i napisati izjavu o svom svakidašnjem životu, u suprotnom osoba je nepismena.

- Najviša završena škola

Podaci o najvišoj završenoj školi su prikupljeni za osobe starosti 15 i više godina.

Pod najvišom završenom školom se podrazumijeva vrsta škole čijim je završavanjem osoba stekla najviši nivo obrazovanja i diplomu ili svjedočanstvo o završenoj školi. Nije se pravila razlika da li je škola završena u redovnoj školi ili u školi koja zamjenjuje redovnu (npr. škole za obrazovanje odraslih), odnosno da li je završena polaganjem ispita u redovnoj školi ili završavanjem nekog kursa za skraćeno školovanje (npr. kurs za skraćeno završavanje osnovne škole itd.) u sklopu redovne škole.

Kursevi čijim se završetkom nije steklo svjedočanstvo redovne škole (npr. kurs za daktilografu, knjigovođu, frizere i sl.), se nisu uzimali u obzir kao odgovori na ovo pitanje, nego se davao odgovor o prethodno završenoj školi iz formalnog sistema obrazovanja. Ukoliko se osoba školovala u inozemstvu, kao odgovor je trebalo navesti odgovarajuću školu u zemlji.

- Kompjuterska pismenost

Podaci o kompjuterskoj pismenosti su prikupljeni za osobe starosti 10 i više godina. Osobe su se mogle izjasniti da znaju obavljati jednu ili više aktivnosti na računaru (obrada teksta, izrada tabela, korištenje *e-maila* i korištenje interneta) ili se izjasniti da ne znaju obavljati nijednu od ponuđenih aktivnosti.

Kompjuterska pismenost se definira kao sposobnost osobe da obradi tekst, izradi tabele, koristi *e-mail* i internet.

Djelimično kompjuterski pismenom osobom se smatra osoba koja zna obavljati bar jednu od navedenih aktivnosti.

Osoba koja ne zna obavljati nijednu od navedenih aktivnosti smatra se kompjuterski nepismenom.

- Radna snaga

Radno sposobno stanovništvo čini stanovništvo u radno sposobnoj dobi 15 i više godina (uobičajeno je to stanovništvo 15–64 godina starosti).

Ekonomski aktivno stanovništvo (radnu snagu) čine sve osobe sa zaposlenjem (zaposleni) i osobe bez zaposlenja (nezaposleni).

Ekonomski neaktivno stanovništvo (neaktivne osobe) su osobe koje su bez zaposlenja i sa ili bez aktivnog traženja zaposlenja, koje nisu bile raspoložive za rad u periodu od 01. do 15. oktobra 2013. godine. Prema statusu u neaktivnosti neaktivne osobe mogu biti učenici i studenti starosti 15 i više godina, penzioneri, osobe koje obavljaju kućne poslove (domaćica), osobe nesposobne za rad i ostale ekonomski neaktivne osobe. Ekonomski neaktivne osobe predstavljaju razliku između stanovništva starosti 15 i više godina i ekonomski aktivnog stanovništva.

Zaposlene osobe su osobe s navršenih 15 i više godina života koje su u toku referentne sedmice od 23. do 29. septembra 2013. godine:

- radile/obavljale aktivnost barem jedan sat kako bi stekle sredstva za život (bile plaćene);
- ili ako su bile privremeno odsutne s rada (zbog bolesti, godišnjeg odmora, porodiljskog dopusta itd.), a imaju posao na koji će se vratiti i za koji su plaćene kao zaposlenici, samozaposlenici ili u slobodnim zanimanjima;
- ili koje su radile u porodičnom biznisu i za to nisu bile plaćene.

U skladu s navedenim, u zaposlene osobe ubrajamo sve zaposlenike, poslodavce, samozaposlenike, neplaćene pomažuće članove domaćinstva, poljoprivrednike na vlastitom imanju sa i bez zaposlenih, učenike/studente koji, iako se obrazuju, obavljaju neku aktivnost, penzionere/umirovljenike koji i nakon penzionisanja/umirovljenja obavljaju neku aktivnost.

Ne smatraju se zaposlenima osobe koje obavljaju svakodnevnu aktivnost za vlastito domaćinstvo ili ako osoba radi u dobrotvorne svrhe ili volontira bez primanja naknade, osim ako nije pomažući član domaćinstva.

- Domaćinstvo

Domaćinstvom se smatra svaka porodična/obiteljska ili druga zajednica osoba (višečlano domaćinstvo), tj. grupa od dvije ili više osoba koje zajedno zauzimaju cijelu stambenu jedinicu ili njen dio i osiguravaju sebi hranu, a moguće i ostale potrepštine za život. Domaćinstvom se smatra i svaka osoba koja živi sama („samačko domaćinstvo“), tj. osoba koja živi sama u posebnoj stambenoj jedinici ili koja zauzima, kao stanar, posebnu sobu (ili sobe) u nekoj stambenoj jedinici, ali ni s jednim stanarom te stambene jedinice zajednički ne čini dio višečlanog domaćinstva.

- Domaćinstva koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost

Podaci o domaćinstvima koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost su dobijeni iz provedenog Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH od 01. do 15. oktobra 2013. godine, na osnovu pitanja iz oblasti poljoprivrede koja se odnose na korištenje/obradu poljoprivrednog zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju i uzgoj stoke.

Podaci o broju domaćinstava koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost se odnose na višečlana i samačka domaćinstva, dok su isključeni podaci o broju tzv. kolektivnih domaćinstava koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost (ustanove za trajno zbrinjavanje djece i odraslih, manastiri-samostani, domovi za penzionere/umirovljenike i dr.).

Domaćinstvo može obavljati poljoprivrednu aktivnost u općini Popisa ili u drugoj općini na teritoriji Bosne i Hercegovine, međutim podaci se odnose se na općinu u kojoj je uobičajeno mjesto stanovanja nosioca domaćinstva.

Domaćinstvo koje obavlja poljoprivrednu aktivnost predstavlja domaćinstvo koje je dalo odgovor u Popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH 2013. godine da je:

- u posljednjih 12 mjeseci koristilo/obrađivalo poljoprivredno zemljište za poljoprivrednu proizvodnju na teritoriji Bosne i Hercegovine: oranice i bašte/vrtove, voćnjake, vinograde, rasadnike i ostale stalne zasade (vrbcice, zasadi novogodišnjih jelki za komercijalne svrhe i sl.), livade i pašnjake;

- ili na dan Popisa uzgajalo stoku, perad ili pčele, uključujući uzgoj ribe i gljiva.

Domaćinstva koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost i prodaju proizvode na tržištu su domaćinstva koja su povremeno ili stalno prodavala vlastite poljoprivredne proizvode na tržištu (zelena pijaca, otkup, vlastite prodavnice ili na imanju).

STANOVNIŠTVO

Stalnim mjestom stanovanja za vitalnu statistiku smatra se ono mjesto u kojem je osoba stalno nastanjena, tj. u kojem ima prebivalište.

Ako je osoba 2000. - 2015. godine bila prisutna u jednom mjestu stanovanja duže od jedne godine, onda se to mjesto smatralo njenim prebivalištem. Ako je iz navedenog prebivališta bila odsutna duže/dulje od godinu dana u inozemstvu, onda takvi događaji nisu obuhvaćeni podacima za datu godinu.

Podaci o živorođenim i mrtvorodenim osobama svrstavaju se prema mjestu stalnog stanovanja majke, o umrlim prema mjestu stalnog stanovanja umrle osobe, za zaključene brakove prema mjestu stalnog stanovanja mladoženje, a razvedeni brakovi se svrstavaju prema zadnjem prebivalištu bračnog para.

Podaci o umrlim osobama prema uzroku smrti razvrstani su prema X Reviziji Međunarodne statističke klasifikacije bolesti, povreda i uzroka smrti.

Živorodenim djetetom smatra se svako dijete koje pri rođenju diše i pokazuje druge znakove života kao što su kucanje srca, pulsiranje pupčane vrpce i jasni pokreti voljnih mišića. Ako dijete ubrzo nakon poroda umre, prvo se registrira kao živorođeno, a zatim kao umrlo dojenče.

Mrtvorodenim djetetom smatra se dijete rođeno, odnosno izvađeno iz tijela majke bez ikakvih znakova života, tj. ako nije disalo niti pokazivalo neki drugi znak života, nošeno je duže od 22 sedmice trudnoće i ima 500 grama ili više porodajne težine.

Izbacivanje mrtvog ploda koji je nošen manje od 22 sedmice, smatra se pobačajem (abortusom), bez obzira na to da li je riječ o prirodnom ili namjernom prekidu trudnoće, i ne registrira se u matičnim knjigama, niti su ti podaci iskazani u ukupnom broju mrtvorodenih.

Stručnom pomoći kod rođenja smatra se pomoć doktora medicine ili diplomirane primalje/babice. Ukupan broj rođenih sa stručnom pomoći čine rođeni u «zdravstvenoj ustanovi» i rođeni «na drugom mjestu sa stručnom pomoći».

Prirodni prirast, odnosno prirodni pad stanovništva razlika je između broja živorođene djece i broja umrlih osoba.

Stopa nataliteta predstavlja odnos između broja živorođenih i procijenjenog broja stanovnika, na 1000 stanovnika prisutnih sredinom godine.

Stopa prirodnog priraštaja predstavlja razliku stope nataliteta i stope mortaliteta.

Smrt je stalni prestanak svih znakova života u bilo koje vrijeme nakon što se desilo rođenje (prestanak vitalnih funkcija bez mogućnosti oživljavanja). Ova definicija isključuje mrtvorodenja koja se posebno definiraju.

Umrlo dojenčadi smatraju se djeca koja su umrla prije navršene prve godine života.

Uzrok smrti je ona bolest, bolesno stanje ili ozljeda koja za posljedicu ima smrt ili je pridonijela smrti, kao i okolnosti nesretnog slučaja ili nasilja koje su takve ozljede prouzrokovale. Uzroci smrti razvrstani su prema Međunarodnoj klasifikaciji bolesti, povreda i uzroka smrti - X revizija.

Stopa mortaliteta predstavlja odnos između broja umrlih i procijenjenog broja stanovnika na 1000 stanovnika prisutnih sredinom godine.

Stopa smrtnosti dojenčadi predstavlja odnos između broja umrle dojenčadi i broja živorođenih na 1000 živorođenih.

Brak je čin, ceremonija ili proces kojim se stvara zakonska veza muža i žene. Zakonitost unije uspostavlja se građanskim, vjerskim ili drugim sredstvima zavisno od toga kako ih definira zakon svake zemlje.

Razvod braka je krajnji zakonski raspad braka tj. ono odvajanje muža i žene koje stranama daje pravo da ponovo stupe u brak po građanskim, vjerskim i/ili drugim odredbama, sukladno sa zakonima svake zemlje.

STAROSNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA , procjena

Općina	Ukupno	0-14	15-64	65 i više
---------------	---------------	-------------	--------------	------------------

stanje 30.06. 2013. godine

Ukupno	442.669	69.980	299.970	72.719
Centar Sarajevo	68.933	9.679	46.338	12.916
Hadžići	22.777	4.259	15.580	2.938
Ilidža	61.160	10.789	41.267	9.104
Ilijaš	19.590	4.280	12.398	2.912
Novi Grad Sarajevo	125.626	19.225	87.692	18.709
Novo Sarajevo	73.820	10.262	48.845	14.713
Stari Grad Sarajevo	42.031	6.498	28.470	7.063
Trnovo	2.850	197	1.817	836
Vogošća	25.882	4.791	17.563	3.528

stanje 30.06. 2014. godine

Ukupno	444.851	70.412	301.456	72.983
Centar Sarajevo	68.711	9.648	46.189	12.874
Hadžići	22.983	4.298	15.720	2.965
Ilidža	62.572	11.038	42.220	9.314
Ilijaš	19.874	4.342	12.578	2.954
Novi Grad Sarajevo	126.179	19.310	88.078	18.791
Novo Sarajevo	73.749	10.252	48.798	14.699
Stari Grad Sarajevo	41.749	6.454	28.279	7.016
Trnovo	2.628	182	1.675	771
Vogošća	26.406	4.888	17.919	3.599

stanje 30.06. 2015. godine

Ukupno	446.853	70.786	302.815	73.252
Centar Sarajevo	68.487	9.617	46.038	12.832
Hadžići	23.129	4.325	15.820	2.984
Ilidža	63.599	11.219	42.913	9.467
Ilijaš	20.097	4.391	12.719	2.987
Novi Grad Sarajevo	126.708	19.391	88.447	18.870
Novo Sarajevo	73.862	10.268	48.873	14.721
Stari Grad Sarajevo	41.595	6.430	28.175	6.990
Trnovo	2.529	175	1.612	742
Vogošća	26.847	4.970	18.218	3.659

PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA

	Godina	Živorodeni	Umrli	Prirodni priraštaj	Umrli dojenčad		Zaključeni brakovi	Razvedeni brakovi	
					ukupno	na 1000 živorođenih		ukupno	na 1000 zaključenih
Ukupno	2011	4.722	4.119	603	24	5,1	2.655	250	94,2
	2012	4.682	4.267	415	31	6,6	2.497	88	35,2
	2013	4.550	4.031	519	32	7,0	2.453	231	94,2
	2014	4.566	4.215	351	28	6,1	2.600	139	53,5
	2015	4.619	4.469	150	32	6,9	2.664	295	110,7
Grad Sarajevo ¹⁾	2011	3.157	2.991	166	17	5,4	1.819	193	106,1
	2012	3.071	3.108	-37	23	7,5	1.573	72	45,8
	2013	3.013	2.890	123	22	7,3	1.556	162	104,1
	2014	2.930	3.016	-86	14	4,8	1.680	98	58,3
	2015	2.986	3.148	-162	20	6,7	1.724	212	123,0
Centar	2011	573	815	-242	12	20,9	366	55	150,3
	2012	630	801	-171	13	20,6	351	19	54,1
	2013	666	719	-53	5	7,5	346	39	112,7
	2014	587	747	-160	2	3,4	365	25	68,5
	2015	623	763	-140	7	11,2	437	44	100,7
Hadžići	2011	268	239	29	2	7,5	149	8	53,7
	2012	289	209	80	-	-	160	3	18,8
	2013	256	193	63	2	7,8	142	13	91,5
	2014	281	212	69	6	21,4	177	13	73,4
	2015	258	216	42	2	7,8	175	11	62,9
Ilidža	2011	714	511	203	5	7,0	425	27	63,5
	2012	734	523	211	4	5,4	464	10	21,6
	2013	699	542	157	5	7,2	456	38	83,3
	2014	775	525	250	5	6,5	425	18	42,4
	2015	768	625	143	4	5,2	402	46	114,4
Ilijaš	2011	256	181	75	-	-	108	12	111,1
	2012	277	165	112	3	10,8	136	-	-
	2013	261	168	93	1	3,8	116	7	60,3
	2014	265	197	68	1	3,8	144	8	55,6
	2015	296	212	84	4	13,5	158	6	38,0
Novi Grad	2011	1.481	1.024	457	3	2,0	743	77	103,6
	2012	1.398	1.055	343	7	5,0	627	27	43,1
	2013	1.338	1.022	316	11	8,2	595	68	114,3
	2014	1.262	1.066	196	5	4,0	681	36	52,9
	2015	1.273	1.136	137	4	3,1	651	97	149,0
Novo Sarajevo	2011	729	705	24	2	2,7	465	39	83,9
	2012	685	738	-53	1	1,5	375	19	50,7
	2013	672	698	-26	3	4,5	404	30	74,3
	2014	735	762	-27	4	5,4	395	22	55,7
	2015	701	764	-63	4	5,7	416	52	125,0
Stari Grad	2011	374	429	-55	-	-	245	22	89,8
	2012	358	514	-156	2	5,6	220	7	31,8
	2013	337	451	-114	3	8,9	211	25	118,5
	2014	346	441	-95	3	8,7	239	15	62,8
	2015	389	485	-96	5	12,9	220	19	86,4
Trnovo	2011	9	30	-21	-	-	9	-	-
	2012	10	36	-26	-	-	8	-	-
	2013	11	26	-15	-	-	8	1	125,0
	2014	12	35	-23	-	-	6	-	-
	2015	10	41	-31	-	-	12	2	166,7
Vogošća	2011	318	167	151	-	-	145	10	69,0
	2012	301	226	75	1	3,3	156	3	19,2
	2013	310	212	98	2	6,5	175	10	57,1
	2014	303	230	73	2	6,6	168	2	11,9
	2015	301	227	74	2	6,6	193	18	93,3

¹⁾ Grad Sarajevo (Općine: Centar Sarajevo, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo, Stari Grad Sarajevo)

RADNO SPOSOBNO STANOVNIŠTVO PREMA STATUSU U AKTIVNOSTI I SPOLU PO OPĆINAMA

Teritorija	Spol	Radno sposobno stanovništvo	Radna snaga					Ekonomski neaktivni					
			ukupno	zaposleni	nezaposleni			ukupno	učenici/studenti (15 godina i više)	penzioneri	lica koja obavljaju kućne poslove	nesposobni za rad	ostali
					ukupno	radili ranije	bez radnog iskustva						
Ukupno	S	350.333	176.096	137.925	38.171	22.956	15.215	174.237	35.508	78.963	34.922	4.145	20.699
	M	162.698	94.881	75.513	19.368	12.068	7.300	67.817	16.726	35.910	299	2.151	12.731
	Ž	187.635	81.215	62.412	18.803	10.888	7.915	106.420	18.782	43.053	34.623	1.994	7.968
Centar	S	47.769	24.501	20.160	4.341	2.776	1.565	23.268	4.984	12.592	3.109	377	2.206
	M	21.568	12.339	10.192	2.147	1.397	750	9.229	2.304	5.303	47	207	1.368
	Ž	26.201	12.162	9.968	2.194	1.379	815	14.039	2.680	7.289	3.062	170	838
Hadžići	S	19.787	9.367	6.957	2.410	1.332	1.078	10.420	1.715	3.538	3.382	589	1.196
	M	9.784	5.936	4.564	1.372	847	525	3.848	841	1.971	23	317	696
	Ž	10.003	3.431	2.393	1.038	485	553	6.572	874	1.567	3.359	272	500
Ilidža	S	55.476	27.587	20.725	6.862	4.126	2.736	27.889	6.365	10.584	6.682	684	3.574
	M	26.573	15.604	12.044	3.560	2.220	1.340	10.969	3.063	5.263	34	324	2.285
	Ž	28.903	11.983	8.681	3.302	1.906	1.396	16.920	3.302	5.321	6.648	360	1.289
Ilijaš	S	16.278	6.990	4.498	2.492	1.075	1.417	9.288	1.586	3.194	2.915	291	1.302
	M	7.705	4.436	3.027	1.409	685	724	3.269	722	1.504	10	150	883
	Ž	8.573	2.554	1.471	1.083	390	693	6.019	864	1.690	2.905	141	419
Novi Grad	S	99.792	51.040	39.699	11.341	6.892	4.449	48.752	9.598	22.430	9.846	1.128	5.750
	M	46.109	27.233	21.641	5.592	3.508	2.084	18.876	4.453	10.186	93	578	3.566
	Ž	53.683	23.807	18.058	5.749	3.384	2.365	29.876	5.145	12.244	9.753	550	2.184
Novo Sarajevo	S	55.946	29.293	24.396	4.897	3.276	1.621	26.653	5.638	13.970	3.509	432	3.104
	M	25.028	14.452	12.149	2.303	1.558	745	10.576	2.682	5.848	43	229	1.774
	Ž	30.918	14.841	12.247	2.594	1.718	876	16.077	2.956	8.122	3.466	203	1.330
Stari Grad	S	31.979	15.749	12.767	2.982	1.847	1.135	16.230	3.130	8.041	2.616	340	2.103
	M	14.920	8.336	6.783	1.553	970	583	6.584	1.483	3.605	27	196	1.273
	Ž	17.059	7.413	5.984	1.429	877	552	9.646	1.647	4.436	2.589	144	830
Trnovo	S	1.372	501	388	113	58	55	871	72	401	279	39	80
	M	679	335	271	64	35	29	344	23	257	1	9	54
	Ž	693	166	117	49	23	26	527	49	144	278	30	26
Vogošća	S	21.934	11.068	8.335	2.733	1.574	1.159	10.866	2.420	4.213	2.584	265	1.384
	M	10.332	6.210	4.842	1.368	848	520	4.122	1.155	1.973	21	141	832
	Ž	11.602	4.858	3.493	1.365	726	639	6.744	1.265	2.240	2.563	124	552

STANOVNIŠTVO PREMA MATERNJEM JEZIKU I SPOLU PO OPĆINAMA

Teritorija	Spol	Ukupno	Maternji jezik				
			bosanski	hrvatski	srpski	ostali	nepoznato
Ukupno	S	413.593	377.876	11.530	9.044	14.222	921
	M	195.161	179.242	5.058	3.944	6.447	470
	Ž	218.432	198.634	6.472	5.100	7.775	451
Centar	S	55.181	48.600	2.096	1.271	3.083	131
	M	25.369	22.583	854	558	1.310	64
	Ž	29.812	26.017	1.242	713	1.773	67
Hadžići	S	23.891	23.015	96	128	284	368
	M	11.914	11.414	44	56	195	205
	Ž	11.977	11.601	52	72	89	163
Ilidža	S	66.730	60.755	2.372	1.262	2.291	50
	M	32.359	29.547	1.109	533	1.148	22
	Ž	34.371	31.208	1.263	729	1.143	28
Ilijaš	S	19.603	18.752	225	328	270	28
	M	9.381	8.961	105	157	145	13
	Ž	10.222	9.791	120	171	125	15
Novi Grad	S	118.553	108.621	3.124	3.154	3.442	212
	M	55.735	51.344	1.355	1.374	1.561	101
	Ž	62.818	57.277	1.769	1.780	1.881	111
Novo Sarajevo	S	64.814	56.002	3.044	2.153	3.555	60
	M	29.580	25.791	1.327	935	1.502	25
	Ž	35.234	30.211	1.717	1.218	2.053	35
Stari Grad	S	36.976	35.392	401	275	854	54
	M	17.482	16.749	198	117	385	33
	Ž	19.494	18.643	203	158	469	21
Trnovo	S	1.502	1.384	1	90	26	1
	M	735	677	0	46	12	0
	Ž	767	707	1	44	14	1
Vogošća	S	26.343	25.355	171	383	417	17
	M	12.606	12.176	66	168	189	7
	Ž	13.737	13.179	105	215	228	10

STANOVNIŠTVO PREMA STAROSTI PO PETOGODIŠTIMA I SPOLU PO OPĆINAMA

Teritorija	Spol	Ukupno	Starost																		Prosječna starost
			0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+	
UKUPNO	S	413.593	22.280	20.434	20.546	26.388	25.484	31.933	33.628	30.097	26.828	28.776	31.191	31.115	27.127	17.662	15.468	13.717	7.483	3.436	39,45
	M	195.161	11.376	10.480	10.607	13.496	12.845	15.536	16.189	14.472	12.745	13.595	14.485	14.220	11.885	7.451	6.327	5.450	2.806	1.196	37,86
	Ž	218.432	10.904	9.954	9.939	12.892	12.639	16.397	17.439	15.625	14.083	15.181	16.706	16.895	15.242	10.211	9.141	8.267	4.677	2.240	40,86
Centar	S	55.181	2.588	2.432	2.392	3.158	2.985	3.995	4.122	3.730	3.429	3.675	4.111	4.539	4.097	2.905	2.572	2.282	1.399	770	42,20
	M	25.369	1.308	1.271	1.222	1.568	1.485	1.905	1.946	1.775	1.552	1.718	1.842	2.033	1.772	1.210	1.045	919	512	286	40,44
	Ž	29.812	1.280	1.161	1.170	1.590	1.500	2.090	2.176	1.955	1.877	1.957	2.269	2.506	2.325	1.695	1.527	1.363	887	484	43,69
Hadžići	S	23.891	1.380	1.339	1.385	1.818	1.653	1.836	1.833	1.665	1.633	1.846	1.952	1.673	1.320	887	662	602	293	114	37,13
	M	11.914	682	704	744	991	870	1.004	904	825	832	906	941	822	621	375	289	240	122	42	35,88
	Ž	11.977	698	635	641	827	783	832	929	840	801	940	1.011	851	699	512	373	362	171	72	38,37
Iliđa	S	66.730	3.915	3.664	3.675	4.839	4.537	5.189	5.463	4.766	4.564	4.805	5.065	4.655	3.832	2.498	2.175	1.853	890	345	37,52
	M	32.359	2.013	1.896	1.877	2.519	2.347	2.577	2.675	2.245	2.208	2.352	2.472	2.187	1.722	1.124	911	775	338	121	36,30
	Ž	34.371	1.902	1.768	1.798	2.320	2.190	2.612	2.788	2.521	2.356	2.453	2.593	2.468	2.110	1.374	1.264	1.078	552	224	38,67
Ilijaš	S	19.603	1.085	1.128	1.112	1.440	1.577	1.441	1.577	1.371	1.350	1.427	1.519	1.385	1.078	645	593	513	261	101	37,08
	M	9.381	556	564	556	723	819	738	788	695	645	653	692	643	460	271	218	220	98	42	35,61
	Ž	10.222	529	564	556	717	758	703	789	676	705	774	827	742	618	374	375	293	163	59	38,43
Novi Grad	S	118.553	6.754	6.046	5.961	7.216	6.821	9.236	10.261	9.451	7.789	8.130	8.559	8.642	7.928	5.096	4.430	3.664	1.834	735	38,99
	M	55.735	3.488	3.071	3.067	3.634	3.353	4.435	4.916	4.592	3.746	3.938	3.915	3.863	3.372	2.112	1.847	1.437	689	260	37,44
	Ž	62.818	3.266	2.975	2.894	3.582	3.468	4.801	5.345	4.859	4.043	4.192	4.644	4.779	4.556	2.984	2.583	2.227	1.145	475	40,36
Novo Sarajevo	S	64.814	3.295	2.736	2.837	3.701	3.789	5.196	5.296	4.614	4.120	4.490	4.908	4.877	4.292	2.828	2.634	2.731	1.651	819	41,12
	M	29.580	1.645	1.414	1.493	1.907	1.837	2.410	2.477	2.165	1.840	2.007	2.285	2.218	1.829	1.112	1.020	1.024	608	289	39,21
	Ž	35.234	1.650	1.322	1.344	1.794	1.952	2.786	2.819	2.449	2.280	2.483	2.623	2.659	2.463	1.716	1.614	1.707	1.043	530	42,73
Stari Grad	S	36.976	1.623	1.593	1.781	2.301	2.178	2.822	2.732	2.445	2.104	2.464	2.918	3.215	2.846	1.828	1.568	1.399	746	413	41,45
	M	17.482	835	800	927	1.190	1.097	1.392	1.319	1.156	1.048	1.153	1.324	1.505	1.343	813	635	554	284	107	39,85
	Ž	19.494	788	793	854	1.111	1.081	1.430	1.413	1.289	1.056	1.311	1.594	1.710	1.503	1.015	933	845	462	306	42,88
Trnovo	S	1.502	40	41	49	59	68	69	73	66	78	87	113	171	194	141	113	76	52	12	49,14
	M	735	12	16	28	31	30	41	39	38	43	48	62	70	86	70	52	37	26	6	48,92
	Ž	767	28	25	21	28	38	28	34	28	35	39	51	101	108	71	61	39	26	6	49,36
Vogošća	S	26.343	1.600	1.455	1.354	1.856	1.876	2.149	2.271	1.989	1.761	1.852	2.046	1.958	1.540	834	721	597	357	127	37,01
	M	12.606	837	744	693	933	1.007	1.034	1.125	981	831	820	952	879	680	364	310	244	129	43	35,55
	Ž	13.737	763	711	661	923	869	1.115	1.146	1.008	930	1.032	1.094	1.079	860	470	411	353	228	84	38,35

DOMAĆINSTVA PREMA BROJU ČLANOVA PO OPĆINAMA

Teritorija	Ukupno	Broj članova								Prosječan broj članova
		1	2	3	4	5	6	7	8 i više	
Ukupno	148.871	32.671	38.480	32.297	30.523	9.906	3.254	988	752	2,76
Centar	21.484	5.733	5.977	4.414	3.832	1.042	318	99	69	2,55
Hadžići	7.530	1.198	1.673	1.608	1.873	735	311	79	53	3,11
Ilidža	22.296	4.041	5.455	4.784	5.079	1.845	684	222	186	2,97
Ilijaš	6.386	1.020	1.516	1.399	1.476	616	240	69	50	3,07
Novi Grad	42.274	8.666	10.926	9.682	8.817	2.831	856	281	215	2,79
Novo Sarajevo	25.690	6.988	7.065	5.402	4.557	1.205	322	79	72	2,52
Stari Grad	13.753	3.404	3.523	2.857	2.674	875	277	88	55	2,68
Trnovo	647	196	246	90	63	33	13	2	4	2,32
Vogošća	8.811	1.425	2.099	2.061	2.152	724	233	69	48	2,99

STANOVNIŠTVO PREMA ETNIČKOM/NACIONALNOM IZJAŠNJAVANJU I SPOLU PO OPĆINAMA

Teritorija	Spol	Ukupno	Etnička/Nacionalna pripadnost					
			Bošnjaci	Hrvati	Srbi	ne izjašnjava se	ostali	nepoznato
Ukupno	S	413.593	346.575	17.520	13.300	7.250	28.075	873
	M	195.161	165.093	7.576	5.511	3.054	13.472	455
	Ž	218.432	181.482	9.944	7.789	4.196	14.603	418
Centar	S	55.181	41.702	3.333	2.186	1.617	6.203	140
	M	25.369	19.461	1.334	918	691	2.898	67
	Ž	29.812	22.241	1.999	1.268	926	3.305	73
Hadžići	S	23.891	22.120	179	218	117	900	357
	M	11.914	10.946	81	91	61	533	202
	Ž	11.977	11.174	98	127	56	367	155
Iliđa	S	66.730	58.120	3.030	1.600	657	3.259	64
	M	32.359	28.327	1.410	647	288	1.653	34
	Ž	34.371	29.793	1.620	953	369	1.606	30
Ilijaš	S	19.603	18.151	382	421	101	528	20
	M	9.381	8.686	178	200	41	268	8
	Ž	10.222	9.465	204	221	60	260	12
Novi Grad	S	118.553	99.773	4.947	4.367	2.103	7.174	189
	M	55.735	47.427	2.164	1.822	862	3.368	92
	Ž	62.818	52.346	2.783	2.545	1.241	3.806	97
Novo Sarajevo	S	64.814	48.188	4.639	3.402	1.893	6.655	37
	M	29.580	22.351	1.972	1.385	783	3.070	19
	Ž	35.234	25.837	2.667	2.017	1.110	3.585	18
Stari Grad	S	36.976	32.794	685	467	547	2.434	49
	M	17.482	15.531	303	180	235	1.205	28
	Ž	19.494	17.263	382	287	312	1.229	21
Trnovo	S	1.502	1.376	4	97	3	21	1
	M	735	671	1	48	1	14	0
	Ž	767	705	3	49	2	7	1
Vogošća	S	26.343	24.351	321	542	212	901	16
	M	12.606	11.693	133	220	92	463	5
	Ž	13.737	12.658	188	322	120	438	11

STANOVNIŠTVO STARO 15 I VIŠE GODINA PREMA ZAKONSKOM BRAČNOM STANJU I SPOLU PO OPĆINAMA

	Spol	Ukupno	Zakonsko bračno stanje			
			nikad oženjen/ udata	oženjen/ udata	razveden/ razvedena	udovac/ udovica
Ukupno	S	350.333	96.883	198.236	16.818	38.396
	M	162.698	51.403	98.726	6.228	6.341
	Ž	187.635	45.480	99.510	10.590	32.055
Centar	S	47.769	13.687	25.628	2.853	5.601
	M	21.568	6.922	12.694	1.007	945
	Ž	26.201	6.765	12.934	1.846	4.656
Hadžići	S	19.787	5.200	12.078	569	1.940
	M	9.784	3.111	6.088	234	351
	Ž	10.003	2.089	5.990	335	1.589
Ilidža	S	55.476	15.356	32.767	2.060	5.293
	M	26.573	8.454	16.381	860	878
	Ž	28.903	6.902	16.386	1.200	4.415
Ilijaš	S	16.278	4.376	9.410	482	2.010
	M	7.705	2.512	4.717	207	269
	Ž	8.573	1.864	4.693	275	1.741
Novi Grad	S	99.792	26.888	57.216	4.926	10.762
	M	46.109	14.149	28.424	1.714	1.822
	Ž	53.683	12.739	28.792	3.212	8.940
Novo Sarajevo	S	55.946	16.339	29.829	3.323	6.455
	M	25.028	8.072	14.786	1.142	1.028
	Ž	30.918	8.267	15.043	2.181	5.427
Stari Grad	S	31.979	8.889	17.516	1.775	3.799
	M	14.920	4.768	8.731	751	670
	Ž	17.059	4.121	8.785	1.024	3.129
Trnovo	S	1.372	311	869	15	177
	M	679	173	452	10	44
	Ž	693	138	417	5	133
Vogošća	S	21.934	5.837	12.923	815	2.359
	M	10.332	3.242	6.453	303	334
	Ž	11.602	2.595	6.470	512	2.025

STANOVNIŠTVO PREMA IZJAŠNJAVANJU O VJEROISPOVIJESTI I SPOLU PO OPĆINAMA

Teritorija	Spol	Ukupno	Vjeroispovijest							
			islamska	katolička	pravoslavna	agnostik	ateist	ne izjašnjava se	ostali	nepoznato
Ukupno	S	413.593	350.594	16.530	13.543	4.817	10.506	9.910	6.812	881
	M	195.161	167.056	6.905	5.294	2.165	5.400	4.538	3.333	470
	Ž	218.432	183.538	9.625	8.249	2.652	5.106	5.372	3.479	411
Centar	S	55.181	42.459	2.887	2.028	1.569	3.175	2.364	580	119
	M	25.369	19.807	1.101	769	677	1.585	1.081	291	58
	Ž	29.812	22.652	1.786	1.259	892	1.590	1.283	289	61
Hadžići	S	23.891	22.442	195	243	27	97	138	382	367
	M	11.914	11.181	90	100	11	60	66	196	210
	Ž	11.977	11.261	105	143	16	37	72	186	157
Ilidža	S	66.730	59.055	3.006	1.689	241	619	862	1.201	57
	M	32.359	28.874	1.364	647	117	350	391	589	27
	Ž	34.371	30.181	1.642	1.042	124	269	471	612	30
Ilijaš	S	19.603	18.224	387	438	27	86	92	325	24
	M	9.381	8.714	176	203	10	52	42	174	10
	Ž	10.222	9.510	211	235	17	34	50	151	14
Novi Grad	S	118.553	100.897	4.896	4.659	1.098	2.483	2.717	1.620	183
	M	55.735	47.911	2.054	1.843	506	1.301	1.254	772	94
	Ž	62.818	52.986	2.842	2.816	592	1.182	1.463	848	89
Novo Sarajevo	S	64.814	48.463	4.198	3.314	1.431	3.195	2.699	1.468	46
	M	29.580	22.386	1.729	1.279	652	1.590	1.238	680	26
	Ž	35.234	26.077	2.469	2.035	779	1.605	1.461	788	20
Stari Grad	S	36.976	33.269	627	531	315	639	776	757	62
	M	17.482	15.782	268	189	137	343	342	387	34
	Ž	19.494	17.487	359	342	178	296	434	370	28
Trnovo	S	1.502	1.372	3	96	10	5	3	12	1
	M	735	669	2	48	6	4	1	5	0
	Ž	767	703	1	48	4	1	2	7	1
Vogošća	S	26.343	24.413	331	545	99	207	259	467	22
	M	12.606	11.732	121	216	49	115	123	239	11
	Ž	13.737	12.681	210	329	50	92	136	228	11

ŽENSKO STANOVNIŠTVO STARO 15 I VIŠE GODINA
PREMA UKUPNOM BROJU ŽIVOROĐENE DJECE PO OPĆINAMA

Teritorija	Ukupno	Ukupan broj živorođene djece					
		nije radala	1 dijete	2 djece	3 djece	4 djece	5 i više djece
Ukupno	187.635	57.188	32.682	67.572	19.921	5.881	4.391
Centar	26.201	8.540	5.078	9.471	2.228	549	335
Hadžići	10.003	2.634	1.429	3.632	1.445	475	388
Iliđža	28.903	8.609	4.309	10.263	3.666	1.168	888
Ilijaš	8.573	2.229	1.196	2.935	1.253	494	466
Novi Grad	53.683	16.129	9.593	19.695	5.446	1.594	1.226
Novo Sarajevo	30.918	10.414	6.222	10.864	2.461	590	367
Stari Grad	17.059	5.243	2.934	6.147	1.872	540	323
Trnovo	693	158	46	272	127	50	40
Vogošća	11.602	3.232	1.875	4.293	1.423	421	358

NEPISMENO STANOVNIŠTVO STARO 10 I VIŠE GODINA PREMA SPOLU PO OPĆINAMA

Teritorija	Spol	Ukupno	Nepismeni		Bez odgovora
			broj	%	
Ukupno	S	370.879	6.306	1,70	2.003
	M	173.305	748	0,43	571
	Ž	197.574	5.558	2,81	1.432
Centar	S	50.161	414	0,83	213
	M	22.790	60	0,26	55
	Ž	27.371	354	1,29	158
Hadžići	S	21.172	819	3,87	173
	M	10.528	198	1,88	43
	Ž	10.644	621	5,83	130
Iliđa	S	59.151	1.111	1,88	377
	M	28.450	107	0,38	108
	Ž	30.701	1.004	3,27	269
Ilijaš	S	17.390	703	4,04	107
	M	8.261	60	0,73	30
	Ž	9.129	643	7,04	77
Novi Grad	S	105.753	1.629	1,54	601
	M	49.176	159	0,32	176
	Ž	56.577	1.470	2,60	425
Novo Sarajevo	S	58.783	508	0,86	215
	M	26.521	58	0,22	62
	Ž	32.262	450	1,39	153
Stari Grad	S	33.760	436	1,29	187
	M	15.847	44	0,28	63
	Ž	17.913	392	2,19	124
Trnovo	S	1.421	147	10,34	7
	M	707	12	1,70	3
	Ž	714	135	18,91	4
Vogošća	S	23.288	539	2,31	123
	M	11.025	50	0,45	31
	Ž	12.263	489	3,99	92

STANOVNIŠTVO STARO 15 I VIŠE GODINA PREMA NAJVIŠOJ ZAVRŠENOJ ŠKOLI I SPOLU PO OPĆINAMA

Teritorija	Spol	Ukupno	Bez ikakvog obrazovanja	Nepotpuno osnovno obrazovanje	Osnovna škola	Srednja škola	Specijalizacija poslije srednje škole	Viša škola i prvi stepen fakulteta	Visoka škola/fakultet/akademija/univerzitet
Ukupno	S	350.333	9.766	14.669	54.955	186.928	2.385	14.716	66.914
	M	162.698	1.417	2.568	19.427	99.295	1.938	7.875	30.178
	Ž	187.635	8.349	12.101	35.528	87.633	447	6.841	36.736
Centar	S	47.769	675	1.129	5.446	22.213	282	2.724	15.300
	M	21.568	103	181	1.889	10.885	220	1.284	7.006
	Ž	26.201	572	948	3.557	11.328	62	1.440	8.294
Hadžići	S	19.787	1.177	1.630	4.317	10.861	89	406	1.307
	M	9.784	266	272	1.641	6.625	74	267	639
	Ž	10.003	911	1.358	2.676	4.236	15	139	668
Hadža	S	55.476	1.729	2.597	9.887	31.683	375	1.896	7.309
	M	26.573	234	419	3.476	17.593	311	1.085	3.455
	Ž	28.903	1.495	2.178	6.411	14.090	64	811	3.854
Ilijaš	S	16.278	990	1.548	3.968	8.352	97	282	1.041
	M	7.705	112	336	1.526	4.982	82	169	498
	Ž	8.573	878	1.212	2.442	3.370	15	113	543
Novi Grad	S	99.792	2.624	4.062	15.973	55.560	665	4.084	16.824
	M	46.109	362	739	5.492	29.274	539	2.238	7.465
	Ž	53.683	2.262	3.323	10.481	26.286	126	1.846	9.359
Novo Sarajevo	S	55.946	872	1.351	6.456	27.377	446	3.299	16.145
	M	25.028	119	210	2.258	13.288	346	1.675	7.132
	Ž	30.918	753	1.141	4.198	14.089	100	1.624	9.013
Stari Grad	S	31.979	710	1.020	4.518	18.034	238	1.353	6.106
	M	14.920	100	155	1.634	9.459	197	736	2.639
	Ž	17.059	610	865	2.884	8.575	41	617	3.467
Trnovo	S	1.372	203	217	290	549	13	28	72
	M	679	28	67	124	391	11	23	35
	Ž	693	175	150	166	158	2	5	37
Vogošća	S	21.934	786	1.115	4.100	12.299	180	644	2.810
	M	10.332	93	189	1.387	6.798	158	398	1.309
	Ž	11.602	693	926	2.713	5.501	22	246	1.501

KOMPJUTERSKI PISMENO STANOVNIŠTVO STARO 10 I VIŠE GODINA PREMA SPOLU PO OPĆINAMA

Teritorija	Spol	Ukupno	Kompjuterski pismena lica	Lica koja djelimično poznaju rad na računaru	Kompjuterski nepismena lica	Nepoznato
Ukupno	S	370.879	196.482	58.382	113.462	2.553
	M	173.305	96.733	28.840	46.490	1.242
	Ž	197.574	99.749	29.542	66.972	1.311
Centar	S	50.161	30.451	6.518	12.820	372
	M	22.790	14.557	3.065	5.012	156
	Ž	27.371	15.894	3.453	7.808	216
Hadžići	S	21.172	8.337	3.710	8.802	323
	M	10.528	4.450	2.056	3.857	165
	Ž	10.644	3.887	1.654	4.945	158
Iliđa	S	59.151	29.711	10.669	18.365	406
	M	28.450	15.070	5.438	7.751	191
	Ž	30.701	14.641	5.231	10.614	215
Ilijaš	S	17.390	6.328	3.577	7.337	148
	M	8.261	3.342	1.855	2.995	69
	Ž	9.129	2.986	1.722	4.342	79
Novi Grad	S	105.753	55.791	17.158	32.161	643
	M	49.176	27.315	8.359	13.169	333
	Ž	56.577	28.476	8.799	18.992	310
Novo Sarajevo	S	58.783	35.922	7.670	14.870	321
	M	26.521	17.154	3.531	5.691	145
	Ž	32.262	18.768	4.139	9.179	176
Stari Grad	S	33.760	17.867	5.023	10.665	205
	M	15.847	8.681	2.479	4.575	112
	Ž	17.913	9.186	2.544	6.090	93
Trnovo	S	1.421	310	183	923	5
	M	707	171	117	417	2
	Ž	714	139	66	506	3
Vogošća	S	23.288	11.765	3.874	7.519	130
	M	11.025	5.993	1.940	3.023	69
	Ž	12.263	5.772	1.934	4.496	61

OSOBE SA POTEŠKOĆAMA PREMA VRSTI POTEŠKOĆE I SPOLU PO OPĆINAMA

Teritorija	Spol	Ukupno	Ukupno sa poteškoćama	Vrsta poteškoće <i>Type of disability</i>						Sa više poteškoća
				Vid iako nosi naočale	Sluh, iako koristi slušni aparat	Hod ili penjanje uz stepenice	Pamćenje ili koncentracija	Odijevanje i održavanje lične higijene	Komunikacija (sporazumijevanje sa drugima)	
Ukupno	S	413.593	35.729	13.979	8.067	23.636	6.712	5.009	3.637	13.442
	M	195.161	15.041	5.441	3.656	9.240	2.892	2.009	1.712	5.278
	Ž	218.432	20.688	8.538	4.411	14.396	3.820	3.000	1.925	8.164
Centar	S	55.181	4.800	1.787	1.049	3.318	799	635	386	1.789
	M	25.369	1.914	671	475	1.231	351	227	169	668
	Ž	29.812	2.886	1.116	574	2.087	448	408	217	1.121
Hadžići	S	23.891	2.264	917	528	1.385	650	449	405	973
	M	11.914	1.055	394	249	580	334	221	209	446
	Ž	11.977	1.209	523	279	805	316	228	196	527
Ilidža	S	66.730	5.142	2.009	1.185	3.404	978	767	537	1.907
	M	32.359	2.257	812	569	1.407	405	295	257	763
	Ž	34.371	2.885	1.197	616	1.997	573	472	280	1.144
Ilijaš	S	19.603	1.733	724	382	1.054	382	246	212	660
	M	9.381	756	281	178	431	167	98	105	275
	Ž	10.222	977	443	204	623	215	148	107	385
Novi Grad	S	118.553	10.183	4.078	2.297	6.627	1.760	1.361	956	3.772
	M	55.735	4.283	1.587	1.014	2.604	718	544	440	1.445
	Ž	62.818	5.900	2.491	1.283	4.023	1.042	817	516	2.327
Novo Sarajevo	S	64.814	5.230	1.803	1.142	3.679	952	743	505	1.938
	M	29.580	2.076	657	479	1.350	396	286	227	722
	Ž	35.234	3.154	1.146	663	2.329	556	457	278	1.216
Stari Grad	S	36.976	3.785	1.538	857	2.457	663	460	367	1.390
	M	17.482	1.582	579	389	958	284	185	170	536
	Ž	19.494	2.203	959	468	1.499	379	275	197	854
Trnovo	S	1.502	195	74	46	136	37	22	17	74
	M	735	82	32	21	54	13	7	7	31
	Ž	767	113	42	25	82	24	15	10	43
Vogošća	S	26.343	2.397	1.049	581	1.576	491	326	252	939
	M	12.606	1.036	428	282	625	224	146	128	392
	Ž	13.737	1.361	621	299	951	267	180	124	547

STAMBENE ZGRADE PREMA BROJU STANOVA PO OPĆINAMA

Teritoria	Ukupan broj zgrada	Broj zgrada prema broju stanova									
		jedan stan	dva stana	tri stana	četiri stana	pet stanova	sa 6-10 stanova	sa 11-20 stanova	sa 21-30 stanova	sa 31-50 stanova	51+
Ukupno	81.545	47.236	21.490	6.331	1.663	487	1.749	1.320	453	406	410
Centar	8.307	3.647	2.205	883	296	129	558	425	67	50	47
Hadžići	8.791	7.415	1.104	154	33	7	40	20	3	12	3
Ilidža	17.197	10.290	4.801	1.305	264	68	235	112	30	47	45
Ilijaš	7.371	5.405	1.670	154	59	11	21	35	12	4	0
Novi Grad	15.355	6.749	4.996	1.778	436	107	429	330	236	177	117
Novo Sarajevo	6.078	2.174	1.999	846	230	79	200	215	61	96	178
Stari Grad	10.144	5.681	2.904	874	281	81	214	99	5	3	2
Trnovo	1.520	1.226	239	23	9	0	4	4	9	6	0
Vogošća	6.782	4.649	1.572	314	55	5	48	80	30	11	18

STANOVNI ZA STANOVANJE PREMA BROJU SOBA I POVRŠINI PO OPĆINAMA

Teritoria	Ukupan broj stanova, površina u m ²	Vrsta stana								
		1-sobni	2-sobni	3-sobni	4-sobni	5-sobni	6-sobni	7-sobni	8 i višesobni	
Ukupno										
broj	209.481	5.632	100.236	77.121	18.000	4.999	2.231	537	725	
površina	14.097.767	178.040	5.584.031	5.507.065	1.675.087	590.782	316.822	89.885	156.055	
Centar										
broj	29.781	496	11.320	13.556	3.196	745	294	77	97	
površina	2.125.242	13.886	622.458	1.003.992	309.811	93.226	45.882	13.588	22.399	
Hadžići										
broj	11.606	315	6.246	2.945	1.197	529	244	61	69	
površina	792.881	9.188	354.859	207.359	109.369	58.882	30.545	9.022	13.657	
Ilidža										
broj	35.448	1.447	14.061	14.145	3.749	1.129	589	143	185	
površina	2.575.390	47.075	810.201	1.064.836	362.542	139.928	86.409	24.281	40.118	
Ilijaš										
broj	10.620	802	5.597	2.608	918	409	191	48	47	
površina	736.714	21.086	332.386	191.399	92.924	52.141	27.958	7.876	10.944	
Novi Grad										
broj	53.905	1.142	27.478	20.262	3.813	738	294	68	110	
površina	3.447.477	38.382	1.530.056	1.401.424	327.352	79.305	39.207	10.980	20.771	
Novo Sarajevo										
broj	33.698	342	19.387	10.939	2.257	496	171	33	73	
površina	2.123.061	11.403	1.051.260	758.130	201.513	54.988	23.666	5.558	16.543	
Stari Grad										
broj	19.007	712	9.040	6.619	1.727	548	227	62	72	
površina	1.274.396	24.418	482.911	476.264	164.946	64.952	32.559	11.424	16.922	
Trnovo										
broj	2.374	128	1.336	636	223	28	13	3	7	
površina	128.897	3.646	62.462	39.183	17.831	2.471	1.494	430	1.380	
Vogošća										
broj	13.042	248	5.771	5.411	920	377	208	42	65	
površina	893.709	8.956	337.438	364.478	88.799	44.889	29.102	6.726	13.321	

DOMAĆINSTVA KOJA OBAVLJAJU POLJOPRIVREDNU AKTIVNOST PO OPĆINAMA

Teritorija	Ukupan broj domaćinstava	Domaćinstva koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost	Broj domaćinstava koja obavljaju poljoprivrednu aktivnost i prodaju proizvode na tržištu
Ukupno	148.871	16.112	1.241
Centar	21.484	932	73
Hadžići	7.530	3.254	253
Ilidža	22.296	2.931	202
Ilijaš	6.386	2.273	204
Novi Grad	42.274	3.007	164
Novo Sarajevo	25.690	855	58
Stari Grad	13.753	917	51
Trnovo	647	435	80
Vogošća	8.811	1.508	156

BROJ I POVRŠINA STANOVA PREMA OSNOVU KORIŠĆENJA PO OPĆINAMA

Teritoria	Ukupan broj stanova, površina u m ²	Stanovi koji se koriste							
		samo za stanovanje	stanovanje i obavljanje djelatnosti	samo za obavljanje djelatnosti	za odmor i rekreaciju	u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi	kao drugi stan i koji se nalazi u istom objektu	od strane privremeno prisutnog lica	prazan stan
Ukupno									
broj	209.481	145.490	650	995	6.871	234	2.298	2.263	50.680
površina	14.097.767	9.970.559	62.376	74.560	381.024	12.036	152.411	147.153	3.297.648
Centar Sarajevo									
broj	29.781	20.985	104	511	232	4	276	512	7.157
površina	2.125.242	1.517.352	9.718	42.713	13.646	255	17.608	32.383	491.567
Hadžići									
broj	11.606	7.351	49	10	1.847	19	72	43	2.215
površina	792.881	541.405	5.293	659	98.717	990	4.752	2.820	138.245
Ilidža									
broj	35.448	21.693	107	105	1.715	57	513	433	10.825
površina	2.575.390	1.615.612	10.900	7.757	101.807	3.120	38.046	32.253	765.895
Ilijaš									
broj	10.620	6.179	23	10	1.006	39	236	62	3.065
površina	736.714	453.074	2.732	804	46.779	1.750	15.619	5.237	210.719
Novi Grad Sarajevo									
broj	53.905	41.504	152	78	599	31	479	480	10.582
površina	3.447.477	2.654.664	14.182	5.356	36.216	1.657	30.966	28.887	675.549
Novo Sarajevo									
broj	33.698	25.151	83	149	49	2	284	557	7.423
površina	2.123.061	1.602.641	5.889	9.343	2.967	40	18.401	33.393	450.387
Stari Grad Sarajevo									
broj	19.007	13.419	72	106	188	3	254	103	4.862
površina	1.274.396	944.201	7.175	6.305	10.824	144	15.051	6.593	284.103
Trnovo									
broj	2.374	601	4	3	913	65	15	16	757
površina	128.897	33.429	189	156	49.939	3.266	719	831	40.368
Vogošća									
broj	13.042	8.607	56	23	322	14	169	57	3.794
površina	893.709	608.181	6.298	1.467	20.129	814	11.249	4.756	240.815

INVESTICIJE

METODOLOŠKA OBJAŠNENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Federalni zavod za statistiku u ovom "Statističkom godišnjaku/ljetopisu" publicira podatke o investicijama u stalna sredstva za Federaciju BiH za 2015. godinu. Svi podaci su prikazani po područjima Klasifikacije djelatnosti BiH 2010, koja je uskladena sa evropskom klasifikacijom NACE Rev. 2.

Podaci o investicijama su prikupljeni putem sljedećih istraživanja:

- Godišnji izvještaj o investicijama u stalna sredstva (obrazac INV-01) za sve pravne osobe;
- za oblast poljoprivrede individualnog sektora (poljoprivredna gazdinstva) podaci su prikupljeni putem općina, a bazirani/temeljeni su na procjenama općinskih komisija.

Nisu obuhvaćena investiciona ulaganja samostalnih poduzetnika i domaćinstava/kućanstava.

Definicije i metodološka objašnjenja su zasnovana na metodologijama „Evropski/Europski sistem računa 1995“ (ESA-95) i „Sistem nacionalnih računa 1993“ (SNA-93).

Podaci o investicijama prikazuju ukupne isplate za investicije po osnovnim oblicima finansiranja/financiranja, ukupno ostvarene investicije i ostvarene investicije u nova stalna sredstva po tehničkoj strukturi.

Obrada podataka urađena je po dva osnovna principa:

- prema sjedištu i pretežnoj djelatnosti investitora (organizacioni princip) i
- prema lokaciji i djelatnostima kojima su investicije stvarno namijenjene, bez obzira na to u koju je djelatnost razvrstan investitor i gdje mu se nalazi sjedište (princip čistih djelatnosti).

Ostvarene investicije u nova stalna sredstva koje nije moguće rasporediti po kantonima (putevi, pruge i sl.) se prikazuju kao neraspoređene investicije.

Definicije

Investicijama u stalna sredstva smatraju se nabavke/nabave preduzeća/poduzeća i drugih pravnih osoba radi dobivanja novih stalnih sredstava, povećanja vrijednosti ili zamjene postojećih stalnih sredstava (stambene zgrade, ostale zgrade i građevine, oprema i uređaji trajnijeg karaktera, osnovno stado, pošumljavanje i podizanje dugogodišnjih zasada, softver itd). Nabavljena investicijska dobra mogu biti nova ili polovna/rabljena, kupljena od drugih u zemlji i inozemstvu. Stalna sredstva mogu, također, biti stečena trampom, primljena kao kapitalni transfer u naturi ili proizvedena u vlastitoj režiji.

Obuhvataju se sve vrste ulaganja u nove kapacitete, kao i ulaganja za proširenje, rekonstrukciju i modernizaciju postojećih ili zamjenu zastarjelih, istrošenih ili slučajnom štetom uništenih kapaciteta. Ne obuhvata se redovno/redovito i tekuće održavanje stalnih sredstava, ulaganja u obrtna sredstva i vojno oružje za razaranje i oprema koja je potrebna za njegovo odašiljanje, usavršavanje osoblja, ispitivanje tržišta i kupovina zemljišta.

Isplatama za investicije smatraju se novčana ulaganja u toku/tijeku godine u nova i polovna/rabljena stalna sredstva, bez obzira na momenat njihove izgradnje ili nabavke/nabave.

Ostvarene investicije predstavljaju vrijednost fizički realizirane izgradnje, izrade ili nabavke/nabave novih i polovnih/rabljenih stalnih sredstava tokom/tijekom godine, bez obzira na to jesu li završene, je li i kada izvršena njihova isplata.

Ostvarene investicije u nova stalna sredstva odnose se na onaj dio stalnih sredstava koji je nabavljen neposredno od izvođača građevinskih radova, proizvođača opreme ili proizveden u vlastitoj režiji, odnosno ona investicijska dobra koja još nisu bila predmet kupoprodaje između neposrednih korisnika tih dobara. Ovdje se uključuje i polovna/rabljena oprema nabavljena u inozemstvu, budući da izravno utječe na porast nacionalnog bogatstva u zemlji. Ostala polovna stalna sredstva nisu uključena u ostvarene investicije u nova stalna sredstva. U nabavku/nabavu novih stalnih sredstava svrstavaju se i investicije u veća poboljšanja postojećih stalnih sredstava.

U skladu sa metodologijama ESA-95 i SNA-93 stalna sredstva se grupišu na:

- **materijalna (opipljiva) stalna sredstva** (građevinski radovi kojima su obuhvaćena i značajnija poboljšanja zemljišta; strojevi, oprema i transportna sredstva; ostala materijalna stalna sredstva koja obuhvataju osnovno stado, pošumljavanje i dugogodišnje zasade);
- **nematerijalna (neopipljiva) stalna sredstva** (rudarska i mineralna istraživanja; softveri; originali na području književnosti, filma, muzike i slično; studije i projekti) i
- **troškove prijenosa vlasništva zemljišta** (svi troškovi radi naknada stručnjacima koji su nastali kod jedinice koja povećava aktivu: naknade pravnici, arhitektima, inženjerima, procjeniteljima; provizije koje se plaćaju posrednicima u prodaji nekretnina i svi porezi na prijenos vlasništva nad zemljištem koje plaća kupac).

**ISPLATE ZA INVESTICIJE PO OSNOVNIM IZVORIMA FINANSIRANJA/FINANCIRANJA I
DJELATNOSTI INVESTITORA U 2014. GODINI - ORGANIZACIONI PRINCIP**

000 KM

Djelatnost investitora	Ukupno	Iz sopstvenih sredstava	Iz udruženih sredstava	Iskorišteni finans./financ. krediti	Finans./financ. lizing	Iz sredstava fondova i budžeta/proračuna	Iz ostalih izvora
UKUPNO	1.060.114	738.576	88.839	118.851	20.153	19.685	74.011
Pravne osobe-ukupno	1.055.519	736.296	88.839	116.671	20.153	19.685	73.876
A Poljoprivreda, šumar. i ribolov	3.072	2.256	-	762	-	54	-
B Vadenje ruda i kamena	401	401	-	-	-	-	-
C Prerađivačka industrija	78.730	60.377	7.093	8.463	1.576	23	1.198
D Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba elektr. energijom, plinom, parom i klimatizacija	121.332	116.406	-	53	-	8	4.865
E Snabdijevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	11.116	2.436	-	942	124	1.523	6.090
F Građevinarstvo	40.104	29.057	-	8.198	1.460	80	1.309
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motor.vozila i motoc.	152.455	103.365	1.863	33.919	6.823	22	6.463
H Prijevoz i skladištenje	37.123	19.319	227	12.783	4.206	100	487
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluž. hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	14.349	9.552	150	3.713	455	106	372
J Informacije i komunikacije	186.285	151.645	-	5.497	1.110	29	28.004
K Finansijske/Financijske djelatnosti i djelatnosti osigur.	66.546	64.823	-	1.490	160	69	4
L Poslovanje nekretninama	112.415	26.162	66.247	19.954	37	-	15
M Stručne, naučne/znanstvene i tehničke djelatnosti	57.879	27.789	5.214	14.862	1.181	8.685	147
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	16.734	13.536	18	701	2.427	20	31
O Javna uprava i odbrana/odbrana; obavezno/obvezno socijalno osiguranje	102.261	82.666	102	18	-	1.001	18.474
P Obrazovanje	9.822	6.672	40	1.138	65	168	1.739
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite/skrbi	30.037	13.759	6.183	1.680	367	6.746	1.301
R Umjetnost, zabava i rekreacija	5.914	2.917	7	2.451	18	302	219
S Ostale uslužne djelatnosti	8.946	3.157	1.695	47	142	748	3.157
T Djelatnosti domaćinstava kao poslodavaca	-	-	-	-	-	-	-
U Djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i tijela	-	-	-	-	-	-	-
Poljoprivr. gazdinstva - ukupno	4.595	2.280	-	2.180	-	-	135

**OSTVARENE INVESTICIJE U NOVA STALNA SREDSTVA PO NAMJENI ULAGANJA I
TEHNIČKOJ STRUKTURI U 2014.GODINI (PRINCIP ČISTIH DJELATNOSTI)**

Namjena ulaganja	Ukupno	Materijalna stalna sredstva			Nematerijalna stalna sredstva	Troškovi prijenosa vlasništva
		građevinski radovi	strojevi, oprema i transportna sredstva	ostala materijalna stalna sredstva		
UKUPNO	1.111.941	685.501	382.526	3.064	39.796	1.054
Pravne osobe-ukupno	1.107.346	684.203	381.881	412	39.796	1.054
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	2.148	1.438	520	189	-	-
B Vađenje ruda i kamena	114	-	113	-	1	-
C Prerađivačka industrija	64.163	22.860	37.603	-	3.695	5
D Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	33.780	16.321	15.911	-	1.536	12
E Snabdijevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	9.914	7.508	2.399	-	7	1
F Građevinarstvo	329.431	315.638	12.775	30	783	206
G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	114.476	45.379	66.955	1	1.829	313
H Prijevoz i skladištenje	24.682	5.286	18.232	-	1.163	-
I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	56.765	48.276	8.149	-	199	140
J Informacije i komunikacije	143.950	30.706	106.446	-	6.798	-
K Finansijske/Financijske djelatnosti i djelatnosti osigur.	59.235	21.841	28.660	-	8.735	-
L Poslovanje nekretninama	94.434	91.747	2.150	-	353	184
M Stručne, naučne/znanstvene i tehničke djelatnosti	21.413	8.608	11.214	2	1.509	80
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	11.295	476	7.413	20	3.313	73
O Javna uprava i odbrana/obrana; obavezno/obvezno socijal.osigur.	83.806	37.810	36.650	147	9.200	-
P Obrazovanje	10.973	5.385	5.514	-	74	-
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite/skrbi	33.716	18.085	15.440	-	191	-
R Umjetnost, zabava i rekreacija	6.611	3.828	2.479	9	295	-
S Ostale uslužne djelatnosti	6.439	3.011	3.258	14	115	41
T Djelatnosti domaćinstava kao poslodavaca	-	-	-	-	-	-
U Djelatnosti vanteritorijalnih organizacija i tijela	-	-	-	-	-	-
Poljoprivredna gazdinstva -ukupno	4.595	1.298	645	2.652	-	-

ISPLATE ZA INVESTICIJE PO OSNOVNIM IZVORIMA FINANSIRANJA/FINANCIRANJA

ORGANIZACIONI PRINCIP

hilj. KM /

Kanton	Ukupno	Iz sopstvenih sredstava	Iz udruženih sredstava	Iskorišteni finansijski/financijski krediti	Finansijski/Financijski lizing	Iz sredstava fondova i budžeta/proračuna	Iz ostalih izvora
2011	1.332.635	811.060	21.519	331.025	39.976	36.586	92.469
2012	1.142.177	679.394	29.683	268.668	39.076	49.668	75.687
2013	1.143.885	769.308	54.955	205.562	29.632	9.689	74.738
2014	1.060.114	738.576	88.839	118.851	20.153	19.685	74.011
2015	1.110.309	753.599	35.384	99.907	26.705	92.705	102.008

**OSTVARENE INVESTICIJE U NOVA STALNA SREDSTVA PO NAMJENI ULAGANJA I TEHNIČKOJ STRUKTURI
PRINCIP ČISTIH DJELATNOSTI**

Kanton	Ukupno	Materijalna stalna sredstva			Nematerijalna stalna sredstva	Troškovi prijenosa vlasništva
		građevinski radovi	strojevi, oprema i transportna sredstva	ostala materijalna stalna sredstva		
2011	909.214	308.233	542.410	3.667	54.365	538
2012	791.908	327.905	391.977	3.070	67.386	1.570
2013	1.029.177	592.024	382.594	4.424	49.731	404
2014	1.111.941	685.501	382.526	3.064	39.796	1.054
2015	819.914	334.142	427.395	3.223	54.046	1.107
Neraspoređene investicije						
2011	105.635	94.650	10.235	-	524	226
2012	81.344	74.038	6.687	-	618	-
2013	65.840	61.157	4.583	12	88	-
2014	45.973	38.376	7.504	-	90	2
2015	45.458	35.424	9.954	-	80	-

INDUSTRIJA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metodi prikupljanja podataka

Glavni izvor podataka u ovom poglavlju jesu statistička istraživanja Mjesečni izvještaj industrije (M KPS IND-1) i Godišnji izvještaj industrije (IND-21/PRODCOM), koje je proveo Federani zavod za statistiku prema Programu statističkih istraživanja za Federaciju Bosne i Hercegovine. Mjesečnim izvještajem industrije obezbjeđuju se podaci o broju zaposlenih u industriji, proizvedenim količinama i prometu industrije.

Godišnji podaci industrijske proizvodnje prate broj zaposlenih, ostvarenu proizvodnju, internu potrošnju vlastitih proizvoda, zalihe, prodaju (količinski i vrijednosno) i vrijednost izvoza. IND-21/PRODCOM daje pregled obima proizvodnje i vrijednosti prodaje industrijskih proizvoda (robe i usluge) u Federaciji Bosne i Hercegovine, koje su rezultat redovne proizvodnje izvještajnih jedinica (0) i proizvodnje koju izvještajne jedinice obavljaju na osnovu ugovora (1).

Standardi i klasifikacije

Prikupljanje podataka o industrijskoj proizvodnji na obrascu Mjesečni izvještaj industrije, vrši se na osnovu Metodologije za popunjavanje izvještaja i Mjesečne Nomenklature industrijskih proizvoda - Mjesečna NIP BiH 2013.

Podaci Godišnjeg izvještaja industrije za 2015. godinu prikupljeni su na osnovu Nomenklature industrijskih proizvoda Bosne i Hercegovine - NIP BiH /PRODCOM 2015, ažurirane sa izmjenama i dopunama prema EU PRODCOM listi za 2015. godinu.

Hijerarhijski nivoi proizvoda iz Nomenklature industrijskih proizvoda sadrže nivoe KD BiH 2010 (nivo razreda) usklađene sa EU klasifikacijom NACE Rev. 2. Koncepti i definicije koji se koriste za istraživanje M KPS IND-1 također su usklađeni s konceptima i definicijama iz Uredbe o kratkoročnim statistikama EU-e (STS R., EU Direktiva No.1165/98).

Jedinice i obuhvat

Izvještajne jedinice za Mjesečni izvještaj industrije i Godišnji izvještaj industrije su sva pravna lica koja zapošljavaju deset i više zaposlenih (preduzeća i lokalne jedinice), a koja su se bavila industrijskom proizvodnjom ili obavljali industrijske usluge definirane prema KD BiH 2010 iz područja B-Rudarstvo, C- Prerađivačka industrija i D- Snabdijevanje/opskrba električnom energijom i plinom.

Saglasno EU STS propisu br. 1165/98 i 1893/2006 sljedeće djelatnosti ne ulaze u obračun indeksa industrijske proizvodnje:

Grana 35.3 - Proizvodnja i snabdijevanje parom i klimatizacija

Oblast 36 - Sakupljanje, prečišćavanje i snabdijevanje vodom

Metod računanja indeksa

Indeksi industrijske proizvodnje izračunavaju se korištenjem Laspeyres-ove formule. Bazna godina za koju je utvrđen sistem pondera u FBiH je 2010. i primjenjuju se u obračunu FBiH indeksa od januara 2013. EU Uredbom (EC) No 472/2008 propisana je primjena bazne 2010. godine od januara 2013., u zemljama EU. Koncepti, definicije i metodologija koji se koriste za izračunavanje indeksa industrijske proizvodnje su usklađeni sa EU propisima u domenu kratkoročnih statistika (EU STS - Short Term Statistics).

Agregati glavnih industrijskih grupa (GIG)

Indeksi za GIG agregate izračunavaju se istom metodom kao indeksi po djelatnostima, samo se proizvodi grupiraju prema i pretežnoj upotrebi proizvoda unutar oblasti i grane djelatnosti iz klasifikacije KD BiH 2010 (EU NACE Rev.2). Za izračunavanje indeksa za GIG agregate (EU MIGs) primjenjuju se nove definicije radi usklađivanja sa statističkim standardima EU.

AI Intermedijarni proizvodi: oblasti i grane KD BiH 2010: 07 – 09, 10.6, 10.9, 13.1 – 13.3, 16, 17, 20.1 – 20.3, 20.5, 20.6, 22 – 24, 25.5 – 25.7, 25.9, 26.1, 26.8, 27.1 – 27.4 i 27.9

AE Energija: oblasti KD BiH 2010: 05, 06, 19 i 35 (isključujući 35.3)

BB Kapitalni proizvodi: oblasti i grane KD BiH 2010: 25.1 – 25.4, 26.2, 26.3, 26.5, 26.6, 28, 29, 30.1 – 30.4, 32.5 i 33

CD Trajni proizvodi za široku potrošnju: oblasti i grane KD BiH 2010: 26.4, 26.7, 27.5, 30.9, 31, 32.1 i 32.2

CN Netrajni proizvodi za široku potrošnju: oblasti i grane KD BiH 2010: 10.1 – 10.5, 10.7, 10.8, 11, 12, 13.9, 14, 15, 18, 20.4, 21, 32.3, 32.4 i 32.9.

Definicije

Ukupna proizvodnja je ukupna količina određenog proizvoda definiranog Nomenklaturom industrijskih proizvoda, proizvedena u jedinici posmatranja u izvještajnoj godini, bez obzira na to da li je prodata trećim licima u zemlji ili inozemstvu (izvoz), stavljena na zalihe gotovih proizvoda (namijenjenih prodaji) ili je iskorištena za daljnju internu preradu (intermedijarni proizvodi), ili kombinirano.

Industrijski proizvodi se po principu tzv. homogene proizvodnje svrstavaju u industrijske oblasti i glavne industrijske grupe definirane na osnovu ekonomske namjene, odnosno krajnje potrošnje proizvoda (GIG), bez obzira na pretežnu djelatnost preduzeća u kome su proizvedeni.

Gotov proizvod - je svaki proizvod koji je u procesu proizvodnje dostigao odgovarajući stepen prerade ili dorade tako da je u Nomenklaturi industrijskih proizvoda naveden pod posebnom šifrom i nazivom. Pojam tako definiranog gotovog proizvoda obuhvata i sve radove dovršavanja proizvoda kojima pripadaju čišćenje, pakovanje, ispitivanje kvaliteta, klasiranje i slično. Neispravni proizvodi ("škart") se ne smatraju gotovim proizvodima.

**INDEKSI OBIMA INDUSTRIJSKE PROIZVODNJE - PREMA GLAVNIM
INDUSTRIJSKIM
GRUPACIJAMA I PODRUČJIMA KD BiH 2010**

		2013	2014	2015
		2012	2013	2014
INDUSTRIJA - UKUPNO		99,3	99,2	98,2
PREMA GLAVNIM INDUSTRIJSKIM GRUPACIJAMA				
AI	Intermedijarni proizvodi	100,2	124,9	98,2
AE	Energijska	86,7	90,8	106,8
BB	Kapitalni proizvodi	137,1	99,3	95,5
CD	Trajni proizvodi za široku potrošnju	85,0	84,5	73,4
CN	Neutralni proizvodi za široku potrošnju	95,2	99,1	97,1
PREMA PODRUČJIMA I OBLASTIMA KD-a				
B	VADENJE RUDA I KAMENA	-	39,0	23,9
08	Vađenje ostalih ruda i kamena	-	39,0	23,9
C	PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	100,3	101,7	96,4
10	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	-	107,0	106,0
11	Proizvodnja pića	-	90,8	98,9
12	Proizvodnja duhanskih proizvoda	-	88,7	79,8
14	Proizvodnja odjeće	-	113,8	103,3
15	Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	-	95,5	98,0
16	Prerada drva i proizv. od drva i pluta osim namješ. proizv.predmeta od slame i pletarskih materijala	-	139,4	89,5
18	Štampanje i umnožavanje snimljenih zapisa	-	90,2	117,4
19	Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda	-	78,1	61,2
20	Proizvodnja kemikalija i kemiskih proizvoda	-	100,5	98,5
21	Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i preparata	-	107,1	94,3
22	Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa	-	130,4	96,8
23	Proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda	-	131,5	100,1
24	Proizvodnja baznih metala	-	17,6	263,2
25	Proizv.gotovih metal.proizvoda osim mašina i opreme	-	106,7	117,3
26	Proizvodnja računara te električnih i optičkih proizvoda	-	70,9	69,2
27	Proizvodnja električne opreme	-	137,3	84,7
28	Proizvodnja mašina i uređaja, d.n.	-	82,6	74,5
29	Proizvodnja motornih vozila,prikolica i poluprikolica	-	106,5	79,0
31	Proizvodnja namještaja	-	84,4	73,4
32	Ostala prerađivačka industrija	-	77,2	110,6
33	Popravlak i instaliranje mašina i opreme	-	134,8	177,1
D	PROIZV.SNABDIJEVANJE/OPSKRBA ELEKTR. ENERGIJOM,GASOM/PLINOM I VODOM	86,9	90,8	106,8
35	Proizvodnja i snabdjevanje električ.energijom i plinom (osim proizvodnje i snabd. parom i klimatizacija)	86,9	90,8	106,8

POLJOPRIVREDA, ŠUMARSTVO I RIBOLOV

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

BILJNA PROIZVODNJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o poljoprivrednom zemljištu i prinosima ratarskih i povrtnih kultura, broju stabala, čokota/trsova (ukupan broj i broj rodni stabala, čokota/trsova) i prinosima voća prikupljaju se redovnim godišnjim statističkim istraživanjem. Izvještaj podnose pravni subjekti i dijelovi pravnih subjekata, a za porodična poljoprivredna gazdinstva podaci se dobivaju procjenom. Procjenu rade stručne osobe za poljoprivredu u općinama.

Definicije

Poljoprivredno zemljište je zemljišna površina koja se koristi za poljoprivrednu proizvodnju. U poljoprivredno zemljište se uključuje obradivo zemljište, pašnjaci, ribnjaci, trstici i bare.

Obradivo zemljište je zemljišna površina na kojoj se uzgajaju ratarski i povrtni usjevi, višegodišnji zasadi i trave i vrši obrada, kosidba i drugi poljoprivredni radovi i, po pravilu, ubiru prinosi svake godine. Obradivo zemljište čine oranice i bašte/vrtovi, voćnjaci, vinogradi i livade.

Oranica (njiva) je zemljišna površina na kojoj se obavlja ratarska proizvodnja. Na njoj se po utvrđenom redu (plodoredu) siju ratarski usjevi: žita, industrijsko bilje, povrtno bilje i stočno-krmno bilje. U oranično zemljište uključuju se i površine koje su "radi odmora" ostale neobrađene: zeleni ili crni ugar, zaležaji, parlozi i prelozi. Osim toga, oranicama se smatraju i površine pod loznicima i voćnim rasadima, površine pod cvijećem i ukrasnim biljem.

Rodna stabla voća i rodni čokoti/trsovi vinove loze su stabla, odnosno čokoti/trsovi koja su prema svojoj fiziološkoj zrelosti sposobna da pod normalnim uslovima/uvjetima za vegetaciju zametnu plod, bez obzira da li su u toj godini rodila ili ne.

Požnjevena površina je površina sa koje je požnjeven usjev i ubran prinos. Požnjevene površine mogu biti manje od zasijanih površina u slučaju kada su usjevi usljed elementarnih i drugih nepogoda potpuno uništeni, tako da na tim površinama nije obavljena žetva niti ubran prinos.

Prinos/prirod usjeva je iskazan kao hambarski prinos/prirod normalne vlažnosti po odbitku svih gubitaka prilikom žetve (berbe), transporta i vršidbe.

Prinos/prirod po jedinice površine (po ha) obračunat je na požnjevenu površinu.

Prinosi/prirodi po stablu-čokotu/trsu obračunati su po rodnom stablu, odnosno čokotu/trsu vinove loze.

STOČARSTVO

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci se odnose na statistička istraživanja iz područja stočarstva i ribarstva.

Statistika stočarstva prati posebno podatke za pravne osobe i dijelove pravnih osoba, a posebno za porodična/ obiteljska poljoprivredna gazdinstva/ gospodarstva.

Podaci o broju stoke za pravne osobe i dijelove pravnih osoba prikupljaju se redovnim godišnjim izvještajima.

Podaci o broju stoke i stočnoj proizvodnji za porodična/obiteljska poljoprivredna gazdinstva/ gospodarstva su procijenjeni od strane ovlaštene stručne osobe za poljoprivredu u općini.

Svi elementi za obračun stočne proizvodnje dobijaju se direktno iz istraživanja, a sadrže podatke o broju i težini stoke i peradi te o proizvodnji mlijeka, jaja, vune i meda.

Proizvodnja mlijeka odnosi se na neto-količine, tj. namuženo mlijeko, ne računajući količine koje posišu telad i janjad.

Podaci o broju grla zaklane stoke i peradi, bruto težini žive stoke i peradi i neto težini zaklane stoke i peradi su agregirani na temelju mjesečnog istraživanja o klanju stoke i peradi, a izvještajne jedinice su pravne osobe, dijelovi pravnih osoba kao i obrtnici registrirani prema KD BiH 2010, u djelatnosti prerada i konzerviranje mesa.

Bruto težina stoke predstavlja težinu stoke i peradi neposredno pred klanje.

Neto težina zaklane stoke je težina zaklanih životinja poslije otklanjanja određenih dijelova u zavisnosti od vrste i kategorije stoke, tj. težinu očišćene zaklane životinje.

Podaci iz ribolova i akvakulture prikupljaju se redovnim/redovitim godišnjim istraživanjem za pravne osobe i dijelove pravnih osoba registrirane prema KD BiH 2010 u djelatnosti ribolova i uzgoja slatkododne ribe i morske ribe. Podaci se odnose na stanje 31. decembra/prosinca prethodne godine.

ŠUMARSTVO

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o posjećenju drvnj masi, podizanju i obnovi šuma, šumskim požarima i štetama u šumama odnose se na državne i privatne šume, a podaci o proizvodnji i prodaji šumskih sortimenata te prijevoznim sredstvima i mehanizaciji u šumarstvu odnose se samo na državne šume. Podaci statistike šumarstva prikupljaju se mjesečnim i godišnjim istraživanjima.

Za državne šume podaci se prikupljaju od poslovnih subjekata koji se bave šumarstvom, a za privatne šume od nadležnog organa uprave.

Podaci o šumskim površinama kao i opći podaci o državnim šumama su preuzeti od Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.

Proizvodnja i prodaja šumskih sortimenata obuhvaća podatke samo onih poslovnih subjekata koji se bave stalnom proizvodnjom šumskih sortimenata. Ovim podacima nije obuhvaćena proizvodnja i prodaja zadružnih i drugih poslovnih subjekata koji se povremeno bave tom djelatnošću.

Statistika lovstva svoje istraživanje zasniva na evidencijama koje se formiraju u izvještajnoj jedinici.

Definicije

Pod šumom se smatra svaka površina veća od 500 m² obrasla šumskim drvećem, sa svrhom da služi za proizvodnju šumskih sortimenata ili da ima zaštitnu funkciju ili posebnu namjenu bez obzira na obrast i visinu stabala.

Raznodobne šume su visoke šume koje su nastale uglavnom iz sjemena. U njima se sječa i obnova vrši neprestano na cijeloj površini, pa su im stabla različite starosti i visine izmješana pojedinačno ili u grupama.

Jednodobne šume su visoke šume visokog oblika gajenja koje su nastale uglavnom iz sjemena, kao i vještački podignute šume i kulture u kojima su stabla približno jednake visine i starosti.

Izdanačke (niske) šume su šume nastale uglavnom od izdanaka iz panja.

Posječena bruto drvena masa obuhvaća posječene trupce (lišćara/listača i četinara/četinjača), jamsko drvo (lišćara/ listača i četinara/ četinjača), ostalo dugo drvo (lišćara /listača i četinara/ četinjača), prostorno drvo (lišćara/ listača i četinara/ četinjača), ogrijevno drvo (lišćara/ listača i četinara/ četinjača) te ostalo grubo obrađeno drvo. U bruto drvnu masu ulazi otpadak (gubitak koji nastaje pri sječi).

Dugo drvo (lišćara/ listača i četinara/ četinjača) obuhvaća: trupce, jamsko drvo i ostalo dugo drvo.

Trupci (lišćara/listača i četinara/četinjača) su dijelovi debla koji su namijenjeni daljem prerađivanju piljenjem, ponekad rezanjem ili ljuštenjem jer imaju povoljna fizička i kemijska svojstva te su namijenjena za industrijsku preradu. To su trupci za rezanje te trupci za furnir i ljuštenje.

Jamsko drvo (lišćara/listača i četinara/četinjača) namijenjeno je za razne tehničke svrhe jer ima vrlo povoljna fizička i kemijska svojstva. To je drvo koje se upotrebljava za izgradnju i održavanje jamskih rovova i okna, dakle za gradnju u zemlji i pod zemljom.

Ostalo dugo drvo (lišćara/listača i četinara/četinjača) obuhvaća sve vrste drva pogodne za mehaničku preradu, stupove za elektro vodove i TT vodove te ostalo oblo drvo.

Prostorno drvo (lišćara/listača i četinara/četinjača) obuhvaća drvo za drvene ploče (pogodno za mehaničku preradu), a celulozno i taninsko drvo, zbog svog povoljnog kemijskog svojstva, pogodno je za kemijsku preradu. Taninsko drvo je sirovina iz koje se preradom dobivaju taninski ekstrakti.

Industrijsko drvo ima povoljna fizička i kemijska svojstva, a namijenjeno je za industrijsku preradu.

Tehničko drvo je ono drvo koje je zbog povoljnih fizičkih i kemijskih svojstava namijenjeno za industrijsku upotrebu/ uporabu i razne tehničke svrhe.

Ogrijevno drvo je namijenjeno neposredno za ogrijev ili za proizvodnju drvenog ugljena.

Ostalo grubo obrađeno drvo obuhvaća sitno tehničko drvo, pogodno za izradu drvenih motki i kolja, raznih letvi i stupova za ogradu, ručica za alat i sl.

PRINOSI USJEVA, 2015.

	Pšenica		Ječam		Kukuruz-zrno		Krompir/Krumpir	
	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos t/ha	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos t/ha	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos t/ha	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos t/ha
Ukupno	432	3,2	511	2,8	646	3,1	9.146	8,4
Centar	-	-	-	-	4	1,8	140	7,0
Hadžići	123	3,5	57	3,0	12	4,0	3.840	12,0
Ilidža	60	3,0	43	2,5	80	1,0	2.808	12,0
Ilijaš	200	4,0	360	3,0	500	5,0	1.070	5,4
Novi Grad	30	3,0	11	2,7	48	2,4	342	3,6
Novo Sarajevo	-	-	-	-	-	-	100	10,0
Stari Grad	-	-	-	-	-	-	350	10,0
Trnovo	10	2,0	40	2,0	-	-	450	10,0
Vogošća	10	0,7	1	0,3	3	0,7	46	0,4

PRINOSI VOĆA, 2015.

	Jabuke		Šljive	
	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos kg/stablu	ukupan prinos/prirod u tonama	prosječan prinos kg/stablu
Ukupno	3.132	13,4	2.073	6,9
Centar	192	16,0	69	7,0
Hadžići	440	40,0	234	18,0
Iliidža	525	5,0	810	6,0
Ilijaš	660	20,0	425	5,0
Novi Grad	132	8,0	69	4,0
Novo Sarajevo	78	20,0	10	8,4
Stari Grad	579	15,0	154	5,0
Trnovo	14	8,0	13	5,0
Vogošća	512	40,0	288	40,0

ORANIČNA POVRŠINA PO NAČINU KORIŠTENJA, 2015.

u ha/in ha

	Oranice i bašte/ vrtovi	Zasijana površina					Ostalo na oranicama	Ugari	Neobrađene oranice i bašte
		ukupno	žita	industrijsko bilje	povrtno bilje	stočno krmno bilje			
Ukupno	11.147	5.706	1.194	23	2.657	1.832	196	48	5.197
Centar	302	60	3	-	52	5	-	-	242
Hadžići	2.573	758	230	23	475	30	52	8	1.755
Iliđža	2.421	2.012	128	-	891	993	91	5	313
Ilijaš	3.064	1.290	715	-	430	145	33	35	1.706
Novi Grad	483	477	36	-	349	92	4	-	2
Novo Sarajevo	54	51	-	-	50	1	1	-	2
Stari Grad	203	117	-	-	117	-	-	-	86
Trnovo	1.209	696	45	-	89	562	3	-	510
Vogošća	838	245	37	-	204	4	12	-	581

BROJNO STANJE STOKE I STOČNA PROIZVODNJA

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
--	------	------	------	------	------	------

Brojno stanje stoke na kraju godine

Goveda	10.279	9.893	9.677	9.303	9.726	10.934
Krave i steone junice	8.394	7.814	6.899	7.250	6.993	7.501
Ovce	39.046	36.987	35.746	36.410	38.240	37.490
Ovce za priplod	27.699	27.941	26.797	27.200	28.690	28.244
Svinje	298	290	291	299	335	319
Krmače i suprasne nazimice	62	79	96	100	112	103
Konji	364	364	368	351	372	337
Kobile i ždrebne omice	56	121	103	96	128	119
Perad (u hilj./tis. grla)	637	659	747	873	1.089	1.281
Koke nesilice (u hilj./tis. grla)	104	96	93	120	137	191
Koze	1.793	1.644	1.517	1.760	2.091	2.132
Košnice pčela	13.195	13.063	11.708	13.110	13.696	14.654

Proizvodnja mlijeka, vune, jaja i meda

Broj muženih krava	7.001	6.650	6.398	6.193	6.046	5.859
Kravlje mlijeko (hilj./tis. litara)	21.569	21.095	20.078	19.598	20.796	23.964
Po muženoj kravi (litara)	3.081	3.172	3.138	3.165	3.438	4.090
Broj muženih ovaca	8.878	9.593	10.484	10.470	11.145	11.952
Ovčije mlijeko (hilj./tis. litara)	293	307	325	345	364	674
Po muženoj ovci (litara)	33	32	31	33	33	56
Broj muženih koza	1.007	1.006	916	1.000	1.253	1.224
Kozije mlijeko (hilj./tis. litara)	257	175	142	171	181	235
Po muženoj kozi (litara)	255	174	155	171	145	192
Broj striženih ovaca	25.000	25.294	25.555	25.280	28.930	29.110
Vuna (tona)	45	43	46	46	54	50
Po ovci (kilograma)	1,8	1,7	1,8	1,8	1,9	1,7
Broj kokoši nosilica (hilj./tis.)	96	95	113	103	116	170
Jaja (hilj./tis. komada)	17.288	14.309	16.442	18.315	19.631	28.958
Po kokoši (komada)	180	150	145	177	169	170
Med (tona)	84	96	101	152	65	172
Po košnici (kilograma)	6,4	7,4	8,6	11,6	4,8	11,8

PROIZVODNJA I PRODAJA ŠUMSKIH SORTIMENATA

u hilj./tis. m³

	Proizvodnja					Prodaja				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
UKUPNO	128	145	142	136	143	126	148	138	140	144
Trupci četinarara/četinjača	45	48	54	53	61	45	48	51	55	63
Jamsko drvo četinarara/četinjača	5	6	7	8	9	6	7	9	9	11
Ostalo dugo drvo četinarara/četinjača	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Prostorno drvo četinarara/četinjača	13	13	17	23	22	13	12	14	20	20
Trupci liščara/listača	14	11	11	12	12	15	15	13	15	14
Jamsko drvo liščara/listača	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostalo dugo drvo liščara/listača	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prostorno drvo liščara/listača	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-
Ogrjevno drvo četinarara/četinjača	0	0	0	0	1	0	0	0	2	2
Ogrevno drvo liščara/listača	51	67	53	40	37	46	65	50	38	35
Ostalo grubo obrađeno drvo ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-	-	0	-

¹⁾Uključuje sitno tehničko drvo, cijepane drvene motke i kolje

GRADEVINARSTVO

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Izvor podataka u građevinarstvu su redovna statistička istraživanja:

Godišnji izvještaj za građevinske objekte

Polugodišnji izvještaj o cijenama stanova novogradnje

Tromjesečni izvještaj o građevinskim radovima u inozemstvu.

Mjesečni izvještaj o izdatim odobrenjima za građenje

Obuhvat

Obuhvaćaju se sve djelatnosti opisane u KD-u u području F – Građevinarstvo, koje uključuje pripreme radove na gradilištu (uklanjanje postojećih građevina i zemljane radove), podizanje zgrada i izgradnju ostalih građevina (niskogradnja i dr.), instalacijske i završne radove, te iznajmljivanje građevinskih mašina i opreme s rukovateljem.

Obuhvaćaju se radovi na novim građevinama (novogradnja), rekonstrukcije, veliki popravci i redovno održavanje postojećih građevina.

Razvrstavanje građevina i radova izvršeno je prema Klasifikaciji vrsta građevinskih objekata.

Objekti navedene klasifikacije u skladu su s odgovarajućim klasifikacijama koje propisuje Statistički ured EU (NACE Rev. 1, Classification of Types of Construction – CC, final version).

Podaci o vrijednosti izvršenih građevinskih radova, stambenoj izgradnji i završenim građevinama na području F BiH dati su na osnovu rezultata sljedećih istraživanja:

- Godišnjeg izvještaja o građevinskom objektu koji ispunjavaju izvještajne jedinice-pravne osobe koje su po KD-u u Registru poslovnih subjekata razvrstane u područje F – Građevinarstvo, kao i dijelovi pravnih osoba koji nisu razvrstani u to područje ali imaju dijelove koji obavljaju građevinske radove.

Podaci o građevinama koje grade pravne osobe temelje se na tehničkoj dokumentaciji građevina i na godišnjim obračunskim situacijama.

Vrijednost izvršenih građevinskih radova obuhvaća vrijednost rada i utrošenog građevinskog materijala i proizvoda za ugrađivanje, goriva itd. Isključena je vrijednost zemljišta za gradnju, projektantskih usluga, poreza.

Prikupljaju se samo podaci o vrijednosti radova u zemlji i u inozemstvu koje je izvještajna jedinica ostvarila s vlastitim tj. neposredno angažiranim radnicima, bez obzira na to je li radove izvodila kao glavni izvođač radova ili podizvođač drugih poslovnih subjekata, a ne uključuju se radovi vlastitih podizvođača.

Podaci o broju i površini stanova obuhvaćaju: stanove u novim zgradama koje su podignute na gradilištima na kojima nije bilo nikakve građevine ili je postojala, ali je prethodno srušena, nove stanove u dograđenim dijelovima zgrada, te stanove nastale prenamjenom nestambenog prostora u stambeni.

Stanovi koji se obnavljaju zbog ratnih oštećenja prikazuju se kao novi stanovi samo u slučaju ako su građeni od temelja, bilo da su prethodno potpuno porušeni ili da su ostale djelimično sačuvane konstrukcije ili samo pročelja zgrada.

Da ne bi došlo do višestrukog iskazivanja podataka o broju i površini stanova, iskazuju se samo stanovi koje izvještajne jedinice grade kao glavni izvođači, tj. po neposrednom ugovoru sa investitorom ili za vlastite potrebe (prodaja za tržište).

Sa statističkim istraživanjem Polugodišnji izvještaj o cijenama novih stanova pratimo podatke o cijeni kvadratnog metra stambene površine završenih stanova i stanova u gradnji u višestambenim zgradama.

U prosječnu cijenu m^2 novoizgrađenog stana ulaze prosječne vrijednosti, ne uzimaju se u obzir promjene u gradnji u različitim vremenskim periodima tj. faktori koji utiču na lokaciju objekta, kvalitet gradnje i drugi parametri koji definiraju cijenu.

Podaci o građevinskim radovima u inozemstvu prikupljeni su od izvještajnih jedinica – pravnih osoba koje su po KD u Registru razvrstane u područje F-Građevinarstvo, kao i pravnih osoba koje nisu razvrstane u to područje, ali imaju dijelove koji izvode građevinske radove u inozemstvu.

Vrijednost izvršenih građevinskih radova daje se na bazi obračuna koji se podnose inozemnim investitorima, te evidencije o radnicima na inozemnim gradilištima.

Podaci o izdatim odobrenjima za građenje dobijeni su na osnovu Mjesečnog izvještaja o izdatim odobrenjima za građenje. Izvještaj popunjavaju odgovarajuća upravna tijela-organi nadležni za izdavanje odobrenja za građenje (odjeli, službe, odsjeci, sektori ili ministarstva) na općinskom/gradskom, kantonalnom ili entitetskom nivou.

Definicije

Građevine su objekti povezani sa tlom (podzemna i nadzemna gradnja, vodogradnja) za koje se obavljaju građevinski radovi, napravljeni od građevinskih materijala i gotovih proizvoda za ugradnju.

Zgrade su stalne građevine koje imaju krovšte i vanjske zidove, izgrađene su kao samostalne cjeline koje pružaju zaštitu od vremenskih i drugih vanjskih utjecaja, a namijenjene su za stanovanje, obavljanje neke djelatnosti ili za smještaj i čuvanje životinja, robe, opreme za različite proizvodne i uslužne djelatnosti.

Stambene zgrade su građevine u kojima je 50% ili više ukupne korisne podne površine zgrade namijenjeno u stambene svrhe.

Nestambene zgrade su građevine koje nemaju stambene površine ili je manje od 50% ukupne korisne podne površine zgrade namijenjeno u stambene svrhe.

Površina zgrade je zbir/zbroj površina svih etaža u zgradi koje su obuhvaćene vanjskim zidovima.

Korisna površina stana je podna površina stana mjerena unutar zidova stana.

Zapremina zgrade je zbir/zbroj zapremina svih natkrivenih dijelova zgrade uključujući vanjske zidove.

Ostale građevine su sve građevine koje nisu zgrade, npr. ceste, mostovi, tuneli, željezničke pruge, luke, brane, magistralni i gradski (lokalni) cjevovodi, električni i telekomunikacijski vodovi, složene građevine za industriju i proizvodnju električne energije, sportski tereni i dr.

Novogradnja je izgradnja nove građevine na mjestu gdje prije nije bilo nikakve građevine ili je postojala, ali je uklonjena.

Rekonstrukcija je izvođenje građevinskih radova na postojećoj građevini radi povećanja postojećeg prostora (dogradnja i nadogradnja) radi povećanja kapaciteta i poboljšanja uvjeta korištenja, radi prilagođavanja novoj namjeni i sl.

Dogradnja i nadogradnja prikazani su zajedno sa radovima novogradnje ukoliko se radi o kompletnoj novoj stambenoj ili poslovnoj jedinici. Dogradnja sobe ili neke druge prostorije, tj proširenje postojećeg stana ili nekog poslovnog prostora iskazuje se zajedno s ostalim rekonstrukcijama samo u vrijedonosnom izrazu.

Veliki popravci su građevinski radovi kojima se obnavljaju dotrajali bitni dijelovi građevina, bez promjene konstrukcijskog sastava, veličine, kapaciteta i namjene objekta ili rasporeda prostorija.

Radovi redovnog održavanja su građevinski radovi manjeg kapaciteta koji se povremeno obavljaju radi osiguranja normalne upotrebe/uporabe građevina.

Stan je građevinska cjelina namijenjena za stanovanje koja se sastoji od jedne ili više soba s pomoćnim prostorijama (kuhinja, kupaonica, ostava/smočnica itd.) ili bez pomoćnih prostorija, te može imati jedan ili više posebnih ulaza sa stubišta ili direktno/izravno s ulice ili dvorišta.

Prilikom razvrstavanja stanova prema broju soba uzete su u obzir prostorije namijenjene za stanovanje koje su od drugih prostorija stana odvojene stalnim zidovima, imaju direktnu/izravnu svjetlost i površina poda iznosi najmanje 4 m². Prostorije koje to nemaju, kao i kuhinje i druge pomoćne prostorije, nisu uračunate u broj soba, ali je njihova površina uračunata u ukupnu korisnu površinu stana.

Stan ima instalacije električne struje, vodovoda ili centralnog grijanja, ako najmanje u jednoj od prostorija stana postoje odgovarajuće instalacije, bez obzira na to jesu li vezane za javnu komunalnu mrežu ili neke druge objekte.

VRIJEDNOST IZVRŠENIH GRAĐEVINSKIH RADOVA

hilj.KM

	2013			2014			2015		
	Ukupno	Visoko-gradnja	Nisko-gradnja	Ukupno	Visoko-gradnja	Nisko-gradnja	Ukupno	Visoko-gradnja	Nisko-gradnja
Ukupno	164.272	83.230	81.042	192.130	91.819	100.311	207.134	118.141	88.993
Centar	25.752	19.673	6.079	26.752	19.629	7.123	39.952	28.958	10.994
Hadžići	17.560	184	17.376	45.365	9.728	35.637	21.457	4.887	16.570
Iliđža	42.606	28.592	14.014	43.508	22.905	20.603	38.255	24.879	13.376
Ilijaš	3.041	1.439	1.602	3.558	1.960	1.598	6.632	5.182	1.450
Novi Grad	29.396	12.302	17.094	26.275	12.735	13.540	44.292	25.258	19.034
Novo Sarajevo	28.643	7.866	20.777	26.771	10.370	16.401	34.386	15.191	19.195
Stari Grad	9.776	7.422	2.354	10.885	8.078	2.807	10.449	6.315	4.134
Vogošća	7.498	5.752	1.746	9.016	6.414	2.602	8.242	5.081	3.161
Trnovo	0	0	0	0	0	0	3.469	2.390	1.079

PRIJEVOZ I KOMUNIKACIJE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o prijevozu, pratećim djelatnostima u prijevozu te poštanskim i telekomunikacijskim uslugama dobiveni su obradom tromjesečnih i godišnjih statističkih izvještaja, prikupljenih od poslovnih subjekata koji su prema Klasifikaciji djelatnosti (KD BiH 2010) registrirani u područje H - Prijevoz i skladištenje i oblasti J 61 - Telekomunikacije.

Podaci o cestovnom prijevozu putnika i robe odnose se na rad poslovnih subjekata koji obavljaju cestovni prijevoz putnika autobusima i cestovni prijevoz robe cestovnim teretnim vozilima.

Podaci o gradskom prijevozu odnose se na rad poslovnih subjekata koji obavljaju gradski prijevoz (tramvajima, autobusima i trolejbusima) u gradskim i prigradskim naseljima.

Podaci o željezničkom prijevozu putnika i robe prikupljeni su od JP Željeznice Federacije Bosne i Hercegovine.

Podaci o poštanskim i telekomunikacijskim uslugama prikupljeni su od poslovnih subjekata razvrstanih u djelatnost poštanske aktivnosti i djelatnost telekomunikacija.

Godišnji izvještaj o telekomunikacijskoj opremi, mreži i uslugama usklađen je sa zahtjevom Statistics on Communication and Information Services (COINS), odnosno preporukama EUROSTAT-a - Methodological Manual for Statistics on Telecommunication Services.

Podaci o pratećim djelatnostima u zračnom prijevozu obuhvaćaju rad aerodroma/zračnih luka: prihvat aviona/zrakoplova, putnika i robe. Obuhvaćeni su domaći i strani avioni/zrakoplovi.

Podaci o prometnim nezgodama, poginulim i povrijeđenim osobama, preuzeti su od Kantonalnih ministarstava unutarnjih poslova.

Podaci o dužini magistralnih cesta te podaci o broju mostova i tunela na magistralnim cestama prikupljeni su od Direkcije cesta Federacije BiH, a podaci o dužini regionalnih cesta te podaci o broju mostova na regionalnim cestama prikupljeni su od Direkcija cesta pri Kantonalnim ministarstvima.

Federalni zavod za statistiku preuzima od Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH originalnu bazu podataka o registriranim cestovnim motornim vozilima u obliku slogova na magnetnom mediju koju statistički obrađuje i objavljuje.

Federalni zavod za statistiku preuzima od Agencije za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH originalnu bazu podataka o registriranim cestovnim motornim vozilima u obliku slogova na magnetnom mediju koju statistički obrađuje i objavljuje.

Definicije

Pod pojmom prijevoz podrazumijeva se kretanje putnika ili robe od jednog mjesta (mjesto ukrcaja/utovara) do drugog mjesta (mjesto iskrcanja/istovara) i predstavlja rad prijevoznih preduzeća/poduzeća.

Putnik je svaka osoba koja putuje u željezničkom, cestovnom i zračnom prijevoznom sredstvu, isključujući uslužno osoblje voza, autobusa, tramvaja, aviona/zrakoplova i teretnih prijevoznih sredstava.

Pod robom se podrazumijeva svaka roba koja se prevozi željezničkim, cestovnim i zračnim prijevoznim sredstvima.

Prijevoz putnika i/ili robe dijeli se na unutarnji i međunarodni (s obzirom na prijelaz državne granice).

Unutarnji prijevoz obuhvaća prijevoz putnika i/ili robe obavljen između mjesta ukrcaja i/ili utovara i mjesta iskrcanja i/ili istovara unutar granica naše zemlje.

Međunarodni prijevoz obuhvaća prijevoz putnika i/ili robe između mjesta ukrcaja i/ili utovara u našoj zemlji i mjesta iskrcanja i/ili istovara u inozemstvu i obrnuto.

Putnički i/ili tonski kilometar je jedinica mjere koja predstavlja prijevoz jednog putnika i/ili jedne tone robe na udaljenosti od jednog kilometra.

Tranzit obuhvaća prijevoz putnika i/ili robe obavljen između mjesta ukrcaja i/ili utovara i mjesta iskrcanja i/ili istovara izvan granica naše zemlje.

Cestovni prijevoz

Cesta je saobraćajnica/prometnica namijenjena kretanju cestovnih vozila na čvrstoj podlozi, osim šina ili pista za avione/zrakoplove, otvorena za javni promet, u prvom redu namijenjena za kretanje cestovnih motornih vozila na točkovima.

Autocesta je posebno projektirana i izgrađena cestovna saobraćajnica/prometnica sa zaštitnim pojasom u sredini, namijenjena za promet motornih vozila koja:

- ima posebne kolovozne trake za oba smjera kretanja odvojene uskim i dugim razdjelnim pojasom
- ne ukršta se u istom nivou sa drugom cestom, željezničkom ili tramvajskom prugom
- posebno je označena kao autocesta i rezervirana je za promet određenih kategorija cestovnih motornih vozila.

Od 2009. godine u ukupnu dužinu cesta uključene su i autoceste.

Magistralna cesta je javna cesta koja povezuje cjelokupan ili veći dio prostora države Bosne i Hercegovine, Federacije BiH i integrira ga u evropsku/europsku mrežu cesta, a čine međusobnu ovisnu prometnu mrežu.

Regionalna cesta je javna cesta koja povezuje naselje i lokalitete unutar jednog ili više kantona, integrira cjelokupni prostor kantona i čine međusobno ovisnu prometnu mrežu jednog ili više kantona priključenih na mrežu magistralnih cesta.

E-cesta je međunarodna mreža E-cesta uspostavljena Evropskim/Europskim sporazumom o glavnim cestama za međunarodni prijevoz u Ženevi 15. novembra/studenog 1975. godine i njegovim amandmanima.

Gradski cestovni prijevoz je prijevoz koji se obavlja po gradskim cestama i tramvajskim prugama.

Broj sjedala u autobusima, trolejbusima i tramvajima uključujući vozačevo je broj sjedala koja su na raspolaganju u prijevoznom sredstvu kada ono obavlja prijevoz za koji je u prvom redu namijenjeno.

Cestovno motorno prijevozno sredstvo je cestovno prijevozno sredstvo opremljeno pogonskim motorom koji je njegovo jedino sredstvo pokretanja, obično se koristi za prijevoz osoba ili robe ili za vuču vozila koja se koriste za prijevoz osoba ili roba.

Putničko cestovno motorno prijevozno sredstvo je prijevozno sredstvo namijenjeno u prvom redu za prijevoz jedne ili više osoba.

Putničko vozilo je putničko prijevozno sredstvo, namijenjeno za prijevoz putnika i nema više od devet sjedećih mjesta (uključujući vozačevo).

Autobus je cestovno motorno prijevozno sredstvo namijenjeno prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo sjedalo). Statistika također uključuje minibus namijenjene prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo)

Trolejbus je cestovno prijevozno sredstvo namijenjeno prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo) povezano s električnim vodičima.

Tramvaj je prijevozno sredstvo namijenjeno prijevozu putnika s više od 9 sjedećih mjesta (uključujući vozačevo) koje se kreće po tračnicama, povezano s električnim vodičima ili koje pokreće dizelski motor.

Motocikl je prijevozno sredstvo na dva točka s bočnom prikolicom ili bez nje, uključujući motorni skuter ili cestovno prijevozno sredstvo kojemu masa vozila ne prelazi 400 kg. Uključena su i sva vozila sa zapreminom od 50 ccm i više, kao i vozila ispod 50 ccm koja ne odgovaraju definiciji mopeda.

Teretno cestovno motorno prijevozno sredstvo je prijevozno sredstvo namijenjeno za prijevoz robe (kamion) ili bilo koja kombinacija cestovnih vozila namijenjenih za prijevoz robe (tj. kamion s prikolicom ili prikolicama, i cestovni tegljač s poluprikolicom i s prikolicom ili bez nje).

Kamion je cestovno motorno prijevozno sredstvo namijenjeno, u prvom redu, za prijevoz robe.

Cestovni tegljač je cestovno prijevozno sredstvo namijenjeno, u prvom redu, za vuču drugih cestovnih vozila koja nemaju vlastiti pogon (uglavnom poluprikolice).

Broj registriranih cestovnih motornih vozila podrazumijeva ukupan broj motornih vozila sa dozvolom za prometovanje u referentnom periodu. Ukupan broj registriranih cestovnih motornih vozila uključuje: prvu registraciju, nove registracije, pre-registracije i produženje registracije.

Prva registracija uključuje sva vozila prvi put registrirana u zemlji (nova vozila, također i uvezena polovna vozila koja se prvi put registriraju u zemlji).

Nove registracije uključuju prvi put registrirana nova vozila u referentnom periodu. Uvezena polovna vozila nisu uključena.

Prometna nezgoda sa nastradalom osobom je svaka saobraćajna/prometna nesreća koja uključuje najmanje jedno vozilo koje se kreće po javnoj ili privatnoj cesti na kojoj je dozvoljen javni pristup, a čija je posljedica najmanje jedna ozlijeđena ili poginula osoba.

Poginula osoba - Svaka osoba poginula odmah ili umrla unutar 30 dana zbog povrede zadobivene u prometnoj nezgodi.

Ozlijeđena osoba - Svaka osoba koja je preživjela ali koja je zadobila ozljedu zbog nesreće i kojoj je potrebno medicinsko liječenje.

Mostovi su građevine za prelaz preko prirodnih (rijeka, jezero, more, doline) ili umjetnih (cesta, željeznica, kanal i sl.) zapreka, tako da prolaz ispod njih bude slobodan.

REGISTRIRANA CESTOVNA MOTORNA I PRIKLJUČNA VOZILA PREMA GODINAMA STAROSTI, 2015.

Starost vozila	Ukupno	Putnička vozila	Autobusi	Teretna vozila	Motocikli	Kombinirana	Ostala vozila
do 2 godine	4.759	3.816	11	829	79	5	19
3-5	11.079	9.623	43	1.237	140	15	21
6-10	29.436	25.245	80	3.575	458	39	39
11-15	46.013	42.837	147	2.733	228	40	28
15+	43.014	39.460	164	2.964	248	86	92

PRVI PUT REGISTRIRANA VOZILA NA MOTORNI POGON, 2015.

Starost vozila	Ukupno	Putnička vozila	Autobusi	Teretna vozila	Motocikli	Kombinirana	Ostala vozila
Ukupno	10.978	9.823	40	919	120	18	58
do 2 godine	2.753	2.182	5	490	54	4	18
3-5	1.281	1.176	1	76	12	1	15
6-10	2.179	1.935	7	197	26	6	8
11-15	4.423	4.247	16	137	17	2	4
15+	342	283	11	19	11	5	13

BROJ SAOBRAĆAJNIH/PROMETNIH NEZGODA

	2011	2012	2013	2014	2015
Broj saobraćajnih nezgoda	9701	9877	10536	10974	11475

POVRIJEĐENE I POGINULE OSOBE PREMA STAROSTI, 2015.

	Ukupno	do 6 godina	6-9	10-14	15-17	18-20	21-24	25-64	65+	nepoznato
Povrijeđene osobe prema starosti	1.206	18	26	23	27	117	203	708	43	41
Poginule osobe prema starosti	15	-	-	-	-	1	-	8	6	-

VANJSKA TRGOVINA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Prema konceptima, definicijama i preporukama UN1) kao izvor podataka za statistiku vanjske trgovine mogu se koristiti: carinske deklaracije, anketiranje preduzeća, registri Porezne uprave, administrativni registri, registri deviznog tržišta i sl..

Osnovni izvor podataka za statistiku vanjske trgovine Federacije BiH je Jedinstvena carinska isprava (JCI) koju deklarant (poslovni subjekt ili druga ovlaštena osoba, npr špediter) podnosi carinarnici prilikom carinjenja robe. Za prikupljanje i kontrolu ispravnosti carinskih deklaracija odgovorna je Uprava za indirektno/neizravno oporezivanje BiH, koja propisuje oblik, sadržaj, način ispunjavanja i podnošenja isprava u carinskom postupku.

Federalni zavod za statistiku preuzima od Agencije za statistiku BiH, originalnu carinsku bazu podataka Uprave za indirektno / neizravno oporezivanje BiH u obliku slogova na magnetnom mediju i dalje ih statistički obrađuje i publicira.

Obuhvat podataka

U praćenju tokova međunarodne trgovine robama postoje dva pristupa, koji su blisko povezani sa konceptima ekonomske i statističke teritorije i korišćenja carinskih procedura. Kako se prikupljanje podataka temelji na carinskim procedurama, u mnogim zemljama usvojen je princip da se statistička granica podudara sa carinskom granicom, odnosno da statistička teritorija koincidira sa carinskom teritorijom.

Postoje dva trgovinska sistema i to: Sistem opće trgovine (General Trade System) i Sistem specijalne trgovine (Special Trade System). Glavna razlika između dva koncepta leži u tretiranju roba koje prolaze kroz carinska skladišta i komercijalne slobodne zone.

U statistici vanjske trgovine Federacije BiH koristi se proširena definicija Specijalnog sistema trgovine što je u punom skladu sa preporukama Eurostata.2) Prema ovom sistemu u statistiku vanjske trgovine uključuju se: redovan izvoz i uvoz, unutarnja i vanjska obrada, te robe koje ulaze ili napuštaju slobodne industrijske zone.

Prema sistemu specijalne trgovine robe koje iz inozemstva ulaze u carinska skladišta, slobodne komercijalne zone ili na druge prostore pod carinskom kontrolom i nadzorom neće biti registrirane kao uvoz, niti će biti registrirane kao izvoz ukoliko odatle budu ponovo izvezene. Robe iz carinskih skladišta, slobodnih komercijalnih zona i ostalih prostora pod carinskom kontrolom, prema sistemu specijalne trgovine, bit će registrirane kao redovan uvoz tek onda kada uđu na slobodno unutarnje tržište.

U statistiku vanjske trgovine ne uključuju se robe u tranzitu, niti privremeni izvoz i uvoz bez promjene vrijednosti.

Prema tome, u podatke o izvozu i uvozu robe uključeni su:

- redovan izvoz
- izvoz na vanjsku obradu
- izvoz nakon unutarnje obrade
- redovan uvoz
- uvoz nakon vanjske obrade
- uvoz na unutarnju obradu

Nomenklature i klasifikacije

· Harmonizirani sistem - HS

Prikupljanje statističkih podataka o vanjskotrgovinskom prometu zasniva se na međunarodnoj nomenklaturi robe: Harmonizirani sistem–HS, koju je razradila Svjetska carinska organizacija WCO.3) Tarifna oznaka HS ima šest cifara. Prva i druga cifra su redni broj glave, treća i četvrta su redni broj tarifnog broja unutar glave, a peta i šesta su konkretnija oznaka vrste robe. Svakih pet godina radi se revizija HS.

· Kombinirana nomenklatura CN

Države Evropske unije proširile su HS 6 uvođenjem sedme i osme cifre tako da je CN kodirana osmociifarskim arapskim brojevima i primjenjuje se od 1991. godine. Za razliku od HS, CN se mijenja svake kalendarske godine.

· Carinska tarifa BiH

Zakonom o carinskoj tarifi BiH, član 2 (Službeni glasnik BiH, broj 1/98) BiH je prihvatila nomenklaturu HS 6. Odlukom o primjeni člana 2 Zakona o carinskoj tarifi BiH (Službeni glasnik BiH, broj 6/98) tarifna oznaka carinske tarife BiH ima deset cifara.

Istom je odlukom prihvaćena i usklađenost sedme i osme cifre sa nomenklaturom EU, dok deveta i deseta cifra služe za potrebe daljnijega raščlanjivanja u okviru specifičnih potreba BiH. HS, odnosno CN integrirane su u strukturu carinske baze podataka i vezane su sa: Standardnom međunarodnom trgovinskom klasifikacijom – SMTK Rev. 4.4) Klasifikacijom djelatnosti KD BiH 2010 koja je usklađena sa statističkom klasifikacijom ekonomskih aktivnosti EU - NACE Rev. 25) i Međunarodnom klasifikacijom ekonomske namjene proizvoda - BEC Rev. 4. CT BiH podliježe godišnjoj reviziji u cilju usklađivanja sa izmjenama CN-a.

· Geonomenklatura EU

U skladu sa međunarodnim standardima kao nomenklatura država koristi se Geonomenklatura EU, ISO (alfa kod) 3166.

Podaci o izvozu iskazani su prema zemlji namjene / odredišta robe, a u uvozu prema zemlji porijekla robe. To znači da se kod izvoza registrira zemlja posljednjeg odredišta (destinacije) u kojoj se roba troši ili dalje potpuno prerađuje, a kod uvoza ona zemlja u kojoj je roba proizvodnjom ili doradom dovedena u stanje u kom se uvozi.

Obrada podataka o vanjskotrgovinskoj razmjeni Federacije BiH radi se prema Klasifikaciji djelatnosti, SMTK, BEC i ISO 3166.

Način transporta na granici

U BiH se koristi zvanična lista transportnih šifara koja je u skladu sa transportnim šiframa EU prema Regulativi Europskoga povjerenstva (EC) br, 1917/2000 od 7.9.2000., član 10, paragrafi 1 do 4.

Transportne šifre se odnose na način transporta na granici, odnosno na aktivno sredstvo transporta kojim:

- robe napuštaju statističku teritoriju BiH u slučaju izvoza,
- ulaze na statističku teritoriju BiH u slučaju uvoza.

Konverzija valute

Podaci o izvozu i uvozu izraženi su vrijednosno u konvertibilnim markama i u EUR-ima. Vrijednosti izražene u drugim valutama preračunavaju se u konvertibilne marke i EUR-e primjenom tekućih dnevnih kurseva/tečajeva koji vrijede na dan carinjenja, a utvrđuje ih Centralna banka BiH. Sve su vrijednosti obračunate na osnovi pariteta franko BiH granica: FOB cijene za izvoz i CIF cijene za uvoz.

- 1) UN, International Merchandise Trade Statistics: Concepts and Definitions 2010, United nations Statistical Papers, Series M, No. 52, Rev 3, New York, 2010.
- 2) Statistics on the Trading of Goods: User guide, EC, Eurostat, November 2002.
- 3) World Customs Organization (WCO)
- 4) Standard International Trade Classification (SITC), Rev. 4
- 5) Statistical Classification of Economic Activities in the European Community (NACE), Rev. 2

IZVOZ I UVOZ U 2015.

	Izvoz		Uvoz		Trgovinski bilans u hilj./tis. KM	Pokrivenost uvoza izvozom u procentima
	hilj./tis. KM	Struktura u %	hilj./tis. KM	Struktura u %		
Kanton Sarajevo	1.004.799	16,3	3.572.899	33,4	-2.568.101	28,1
Neraspoređeno po kantonima	4.472	0,1	29.664	0,3	-25.191	15,1

Izvor: Baza podataka Uprave za indirektno/neizravno oporezivanje BiH, preuzeta od Agencije za statistiku BiH.

IZVOZ I UVOZ PO SEKTORIMA I ODSJECIMA SMTK - Rev 4, 2015.

	Izvoz	Uvoz
Ukupno	1.004.799	3.572.899
0 Hrana i žive životinje	89.604	363.519
1 Pića i duhan	11.439	123.772
2 Sirove materije nejestive osim goriva	118.965	26.876
3 Mineralna goriva i maziva	214.174	898.381
4 Životinjska i biljna ulja i masti	49	19.795
5 Hemijski/Kemijski proizvodi	117.127	486.180
6 Industrijski proizvodi razvrstani prema materijalu	63.391	447.465
7 Mašine/strojevi i transportni uređaji	128.664	794.480
8 Razni industrijski proizvodi	261.384	412.426
9 Proizvodi i transakcije, nerazvrstani po kategorijama	1	5

ZEMLJE U KOJE SE NAJVIŠE IZVOZILO U 2015. - TOP 10

	hilj./tis. KM	Struktura u %
Ukupno	1.004.799	100,0
Njemačka	236.167	23,5
Hrvatska	149.445	14,9
Srbija	121.848	12,1
Ruska Federacija	65.016	6,5
Crna Gora	57.874	5,8
Slovenija	40.800	4,1
Mađarska	30.075	3,0
Italija	27.375	2,7
Austrija	25.331	2,5
Kosovo	24.801	2,5
Sve ostale zemlje	226.066	22,5

ZEMLJE IZ KOJIH SE NAJVIŠE UVOZILO U 2015. - TOP 10

	hilj./tis. KM	Struktura u %
Ukupno	3.572.899	100,0
Hrvatska	759.725	21,3
Njemačka	352.487	9,9
Kina	342.963	9,6
Srbija	331.309	9,3
Italija	288.367	8,1
Turska	151.546	4,2
Slovenija	143.564	4,0
Ruska Federacija	117.356	3,3
Austrija	101.421	2,8
Pojlska	87.396	2,4
Sve ostale zemlje	896.765	25,1

Izvor: Baza podataka Uprave za indirektno/neizravno oporezivanje BiH,
preuzeta od Agencije za statistiku BiH.

UNUTRAŠNJA TRGOVINA

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o prometu u distributivnoj trgovini prema glavnoj (pretežnoj) djelatnosti poslovnog subjekta dobiveni su iz statističkog istraživanja Tromjesečni izvještaj distributivne trgovine za pravne osobe (obrazac K KPS TRG 02).

Podaci o ostvarenom prometu u trgovini na malo dobiveni su iz istraživanja Mjesečni izvještaj trgovine na malo (obrazac M KPS TRG 01).

Istraživanja se provodi na osnovu/temelju Zakona o statistici u Federaciji Bosne i Hercegovine („Sl. Novine FBiH“ br.63/03 i 9/09).

Metodologija istraživanja se temelji na Uredbi Vijeća EZ-a o kratkoročnim poslovnim statistikama br. 1165/98 (aneks C i D), 1158/05., 1503/06. i 1893/06

Obuhvat

Jedinice posmatranja/promatranja u statističkom istraživanju Tromjesečni izvještaj distributivne trgovine za pravne osobe su poslovni subjekti koji su prema glavnoj djelatnosti registrirani u području G – Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala (KD BiH 2010). Obuhvaćeni su i poslovni subjekti koji su prema glavnoj razvrstani u druge djelatnosti ali se bave i distributivnom trgovinom (specijalna lista jedinica po vrsti djelatnosti).

Jedinice posmatranja/promatranja u statističkom istraživanju Mjesečni izvještaj trgovine na malo su poslovni subjekti (pravne osobe) koji su prema glavnoj djelatnosti registrirani u trgovini na malo (područje G, oblast/odjeljak 47 KD BiH 2010). Obuhvaćeni su i izabrani poslovni subjekti koji su prema glavnoj djelatnosti razvrstani u druge djelatnosti, ali obavljaju i djelatnost trgovine na malo (specijalna lista).

Obrtnici nisu obuhvaćeni ovim istraživanjima.

Oba statistička istraživanja se provode na bazi uzorka koji je izabran iz Statističkog poslovnog registra Federalnog zavoda za statistiku.

Koristi se kombinirana metoda slučajnog stratificiranog uzorka i punog obuhvata, u zavisnosti od veličine poslovnog subjekta.

Svi veliki poslovni subjekti (čiji je godišnji 4 miliona/milijuna KM i više) u potpunosti su obuhvaćeni Tromjesečnim istraživanjem distributivne trgovine za pravne osobe, dok su srednji i mali poslovni subjekti izabrani metodom slučajnog stratificiranog uzorka.

Uzorkom za Mjesečni izvještaj trgovine na malo obuhvaćeni su svi veliki i srednji poslovni subjekti (čiji je godišnji promet 2 miliona/milijuna KM i više), a ostali poslovni subjekti su izabrani metodom slučajnog stratificiranog uzorka.

Na osnovu/temelju rezultata dobivenih uzorkom ocjenjuje se cijeli skup.

Podaci distributivne trgovine i trgovine na malo uključuju promet poslovnih subjekata registriranih u Federaciji BiH, bez obzira da li je promet njihovih jedinica ili jedinica u sastavu ostvaren na teritoriji Republike Srpske ili Brčko Distrikta.

Podaci o sajmovima dati su na bazi godišnjeg izvještaja organizatora sajma (obrazac TRG - 23).

Prezentacija indeksa

Rezultati statističkog istraživanja distributivne trgovine objavljuju se u obliku prilagođenih i neprilagođenih nominalnih indeksa, što znači da nije isključen utjecaj promjene cijena.

Rezultati statističkog istraživanja trgovine na malo se objavljuju u obliku prilagođenih i neprilagođenih nominalnih i realnih indeksa.

Nominalni indeksi prikazuju kretanje prometa u tekućim cijenama, a realni indeksi pokazuju kretanje prometa u stalnim cijenama. Realni indeksi dobiveni su deflacioniranjem nominalnih vrijednosti prometa prilagođenim indeksom potrošačkih cijena (bez električne energije i distribucije vode).

Verižni indeksi prezentiraju se u desezoniranom obliku indeksa, a tzv. godišnji indeksi prezentiraju se u kalendarski prilagođenom obliku indeksa.

Radi održavanja dosljednosti i kontinuiteta s prethodno objavljenim podacima, indeksi se i dalje iskazuju i u obliku izvornih, neprilagođenih indeksa.

Za sezonsko i kalendarsko prilagodavanje koristi se softver Demetra (verzija 2.2) i metoda TRAMO SEATS. Za distributivnu trgovinu, prilagodavanje je izvršeno na seriji tromjesečnih podataka od prvog kvartala 2006.godine, a za trgovinu na malo na seriji mjesečnih podataka od januara 2010.godine.

Definicije

Promet je ukupan fakturirani iznos koji poslovni subjekt, izvještajna jedinica, obračuna za prodane robe ili pružene usluge tokom/tijekom referentnog perioda trećim licima što odgovara njihovoj tržišnoj vrijednosti. Promet ne uključuje Porez na dodanu vrijednost (PDV).

Indeksi prometa trgovine na malo iskazuju se na dva načina:

Za ukupan promet koji ostvaruju svi poslovni subjekti kojima je trgovina na malo glavna djelatnost (prema KD BiH 2010 registrirani u oblast 47).

Za promet od trgovine na malo koji iskazuju svi poslovni subjekti koji obavljaju djelatnost trgovine na malo, bez obzira na glavnu djelatnost

Trgovačke struke predstavljaju pretežni robni asortiman prodaje u trgovini na malo. Grupe proizvoda koji se pretežno prodaju razvrstane su na osnovu KD BiH 2010

Trgovina na veliko je aktivnost kupovine i preprodaje robe industrijskim, trgovačkim, profesionalnim korisnicima i ustanovama i drugim poslovnim subjektima koji se bave trgovinom na veliko ili na malo. Također, uključuje se i tranzitni promet robe (prodaja robe koja se po nalogu prodavača direktno isporučuje kupcu bez prethodnog uskladištenja te robe kod prodavača) i izvoz.

Trgovina na malo obuhvaća vrijednost prodatih roba krajnjim potrošačima odnosno stanovništvu za vlastitu potrošnju ili za upotrebu/uporabu u domaćinstvu/kućanstvu i obavljenih usluga u posmatranom/ promatranom periodu bez obzira da li su naplaćene ili ne.

Promet od ostalih djelatnosti uključuje promet trgovine koji su ostvarili poslovni subjekti čija je glavna (pretežna) djelatnost izvan trgovine.

PDV je indirektni porez na potrošnju, koji se naplaćuje pri svakoj određenoj fazi u proizvodnom i distribucijskom lancu. Obuhvaća porez na dodanu vrijednost koji je obračunat kupcu. Primjenjuje se od 01.01.2006. na osnovu Zakona o porezu na dodanu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", br. 9/05; 35/05 i 100/08).

Pod sajmovima se smatraju sajmovi koji se organiziraju u komercijalne svrhe, a imaju međunarodni, nacionalni ili lokalni karakter. Ne obuhvaćaju se vašari, koji se po narodnoj tradiciji održavaju u pojedinim mjestima.

PROMET U DISTRIBUTIVNOJ TRGOVINI

u hilj/tis. KM

	Ukupan promet bez PDV-a , 2015
Promet od trgovačkih djelatnosti	7.494.887
Trgovina na veliko i na malo motornim vozilima i motociklima i popravak motornih vozila i motocikala	316.640
Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima i popravak motornih vozila i motocikla	4.433.808
Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima	2.744.439
Ostale djelatnosti:	95.298
Ukupan promet	7.590.185

Promet u trgovini na malo prema trgovačkim strukama

	Promet u	Promet u	Promet u	Promet u	Promet u	Promet u	Promet u	Promet u	Promet u	Promet u
	trgovini na malo	trgovini na malo	trgovini na malo	trgovini na malo	trgovini na malo	trgovini na malo	trgovini na malo	trgovini na malo	trgovini na malo	trgovini na malo
	bez PDV KM	sa PDV KM	bez PDV KM	sa PDV KM	bez PDV KM	sa PDV KM	bez PDV KM	sa PDV KM	bez PDV KM	sa PDV KM
	2011	2012	2013	2014	2015					
Motorna goriva i maziva	786.624.446	918.999.849	756.994.105	884.504.194	719.568.087	840.726.644	839.871.154	981.253.941	814.914.625	951.733.065
Nespecijalizovane prodavnice živežnim namirnicama	1.088.416.918	1.273.566.613	1.094.001.164	1.279.930.013	1.254.323.247	1.467.555.979	1.169.847.899	1.368.709.279	945.680.013	1.106.426.793
Ostale nespecijalizovane prodavnice	114.415.037	134.019.506	270.564.342	316.531.717	258.905.104	302.892.872	275.656.024	322.490.933	266.442.228	311.728.087
Voće i povrće	5.689.636	6.656.870	5.642.034	6.601.175	2.159.554	2.526.676	3.939.119	4.608.768	4.672.960	5.467.359
Meso i mesni proizvodi	15.992.042	18.710.655	14.139.322	16.542.990	127.541.980	148.672.691	14.879.591	17.407.912	13.889.424	16.250.620
Ribe školjke i rakovi	859.790	1.005.952	582.614	681.659	524.501	613.665	520.315	608.769	675.220	790.007
Hljeb,pecivo,kolači,tjeste nina,bomboni i slatkiši	24.314.113	28.447.496	18.003.927	21.064.593	14.206.407	16.621.493	17.482.211	20.454.186	26.525.763	31.035.122
Alkohol i druga pića	26.663.422	31.207.776	24.051.989	28.140.818	26.361.214	30.842.611	22.388.438	26.257.029	29.489.420	34.500.292
Duhanski proizvodi	146.939.834	165.722.806	154.183.758	174.505.025	149.816.341	169.441.876	119.351.053	134.342.163	125.717.449	142.073.959
Ostale živežne namirnice u specijalizovanim prodavnicama	7.777.585	9.099.531	6.516.779	7.624.632	8.619.690	10.085.007	3.013.845	3.526.196	4.548.891	5.322.207
Apoteke	85.491.128	100.022.418	79.991.310	93.590.479	81.818.329	95.717.379	77.610.171	90.803.870	79.772.374	93.334.462
Medicinski preparati i ortopedska pomagala	5.105.794	5.973.749	5.716.488	6.688.045	2.682.640	3.138.686	2.610	3.478	1.715.370	2.006.962
Kozmetički i toaletni proizvodi	92.014.272	107.656.914	100.160.932	117.156.391	107.273.769	125.503.955	118.281.382	138.527.682	127.848.427	149.590.453
Tekstil	39.297.699	45.978.779	43.816.566	51.263.070	54.623.708	63.909.684	70.395.929	82.345.713	51.920.641	60.746.484
Odjevni predmeti	59.954.111	70.120.929	68.818.295	80.501.860	61.063.734	71.433.370	92.705.797	108.363.380	144.926.582	169.423.645
Obuća i kožni proizvodi	71.902.892	84.130.919	77.960.255	91.176.444	72.896.602	85.286.243	75.225.568	87.975.963	91.930.788	107.551.423
Namještaj, oprema za rasvjetu i predmeti za domaćinstvo	28.039.850	32.795.666	23.714.128	27.744.287	36.545.908	42.701.352	37.713.126	44.123.966	37.725.116	44.135.295
Električni aparati za domaćinstvo,radio uređaji i TV uređaji	183.755.905	214.989.898	16.322.315	19.093.961	6.710.688	7.851.504	7.696.701	9.005.267	10.779.038	12.609.942
Čilimi, prostirke, zidne i podne obloge									30.742	35.969
Audio i videooprema					3.433.046	4.016.665	2.965.762	3.468.188	1.460.112	1.707.922
Željezna roba,boje,staklo i ostali građevinski materijal	121.136.930	141.686.165	109.146.209	127.689.591	98.712.097	115.448.958	122.062.439	142.824.988	136.453.897	159.668.267
Knjige,novine,časopisi,pa pimata roba i pisači pribor	14.190.372	16.587.497	14.484.929	16.883.375	15.379.751	17.977.948	10.429.860	11.922.788	11.884.777	13.885.438
Ostala trgovina na malo u specijalizovanim prodavnicama	41.677.940	48.761.600	45.127.444	52.791.394	8.717.182	10.195.048	7.365.234	8.617.308	8.200.489	9.592.824
Polovna roba	77.529	90.706	67.189	78.610			56.252	65.814	97.925	114.566
Trgovina poštom,preko kataloga,interneta i televizije	1.775.196	2.076.979	1.558.392	1.823.069	1.549.892	1.813.048	1.959.475	2.292.584	1.844.734	2.158.338
Ostala trgovina na malo izvan prodavnica	19.075.500	22.271.774	17.170.374	20.021.283	186.292	217.962	15.939.104	18.620.724	13.388.664	15.642.879
Sportska oprema, pribor i oprema za ribolov i kampiranje					13.438.160	15.719.011	2.724.648	3.174.889	19.456.961	22.750.549
Igre i igračke					3.298.671	3.859.444	2.410.166	2.819.875	1.225.445	1.433.765
Cvijeće, sadnice, sjeme, dubravo, kućni ljubimci i hrana za kućne ljubimce					4.790.711	5.605.129	310.493	363.276	363.505	425.273
Satovi i nakit					3.103.166	3.624.456	2.973.835	3.477.068	5.418.184	6.301.768
Računari, periferne jedinice i softver					19.687.556	23.030.906	19.672.531	22.997.950	22.277.749	26.061.795
Telekomunikaciona oprema									422.997	494.907
Ukupno za Kanton	2.981.187.941	3.480.581.047	2.948.734.860	3.442.628.675	3.157.938.027	3.687.030.262	3.135.450.732	3.661.453.947	3.001.700.510	3.505.000.437

Napomena: Izmjena metodologije od 01.01.2013

DOMAĆI SAJMOVI, 2015.

Vrsta sajma	Broj sajmova				Izložbeni prostor u m ²	Izlagači na sajmu			Strane zemlje izlagači	Broj posjetitelja
	ukupno	prema značaju				ukupno	domaći	strani		
		međunarodni	nacionalni	lokalni						
Ukupno	12	8	4	-	20.427	678	582	96	44	208.500
poljoprivredni	1	-	1	-	619	124	124	-	-	8.000
specijalizirani	11	8	3	-	19.808	554	458	96	44	200.500

CIJENE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Za indeks potrošačkih cijena, maloprodajne cijene se prikupljaju na pet lokacija (gradova) u Federaciji Bosne i Hercegovine (Bihać, Mostar, Sarajevo, Tuzla i Zenica) odabranih prema kriteriju broja stanovnika i njihovoj ulozi u geografskom području kojem pripadaju.

Sve cijene prikupljaju uposlenici Federalnog zavoda za statistiku prema utvrđenom vremenskom rasporedu i unaprijed odabranom uzorku prodavnica/prodavaonica, tržnica i ustanova koje pružaju različite usluge stanovništvu. Snimatelji cijena dobivaju jasne specifikacije naziva proizvoda, njegove COICOP šifre i jedinice mjere i na osnovu/temelju tih informacija samostalno biraju konkretan proizvod čiju će cijenu snimati na određenom prodajnom mjestu, u skladu/sukladno sa kriterijem najprodavanijeg proizvoda na datom prodajnom mjestu. Kako bi se osiguralo da snimatelji iz mjeseca u mjesec snimaju cijene istih proizvoda, te kako bi se moglo pratiti koje proizvode snimatelji posmatraju na terenu, u upitnik se unose karakteristike proizvoda, kao što su marka, vrsta i količina proizvoda koji se snima, te informacije o eventualnim zamjenama ovih karakteristika ukoliko ih bude.

Takav način snimanja omogućuje praćenje promjene kretanja cijena između dva perioda, tj. praćenje dinamike kretanja cijena.

Za potrebe indeksa potrošačkih cijena snimanje cijena se vrši sljedećih dana u mjesecu:

- za poljoprivredne proizvode koji se prodaju na tržnicama cijene se prikupljaju dva puta mjesečno, i to u prvoj i trećoj sedmici/tjednu u mjesecu;
- za pogonska goriva cijene se snimaju onoliko puta koliko se njihove cijene mijenjaju u toku mjeseca;
- za sve ostale proizvode cijene se, u skladu/sukladno sa važećim Evropskim/Europskim regulativama, prikupljaju jedanput mjesečno (između 1. i 21. u mjesecu), s tim da se nužno održava isti interval između prikupljanja.

Obuhvat

Indeks potrošačkih cijena u Federaciji Bosne i Hercegovine izračunava se na osnovu reprezentativne liste proizvoda koju čini 601 proizvod. Svakog mjeseca se prikuplja preko 10.000 cijena u 1.142 prodajna mjesta.

Cijene se prikupljaju u više prodajnih mjesta u pet gradova u Federaciji Bosne i Hercegovine: Bihać, Mostar, Sarajevo, Tuzla i Zenica. Kriterij za izborovih gradova je broj stanovnika i njihova uloga u geografskom području kojem pripadaju.

Obuhvaćeni su najvažniji proizvodi i usluge koje kupuje stanovništvo radi finalne potrošnje. Obuhvat dobara i usluga redovno se revidira kako bi se očuvala reprezentativnost liste proizvoda s obzirom na ukuse potrošača i njihove navike u pogledu kupovine.

Definicije

Indeks potrošačkih cijena predstavlja mjeru promjena cijena proizvoda i usluga koje rezidentna domaćinstva/kućanstava kupuju radi zadovoljenja svojih vlastitih potreba.

Proizvod - bilo koji proizvod ili usluga za ličnu/osobnu potrošnju koji se mogu kupiti, grupni naziv za proizvode i usluge.

Reprezentativna stavka - proizvod na najnižem nivou agregacije, odnosno proizvod u prodajnom mjestu na jednoj geografskoj lokaciji za koji se može snimiti cijena.

Ponderi koji se primjenjuju za izračunavanje indeksa potrošačkih cijena su koeficijenti koji odražavaju relativnu važnost odabranih proizvoda i usluga u ukupnoj potrošnji domaćinstava/kućanstava na teritoriji Federacije BiH. Pomoću njih se izračunavaju elementarni indeksi kao ponderisani prosjeci. Bazirani su na podacima povezanim sa finalnom potrošnjom domaćinstava/kućanstava i na podacima o broju stanovnika.

COICOP klasifikacija-za obračun indeksa potrošačkih cijena upotrebljava se Klasifikacija proizvoda i usluga za ličnu/osobnu potrošnju razvrstanih prema namjeni potrošnje (Classification of Individual Consumption by Purpose-COICOP) na dvanaest osnovnih odjeljaka za koje se izračunavaju indeksi.

INDEKSI CIJENA PROIZVOĐAČA INDUSTRIJSKIH PROIZVODA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Za indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda na domaćem i inostranom tržištu cijene se prikupljaju od industrijskih preduzeća/poduzeća, mjesečno putem obrazaca C-41/DOM i C-41/INO.

Obuhvat

Obuhvaćeni su najvažniji proizvodi i usluge koje se proizvode u Federaciji BiH i prodaju na domaćem i inozemnom tržištu.

Za indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda cijene se prikupljaju od subjekata čija je pretežna djelatnost u područjima B (Vađenje ruda i kamena), C (Prerađivačka industrija), D (Proizvodnja i snabdijevanje/opskba električnom energijom, gasom/plinom, parom i klimatizacija) i E (Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnost sanacije okoliša), kao i dijelovi poslovnih subjekata koji se bave industrijskom proizvodnjom a njihovi matični subjekti su registrovani u nekoj drugoj djelatnosti.

Definicije

Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda predstavlja mjeru promjena cijena proizvoda koje industrijska preduzeća/poduzeća proizvode i prodaju na domaćem i inozemnom tržištu. Ukupan indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda sadrži dva podindeksa, tj. Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda na domaćem tržištu i Indeks cijena proizvođača industrijskih proizvoda na inozemnom tržištu. Praćenje prodajnih cijena na ta dva tržišta daje promjene u indeksu cijena proizvođača industrijskih proizvoda ukupne industrije, glavnih industrijskih grupacija, područja i oblasti industrije.

Prodajna cijena proizvođača industrijskih proizvoda na domaćem tržištu je cijena po kojoj proizvođač prodaje svoje proizvode kupcima na domaćem tržištu u najvećim količinama utovareno u vagon (kamion) u mjestu proizvođača, ili je cijena po kojoj proizvođač vrši obračun sa drugim proizvođačima ili trgovinskim preduzećima/poduzećima. U ovu cijenu ulazi regres koji ostvaruje proizvođač, a od cijene se odbija trgovački rabat i popusti koje prodavac odobrava kupcu. PDV i akcize se ne uključuju u cijenu.

Prodajna cijena proizvođača industrijskih proizvoda na inozemnom tržištu je cijena po kojoj proizvođač prodaje svoje proizvode kupcima na inozemnom tržištu u najvećim količinama isporučeno prema ugovorenim paritetima (EXW, FCA, FAS, FOB, CFR, CIF, CPT, CIP, DAF, DES, DEQ, DDU, DDP i dr.). U prodajnu cijenu ulazi regres koji ostvaruje proizvođač, a isključuju se rabat i popusti koje prodavac odobri kupcu. PDV i akcize se ne uključuju u cijenu.

Ponderi za izračunavanje ukupnog indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda predstavljaju relativno učešće vrijednosti prodaje pojedinih proizvoda i na domaćem i na inozemnom tržištu. Ponderi koji se primjenjuju za izračunavanje indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda na domaćem tržištu su koeficijenti koji odražavaju relativno učešće vrijednosti prodaje pojedinog proizvoda u ukupnoj vrijednosti prodaje svih proizvoda na domaćem tržištu. Ponderi koji se primjenjuju za izračunavanje indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda na inozemnom tržištu su koeficijenti koji odražavaju relativno učešće vrijednosti prodaje pojedinog proizvoda u ukupnoj vrijednosti prodaje svih proizvoda na inozemnom tržištu.

Klasifikacija djelatnosti (KD BiH 2010)- Za obračun indeksa cijena proizvođača industrijskih proizvoda upotrebljava se Klasifikacija djelatnosti (KD BiH 2010) prema kojoj se poslovni subjekti razvrstavaju u područja B,C,D i E i Nomenklatura industrijskih proizvoda (NIP BiH 2010).

INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA¹⁾

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
100,0	106,0	107,9	116,2	115,9	117,9	122,1	124,6	124,3	123,5	122,6
94,4	100,0	101,8	109,7	109,3	111,2	115,2	117,5	117,3	116,5	115,7
92,7	98,2	100,0	107,7	107,4	109,2	113,1	115,4	115,2	114,4	113,6
86,1	91,2	92,9	100,0	99,7	101,4	105,0	107,2	107,0	106,2	105,5
86,3	91,5	93,1	100,3	100,0	101,7	105,4	107,5	107,3	106,6	105,8
84,8	89,9	91,6	98,6	98,3	100,0	103,5	105,7	105,4	104,7	104,0
81,9	86,8	88,4	95,2	94,9	96,6	100,0	102,0	101,8	101,1	100,5
80,3	85,1	86,6	93,3	93,0	94,6	98,0	100,0	99,8	99,1	98,4
80,4	85,2	86,8	93,5	93,2	94,8	98,2	100,2	100,0	99,3	98,6
81,0	85,8	87,4	94,1	93,8	95,5	98,9	100,9	100,7	100,0	99,3
81,5	86,4	88,0	94,8	94,5	96,1	99,5	101,6	101,4	100,7	100,0

1) Indeksi se čitaju samo vodoravno i izračunati su na bazi prosječne prethodne godine

GODIŠNJI INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA

92005=100

Odjeljak	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ukupan indeks	115,9	117,9	122,1	124,6	124,3	123,5	122,6
Hrana i bezalkoholna pića	125,9	125,0	133,2	135,7	135,3	131,9	130,8
Aлкохолна pića i duhan	111,3	132,1	142,7	157,6	168,4	180,3	194,2
Odjeća i obuća	91,6	86,7	78,4	72,0	64,9	62,9	59,6
Stanovanje, voda, električna energija, gas/plin i drugi energenti	129,6	132,1	136,5	142,9	144,7	144,5	146,7
Najmeštaj, kućanski uređaji i redovno/redovito održavanje kuće	104,9	105,3	106,5	107,9	108,3	108,4	109,6
Zdravstvo	109,9	110,4	107,2	106,6	102,1	101,5	101,7
Prijevoz	104,8	112,3	120,3	125,3	123,6	122,6	114,8
Komunikacije	117,9	125,3	127,2	125,4	126,2	128,0	129,7
Rekreacija i kultura	116,6	118,2	119,3	120,5	122,1	123,7	123,8
Obrazovanje	105,3	105,9	106,2	105,8	107,3	108,3	112,1
Restorani i hoteli	125,6	127,7	131,0	134,7	135,7	136,3	136,7
Ostala dobra i usluge	106,5	107,3	107,5	109,0	109,5	109,8	109,7

Napomena: Statistički podaci na nivou Federacije jer se ne objavljuje na nivou Kantona

GODIŠNJI LANČANI INDEKSI POTROŠAČKIH CIJENA

θ prethodna godina =100

Odjeljak	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ukupan indeks	99,7	101,8	103,6	102,1	99,8	99,3	99,3
Hrana i bezalkoholna pića	99,9	99,3	106,5	101,8	99,7	97,5	99,1
Akloholna pića i duhan	108,1	118,7	108,0	110,4	106,9	107,0	107,7
Odjeća i obuća	95,3	94,7	90,5	91,9	90,0	97,1	94,7
Stanovanje, voda, električna energija, gas/plin i drugi energenti	103,6	101,9	103,3	104,7	101,2	99,9	101,5
Najmeštaj, kućanski uređaji i redovno/redovito održavanje kuće	100,8	100,4	101,2	101,3	100,4	100,1	101,1
Zdravstvo	100,5	100,4	97,2	99,4	95,8	99,4	100,2
Prijevoz	90,1	107,1	107,2	104,2	98,6	99,2	93,7
Komunikacije	100,7	106,3	101,5	98,6	100,6	101,5	101,3
Rekreacija i kultura	104,0	101,4	100,9	101,0	101,4	101,3	100,1
Obrazovanje	98,7	100,6	100,3	99,6	101,5	100,9	103,5
Restorani i hoteli	106,0	101,7	102,5	102,8	100,8	100,4	100,3
Ostala dobra i usluge	101,6	100,7	100,3	101,4	100,4	100,3	99,9

Napomena: Statistički podaci na nivou Federacije jer se ne objavljuje na nivou Kantona

Pregled kretanja cijena izabranih proizvoda na području Kantona Sarajevo za 2015. godinu

PROIZVOD	Jedinica mjere	Mjesec											
		Januar	Februar	Mart	April	Maj	Juni	Juli	Avgust	Septembar	Oktoabar	Novembar	Decembar
Riža	kg	3,53	3,67	3,79	3,69	3,57	3,81	3,80	3,81	3,64	3,64	3,59	3,59
Pšenično brašno bijelo, svi tipovi	kg	0,98	0,97	0,96	0,96	0,96	0,95	0,95	0,96	0,96	0,95	0,95	0,95
Hljeb polubijeli od pšeničnog brašna ili crni, svi tipovi	kg	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50	2,50
Mlijeko- tetra pakovanje	litra	1,52	1,52	1,50	1,50	1,49	1,47	1,42	1,38	1,41	1,42	1,42	1,38
Maslac	kg	17,31	17,07	17,59	17,64	17,06	16,89	16,89	16,89	16,89	16,68	16,46	15,43
Jestivo ulje	litra	2,17	2,17	2,16	2,15	2,14	2,12	2,14	2,21	2,31	2,39	2,36	2,37
Šećer	kg	1,15	1,15	1,16	1,17	1,16	1,18	1,20	1,23	1,23	1,24	1,23	1,25
Kuhinjska so	kg	1,00	1,00	1,00	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,01	1,00	1,01
Deterdžent za mašinsko pranje rublja	kg	3,68	3,88	3,47	3,20	3,28	3,51	3,51	3,65	3,79	3,55	3,65	3,62

Podaci za Kanton Sarajevo

TURIZAM

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci za statistiku turizama prikupljaju se putem redovnog statističkog istraživanja Mjesečni indikatori statistike smještaja u turizmu (obrazac TU-11).

Izveštajne jedinice su poslovni subjekti (preduzeća, obrtnici, zadruge, ustanove, udruženja itd.) i njihove jedinice u sastavu koji se bave pružanjem smještajnih usluga turistima ili samo posreduju u pružanju tih usluga. Izveštaji se sastavljaju na osnovu evidencija u knjigama gostiju.

Definicije

Turist je svaka osoba koja u mjestu izvan svog uobičajnog okruženja (prebivališta) provede najmanje jednu noć ali ne više od godinu dana u ugostiteljskom ili drugom objektu za smještaj gostiju, radi odmora ili rekreacije, zdravlja, studija, sporta, religije, porodice/obitelji, poslova, javnih misija i skupova s izuzetkom svrhe zapošljavanja kod poslovnog subjekta - rezidenta u zemlji ili mjestu posjete.

Domaći turist je svaka osoba sa prebivalištem u Bosni i Hercegovini koja izvan mjesta svog prebivališta provede najmanje jednu noć u ugostiteljskom ili drugom objektu za smještaj gostiju u Federaciji BiH.

Stranim turistima smatraju se sve osobe koje u Bosni i Hercegovini nemaju stalno prebivalište, a provedu najmanje jednu noć u ugostiteljskom ili drugom objektu za smještaj gostiju.

Vrsta mjesta. Turističkim mjestom u ovom istraživanju smatra se ono mjesto koje ispunjava sljedeće osnovne uvjete: **atraktivne** (prirodne ljepote, ljekoviti izvori, kulturno-historijski/povijesni spomenici, razne kulturne, zabavne i sportske priredbe), **komunikativne** (mogućnost pristupa, prometne veze) i **receptivne** (objekti za smještaj i uz njih potrebni prateći objekti za pružanje raznih usluga npr. trgovačkih/trgovinskih, zanatskih/obrtničkih, poštanskih i sl., zatim parkovi, kupališta, šetališta itd.).

Turistička se mjesta razvrstavaju u sljedeće vrste:

Sarajevo je mjesto koje posjetitelje privlači prvenstveno kao administrativno-politički centar, a zatim i svojim historijskim/povjesnim, etničkim, ekonomskim, urbanističko-administrativnim i drugim svojstvima.

Banjska mjesta su mjesta kod kojih je ljekovitost termalnih ili mineralnih voda i ostalih geološko-mineraloških sastojaka naučno/znanstveno-medicinski ili empirijski utvrđena i koja imaju odgovarajuće objekte s uređajima za liječenje i oporavak posjetitelja.

Primorska mjesta su mjesta duž morske obale.

Ostala mjesta uključuju ostala turistička i neturistička mjesta koja nisu razvrstana ni u jednu od prethodnih vrsta, a raspoložu ugostiteljskim objektima za smještaj.

DOLASCI I NOĆENJA TURISTA, 2015.

Kantoni Cantons	Dolasci turista		
	ukupno	domaći	strani
Dolasci turista	364.281	56.224	308.057
Noćenja turista	693.008	95.537	597.471

DOLASCI I NOĆENJA STRANIH TURISTA PREMA ZEMLJI PREBIVALIŠTA

	Dolasci turista	Noćenja turista
Ukupno	364.281	693.008
Domaći	56.224	95.537
Strani	308.057	597.471
Turska	52.493	95.657
Hrvatska	38.107	63.505
Kuvajt	8.963	32.791
SAD	12.515	27.734
Slovenija	17.130	26.660
Njemačka	11.692	23.756
Srbija	13.250	23.694
Italija	9.786	18.984
Saudijska Arabija	6.140	16.491
Južna Koreja	13.708	15.665
Velika Britanija	6.003	13.401
Austrija	7.835	12.823
Francuska	5.647	10.317
Švedska	3.823	9.244
Poljska	6.649	8.723
Ostale zemlje	150.540	293.563

Napomena: Izmjena metodologije od 01.01.2015

ZAPOSLENOST, NEZAPOSLENOST I PLAĆE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Zaposlenost

Podaci o zaposlenima u poslovnim subjektima, iskazani kao godišnji prosjek i sa stanjem 31. marta, rezultat su obrade mjesečnih istraživanja o zaposlenima i plaćama i godišnjeg istraživanja sa stanjem 31. marta.

Istraživanjem su obuhvaćeni poslovni subjekti svih oblika vlasništva, tijela državne vlasti svih nivoa, ustanove i druge organizacije.

U prikupljanju podataka primjenjuje se teritorijalni princip na nivou općine, što znači da se podaci prikupljaju prema sjedištu pripadajuće jedinice poslovnog subjekta.

Podaci se prikupljaju izvještajem koji se u poslovnim subjektima popunjava na osnovu propisanih evidencija o zaposlenima.

Podaci o zaposlenima u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija, prikupljali su se od kantonalnih Zavoda zdravstvenog osiguranja do 2010. godine. Od 2011. godine podaci se preuzimaju se od Porezne uprave Federacije BiH.

U godišnji prosjek broja zaposlenih uključeni su zaposleni u poslovnim subjektima (pravnim osobama) i obrtu i djelatnostima slobodnih profesija.

Godišnji prosjek broja zaposlenih izračunat je kao aritmetička sredina mjesečnih stanja.

U broj zaposlenih sa stanjem marta, uključeni su samo zaposleni u poslovnim subjektima.

Broj zaposlenih u odbrani je uključen za nivo Federacije BiH, s tim da ovi podaci nisu razvrstani po kantonima i općinama.

Nezaposlenost

Podaci o nezaposlenima preuzimaju se od Federalnog Zavoda za zapošljavanje.

Neto i bruto plaća

Podaci o prosječnoj mjesečnoj isplaćenoj neto i bruto plaći obračunavaju se na osnovu podataka prikupljenih mjesečnim istraživanjem o zaposlenima i plaćama. Istraživanjem su obuhvaćeni poslovni subjekti svih oblika vlasništva, tijela državne vlasti svih nivoa, ustanove i druge organizacije.

Istraživanje o plaćama obuhvaća isplaćene neto i bruto plaće zaposlenih koji imaju zasnovan radni odnos, bez obzira na vrstu radnog odnosa i dužinu radnog vremena.

U obračun nisu uključene plaće pripadnika odbrane, kao ni plaće zaposlenih u obrtu i djelatnostima slobodnih profesija.

Podaci su prezentirani po područjima i odjeljcima Klasifikacije djelatnosti (KDBiH 2010).

Definicije

Ukupan broj zaposlenih obuhvata zaposlene u poslovnim subjektima i zaposlene i vlasnike obrta i djelatnosti slobodnih profesija.

Zaposleni su osobe koje su zasnovala radni odnos sa poslodavcem (pravnom ili fizičkom osobom), bez obzira na vrstu radnog odnosa i dužinu radnog vremena.

Vlasnik obrta ili djelatnosti slobodne profesije je osoba koja je vlastitim sredstvima osnovala obrt ili slobodnu profesiju, u kojoj u svoje ime i za svoj račun sama ili uz pomoć zaposlenika obavlja djelatnost.

Nezaposlene osobe su osobe bez zaposlenja, sposobne za rad, starosne dobi od 15 do 65 godina, evidentirane u biroima za zapošljavanje.

Neto plaća obuhvaća isplaćenu plaću za obavljani rad, kao i naknade plaća po osnovu radnog odnosa za: godišnji odmor, plaćeni dopust, državne praznike i neradne dane utvrđene zakonom, bolovanja koja idu na teret poslovnog subjekta, plaćeno odsustvo sa posla, zastoje u poslu bez krivnje zaposlenog. Prosječna mjesečna isplaćena neto i bruto plaća po zaposlenome izračunava se dijeljenjem ukupnih isplata brojem zaposlenih koji su primili isplate.

Bruto plaća obuhvaća neto plaću plus zakonom propisana obavezna izdvajanja iz bruto plaće (doprinosi iz bruto plaće i akontacija poreza na dohodak).

Nominalni indeksi neto i bruto plaća izračunavaju se iz podataka o prosječnim mjesečnim iznosima neto i bruto plaća za odgovarajuće godine.

Realni indeksi neto i bruto plaća izračunavaju se dijeljenjem nominalnih indeksa neto i bruto plaća sa indeksom potrošačkih cijena.

ZAPOSLENE, NEZAPOSLENE OSOBE I PLAĆE PO OPĆINAMA - godišnji prosjek 2015.

	Zaposleni	Nezaposleni ¹⁾	Neto plaća u KM	Bruto plaća u KM
Kanton Sarajevo	126.609	71.746	1.024	1.585
Centar Sarajevo	39.851	7.824	1.234	1.921
Hadžići	4.006	5.716	827	1.270
Iliđža	16.862	11.784	823	1.262
Ilijaš	3.299	5.415	645	969
Novi Grad Sarajevo	24.452	20.021	863	1.328
Novo Sarajevo	23.660	8.609	1.087	1.686
Stari grad Sarajevo	9.715	6.441	1.000	1.547
Trnovo	310	492	813	1.239
Vogošća	4.454	5.444	772	1.177

¹⁾Izvor: Federalni zavod za zapošljavanje

ZAPOSLENOST I PLAĆE PREMA PODRUČJIMA KD BiH 2010

	Prosječan broj zaposlenih		Prosječna neto plaća, KM	
	2014	2015	2014	2015
UKUPNO	125.184	126.609	1.036	1024
A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	909	856	867	827
B Vađenje ruda i kamena	141	118	794	861
C Prerađivačka industrija	12.945	12.830	737	726
D Proizvodnja i snabdjevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	2.013	1.982	1.502	1516
E Snabdjevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	2.391	2.379	889	893
F Građevinarstvo	6.596	5.910	687	670
G Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla	24.007	23.548	747	743
H Prijevoz i skladištenje	7.611	7.710	1.017	998
I Djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanja hrane (hotelijerstvo iugostiteljstvo)	5.939	5.950	563	541
J Informacije i komunikacije	7.399	7.634	1.222	1235
K Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	5.569	5.495	1.532	1550
L Poslovanje nekretninama	949	1.226	957	926
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	6.867	6.989	1.021	1020
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	2.881	4.330	647	510
O Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje.	15.443	15.767	1.363	1367
P Obrazovanje	9.948	10.062	1.018	1032
Q Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	9.100	9.475	1.106	1124
R Umjetnost, zabava i rekreacija	1.752	1.700	947	959
S Ostale uslužne djelatnosti	2.724	2.648	1.173	1187
00 Neraspoređeno po djelatnostima KD	-	-	-	-

OBRAZOVANJE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metodi prikupljanja podataka

Podaci o dječijim vrtićima, djeci i odgojiteljima prikupljaju se godišnjim izvještajima sa stanjem 01. oktobar/listopad tekuće godine.

Podaci za osnovno i srednje obrazovanje koji se objavljuju, rezultat su redovnog/redovitog godišnjeg istraživanja, koje je provedeno u 2015. godini, stanje 25.09.2015.

Od 2015./2016. školske godine (u godišnjaku 2014./2015.), statističko istaživanje iz osnovnog i srednjeg obrazovanja prelazi na novi način prikupljanja podataka, putem elektronskih obrazaca i dolazi do primjene nove metodologije usklađene sa međunarodnom standardnom klasifikacijom obrazovanja. Uvođenjem nove metodologije dolazi do promjena u prikupljanju i publiciranju podataka, te se podaci prikupljaju samo za početak školske godine sa stanjem 25.09. Shodno tome, od 2014./2015. školske godine podaci za kraj školske godine biće zamijenjeni podacima za početak školske godine.

Podaci o upisanim studentima na visokoškolskim ustanovama prikupljaju se na osnovu/temelju obrazaca koje popunjavaju studenti prilikom upisa u zimski semestar svake školske godine.

Podaci o studentima koji su diplomirali, te o broju kandidata koji su stekli naslov magistra ili doktora nauka/znanosti tokom/tijekom kalendarske godine prikupljaju se također na osnovu/temelju obrazaca koje popunjavaju studenti, odnosno kandidati, prilikom diplomiranja odnosno odbrane/obrane magistarskog rada ili doktorske disertacije/dizertacije.

Podaci za doktore nauka/znanosti odnose se na kalendarsku godinu u kojoj je kandidat odbranio/obranio doktorsku disertaciju, a ne na godinu u kojoj je uveden u registar doktora nauka/znanosti.

Podaci o nastavnicima visokoškolskih ustanova prikupljaju se izvještajima o nastavnom osoblju sa stanjem 31. oktobra/listopada tekuće školske godine.

Podaci uključuju sve nastavnike i suradnike u nastavi koji predaju na visokoškolskim ustanovama i koji ne predstavljaju fizički broj osoba, jer nastavnik i suradnik u nastavi može predavati na dva i više fakulteta. Podaci također uključuju i nastavnike i suradnike u nastavi prikazane u ekvivalentu pune zaposlenosti/angažiranosti (FTE- full time equivalent), koji približno odgovaraju stvarnom broju fizičkih osoba, a dobiveni su kao izračun izražen jedinicom pune zaposlenosti/angažiranosti.

Za nastavnike i suradnike koji rade s kraćim od punog radnog vremena ili su angažirani po ugovoru o djelu (manje od 90% i više od 10%) izračunava se Ekvivalent pune zaposlenosti (FTE). 1.primjer: 4 osobe zaposlene ili su angažirane ugovorom o djelu školsku godinu samo polovinu radnog vremena (4x0,5=2,0) 2.primjer: 3 osobe zaposlene ili su angažirane ugovorom o djelu cijelu školsku godinu samo 20% radnog vremena (3x0,2=0,6) 3.primjer: 1 osoba zaposlena ili je angažirana ugovorom o djelu 1/2 semestara puno r.v. (1x0,5=0,5) 4.primjer: 2 osobe zaposlene ili su angažirane ugovorom o djelu 3 mjeseca samo 25% r.v. (2x0,25x0,25=0,1).

Podaci o učenicima s teškoćama u razvoju u osnovnim i srednjim školama, o učenicima u osnovnim muzičkim/glazbenim i baletskim školama prikupljaju se na posebnim obrascima na početku i na kraju svake školske godine.

Definicije

Obrazovni sistem Federacije Bosne i Hercegovine uključuje predškolsko (ISCED 0), osnovno (ISCED 1& 2), srednje (ISCED 3) i visoko (ISCED 5A, 5B&6) obrazovanje. Osnovno i srednje obrazovanje organizirano je kao redovno/redovito obrazovanje i posebno obrazovanje koje uključuje obrazovanje djece i omladine/mladeži s teškoćama u razvoju i osnovno umjetničko obrazovanje koje priprema djecu za nastavak školovanja u srednjim umjetničkim školama.

Dječiji vrtići su ustanove koje pružaju usluge njege, odgoja i zaštite djece predškolske dobi.

U statistici obrazovanja školom se smatra skupina učenika koja pohađa nastavu određene vrste i stepena/stupnja po istovrsnom nastavnom planu i programu, bez obzira na to nalazi li se ta skupina učenika pod posrednim ili neposrednim rukovodstvom jedne uprave ili ima zajedničku upravu s drugim školskim jedinicama različite vrste i stepena/stupnja obrazovanja. Svaka teritorijalno odvojena jedinica (razredni odjel) iste vrste smatra se također školom (školskom jedinicom).

S obzirom da se u osnovnim školama izvodi istovremeno nastava po osmogodišnjem i devetogodišnjem programu obrazovanja, a u nekim kantonima isključivo se obavlja nastava po osmogodišnjem programu, nije izvršena podjela škola na osnovu programa rada. Iz tih razloga prikazuje se broj škola po programu osmogodišnjeg obrazovanja.

Kod redovnih/redovitih srednjih škola broj škola prikazan je u ukupnom zbiru redovnih/redovitih srednjih škola. Broj škola po vrstama (gimnazije, tehničke i srodne, stručne/strukovne i umjetničke škole) nismo u mogućnosti iskazati jer jedna mješovita škola, kao pravni subjekt, može u svom sastavu imati više vrsta škola.

Visokoškolske ustanove su univerziteti/sveučilišta, (fakultet i umjetnička akademija kao jedinice u njenom sastavu) i visoke škole. Univerzitet/Sveučilište je ustanova koja osniva i provodi univerzitetske/sveučilišne studije u najmanje dva naučna/znanstvena ili umjetnička područja u većem broju polja te interdisciplinarne studije kao autonomni i integrirani proces, neposredno ili putem jedinica u sastavu (fakulteta, umjetničkih akademija, instituta). Univerzitetski/Sveučilišni studij osposobljava studente za obavljanje poslova u nauci/znanosti i visokom obrazovanju, u poslovnom svijetu, javnom sektoru i društvu općenito te ih osposobljava za razvoj i primjenu naučnih/znanstvenih i stručnih dostignuća.

Univerzitetsko/Sveučilišno obrazovanje obuhvaća dodiplomski, diplomski i poslijediplomski studij. U skladu s europskim sistemom prijenosa bodova (ECTS), jednom godinom studija se u pravilu stječe 60 ECTS bodova.

Dodiplomski univerzitetski/sveučilišni studij, koji u pravilu traje tri do četiri godine i kojim se stječe od 180 do 240 ECTS bodova, osposobljava studente za diplomski studij, te im daje mogućnost zapošljavanja na određenim stručnim poslovima.

Diplomski univerzitetski/sveučilišni studij traje u pravilu jednu do dvije godine. Njime se stječe 60 do 120 ECTS bodova, te ukupan broj bodova koji se stječu na dodiplomskom i diplomskom studiju iznosi najmanje 300 ECTS bodova.

ISCED 2011 – International Standard Classification of Education – Međunarodna standardizirana klasifikacija obrazovanja koristi se prema preporuci UNESCO-a, OECD-a, EUROSTAT-a i drugih međunarodnih organizacija za prikazivanje svih podataka o obrazovanju i omogućuje usporedivost podataka o obrazovanju na međunarodnom nivou/razini.

ISCED ima dvije glavne ukrštene varijable: stepen/stupanj obrazovanja i područje obrazovanja.

Stupnjevi obrazovanja, koji odgovaraju u školskom sistemu Federacije Bosne i Hercegovine jesu:

ISCED 0 - predškolsko obrazovanje djece od treće godine do polaska u osnovnu školu;

ISCED 1 - niže osnovno obrazovanje od I -IV razreda prema osmogodišnjem programu; odnosno od I -V razreda prema devetogodišnjem programu obrazovanja;

ISCED 2 - više osnovno obrazovanje od V -VIII razreda prema osmogodišnjem programu; odnosno od VI -IX razreda prema devetogodišnjem programu obrazovanja;

ISCED 3 -srednje obrazovanje;

ISCED 5 - više obrazovanje po starom načinu studiranja VI stepen.

ISCED 6 - VII stepen po starom programu studiranja (trajanje 4-5 godina), I ciklus po novom programu.

ISCED 7 - visoko obrazovanje po starom programu VII stepen (trajanje 5-6 godina), II ciklus "master" po novom programu integrirani I i II ciklus po novom programu.

ISCED 8 - naučni/znanstveni stepen -doktorat.

Redovno/Redovito obrazovanje

Predškolsko obrazovanje nije obavezno/obvezno i propisano članom 16 Okvirnog zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju u BiH ("Službeni glasnik BiH" broj 88/07) i obuhvaća obrazovanje djece u godini pred polazak u školu.¹⁾

Osnovno obrazovanje traje devet (osam) godina i obavezno/obvezno je za svu djecu od šeste (ili sedme) do petnaeste godine života. Cilj osnovnog obrazovanja je stjecanje općeg znanja, a ostvaruje se prema jedinstvenom nastavnom programu.

Prelazak na devetogodišnje osnovno obrazovanje počeo je od školske 2004./2005. godine i povezan je sa promjenama u strukturi i organizaciji osnovnog odgoja i obrazovanja. Ovaj sistem osnovnog obrazovanja još nije zaživio u svim kantonima.

Srednje obrazovanje nakon završetka osnovnog školovanja omogućuje stjecanje znanja i sposobnosti za rad i nastavak školovanja. Srednje obrazovanje nije obavezno/obvezno. Vrste srednjih škola, ovisno o vrsti nastavnog plana i programa jesu:

- gimnazije – izvode nastavni plan i program u trajanju od četiri godine, a mogu biti opće i specijalizirane; pripremaju učenike za nastavak školovanja na visokoškolskim ustanovama;

- stručne/strukovne škole – izvode nastavni plan i program u trajanju od tri (ili četiri) godine. Na kraju svog školovanja učenici ovih škola polažu završni ispit i osposobljavaju se za tržište rada ili da bi nastavili školovanje u visokoškolskom obrazovanju.

- tehničke i srodne škole – školovanje traje četiri godine. Pripremaju učenike za tržište rada i za nastavak školovanja na visokoškolskim institucijama;

- umjetničke škole – školovanje traje četiri godine, a mogu biti muzičke/glazbene, baletne i likovne. Pripremaju učenike za tržište rada i za nastavak školovanja na umjetničkim akademijama;

- vjerske škole – školovanje traje četiri godine. Pripremaju učenike za tržište rada i za nastavak školovanja na visokoškolskim institucijama.

Više i visoko obrazovanje provodi se na visokoškolskim ustanovama nakon završene srednje škole. Organizirano je kao:

1) Okvirni zakon o predškolskom obrazovanju u BiH nije implementiran u svim kantonima u FBiH

- stručni studij, koji osposobljava studenta za visokostručni ili umjetnički rad, a traje dvije do tri godine

- sveučilišni studij, koji osposobljava studenta za visokostručni ili umjetnički rad i priprema ga za naučni/znanstveni rad, a traje najmanje četiri godine

- postdiplomski magistarski studij koji studenta, nakon završenog sveučilišnog studija, priprema za stjecanje akademskog naslova magistra.

Posebno obrazovanje

Osnovne muzičke/glazbene i baletne škole pripremaju učenike za nastavak školovanja u srednjim muzičkim/glazbenim i baletnim školama. Učenici tih škola obavezno/obvezno osnovno školovanje stječu paralelno u redovnim/redovitim osnovnim školama.

Osnovno obrazovanje djece i omladine/mladeži s teškoćama u razvoju provodi se u osnovnoj školi u posebnim odgojno-obrazovnim grupama i razrednim odjelima u okviru škole. Iznimno za djecu s većim teškoćama u razvoju osnovno školovanje obavlja se u posebnim ustanovama odgoja i obrazovanja.

Srednje obrazovanje učenika s teškoćama u razvoju organizira se uz primjenu individualnih postupaka u redovnim/redovitim ili posebnim razrednim odjelima i obrazovnim grupama.

REDOVNO/REDOVITO OSNOVNO I SREDNJE OBRAZOVANJE, 2014./2015.1)

	Škole	Učenici			Nastavno osoblje	
		svega	učenice	Završili školu	svega	žene
Devetogodišnje obrazovanje	88	35.982	17.317	4.149	2.500	1.953
Škole za djecu sa posebnim potrebama	4	251	83	34	75	61
Redovne srednje škole	35	15.530	7.757	5.834	1.516	1.029
Škole za učenike sa posebnim potrebama	3	153	53	37	48	32
Vjerske škole	1	465	263	122	28	15
Osnovne muzičke škole	4	1.389	798	-	114	80
Osnovne baletske škole	...	99	66	-	-	-
Centar Sarajevo						
Devetogodišnje obrazovanje	11	4.880	2.370	607	376	324
Škole za djecu sa posebnim potrebama	1	35	14	8	13	10
Redovne srednje škole	13	5.546	3.256	2.082	536	408
Škole za učenike sa posebnim potrebama	1	23	10	-	6	4
Hadžići						
Devetogodišnje obrazovanje	7	2.153	1.036	248	140	106
Redovne srednje škole	1	840	378	306	72	46
Ilidža						
Devetogodišnje obrazovanje	13	6.384	3.145	724	421	321
Redovne srednje škole	4	1.546	750	580	144	86
Osnovne muzičke škole	1	333	169	-	31	20
Ilijaš						
Devetogodišnje obrazovanje	13	2.129	1.065	259	184	135
Redovne srednje škole	2	448	241	157	61	32
Osnovne muzičke škole	1	74	37	-	-	-
Novi grad Sarajevo						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	15	9.884	4.599	1.133	598	466
Škole za djecu sa posebnim potrebama	1	52	12	3	21	11
Redovne srednje škole	3	1.435	560	524	161	112
Škole za učenike sa posebnim potrebama	1	29	13	18	17	12
Novo Sarajevo						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	11	5.492	2.667	568	369	279
Škole za djecu sa posebnim potrebama	1	73	27	6	12	11
Redovne srednje škole	6	2.959	1.050	995	270	164
Škole za učenike sa posebnim potrebama	1	101	30	19	25	16
Osnovne muzičke škole	1	545	333	-	47	36
Osnovne baletske škole	...	66	36	-	-	-
Stari grad Sarajevo						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	10	2.234	1.094	300	199	164
Škole za djecu sa posebnim potrebama	1	111	30	15	29	23
Redovne srednje škole	5	2.277	1.329	1.011	228	157
Vjerske škole	1	465	263	122	28	15
Osnovne muzičke škole	1	437	259	-	36	24
Osnovne baletske škole	...	33	30	-	-	-
Trnovo						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	1	70	42	6	16	12
Vogošća						
Osmogodišnje obrazovanje	-	-	-	-	-	-
Devetogodišnje obrazovanje	7	2.756	1.299	304	197	146
Redovne srednje škole	1	479	193	179	44	24

Napomena: Prema novoj metodologiji obrazovanja od 2014./15. školske godine nastavnici područnih škola i drugih programa unutar matične škole se prikazuju zbirno u matičnoj školi.

VISOKO OBRAZOVANJE

		Broj visoko-školskih ustanova	Upisani studenti			
			Ukupno	Žene	Od toga redovni/redoviti studenti	
					Ukupno	Žene
SARAJEVO	2012/13	34	33.910	18.839	26.755	14.912
	2013/14	36	33.949	19.010	27.072	15.090
	2014/15	36	34.069	19.424	27.221	15.437
UNIVERZITET SARAJEVO	2012/13	26	31.063	17.616	24.002	13.744
	2013/14	28	30.663	17.762	23.900	13.628
	2014/15	28	30.866	18.177	24.020	14.191
FAKULTETI*	2012/13	20	29.924	17.301	23.333	13.482
	2013/14	20	30.054	17.325	23.301	13.481
	2014/15	20	30.237	17.817	23.393	13.831
Prirodno-matematički fakultet	2012/13	1	1.869	1.329	1.675	1.211
	2013/14	1	2.009	1.441	1.818	1.328
	2014/15	1	2.298	1.650	2.096	1.535
Arhitektonski fakultet	2012/13	1	627	368	627	368
	2013/14	1	609	362	609	362
	2014/15	1	575	339	575	339
Građevinski fakultet	2012/13	1	784	293	784	293
	2013/14	1	868	340	868	340
	2014/15	1	845	335	845	335
Mašinski fakultet	2012/13	1	1.012	275	1.012	275
	2013/14	1	1.086	318	1.075	317
	2014/15	1	1.164	348	1.164	348
Fakultet za saobraćaj i komunikacije	2012/13	1	854	326	854	326
	2013/14	1	947	386	947	386
	2014/15	1	970	393	970	393
Elektrotehnički	2012/13	1	1.431	531	1.364	511
	2013/14	1	1.450	546	1.497	544
	2013/14	1	1.490	578	1.489	577
Medicinski	2012/13	1	954	623	954	623
	2013/14	1	895	567	894	567
	2014/15	1	879	562	879	562
Stomatološki fakultet sa klinikama	2012/13	1	591	358	591	358
	2013/14	1	615	381	615	381
	2014/15	1	692	429	691	429
Farmaceutski	2012/13	1	864	708	864	708
	2013/14	1	805	666	805	666
	2014/15	1	1.005	822	1.002	819
Poljoprivredno-prehrambeni	2012/13	1	905	534	782	473
	2013/14	1	900	558	760	478
	2014/15	1	885	564	772	501
Šumarski	2012/13	1	542	169	542	169
	2013/14	1	512	169	512	169
	2014/15	1	492	184	492	184
Veterinarski	2012/13	1	493	214	492	214
	2013/14	1	474	222	474	222
	2014/15	1	449	227	449	227

VISOKO OBRAZOVANJE (nastavak)

	Broj visoko-školskih ustanova	Upisani studenti			
		Ukupno	Žene	Od toga redovni/redoviti studenti	
				Ukupno	Žene

Pravni	2012/13	1	3.206	2.097	1.606	1.085
	2013/14	1	2.778	1.861	1.435	984
	2014/15	1	2.710	1.803	1.315	916
Ekonomski	2012/13	1	3.907	2.410	2.905	1.849
	2013/14	1	3.691	2.307	2.561	1.607
	2014/15	1	3.667	2.305	2.392	1.543
Političkih nauka	2012/13	1	4.988	2.881	3.064	1.856
	2013/14	1	4.565	2.683	2.878	1.769
	2014/15	1	4.081	2.420	2.579	1.594
Filozofski	2012/13	1	2.898	2.230	2.319	1.789
	2013/14	1	3.046	2.402	2.457	1.941
	2014/15	1	3.190	2.486	2.588	2.001
Fakultet sporta i tjeles.odgoja	2012/13	1	874	172	708	147
	2013/14	1	833	158	714	134
	2014/15	1	659	133	539	106
Fakultet za kriminalistiku kriminologiju i sigurnosne studije	2012/13	1	1.257	419	947	325
	2013/14	1	1.457	528	1.075	411
	2014/15	1	1.354	529	1.022	411
Fakultet zdravstvenih studija	2012/13	1	896	573	546	366
	2013/14	1	1.089	711	620	420
	2014/15	1	1.256	835	624	432
Pedagoški	2012/13	1	668	626	398	371
	2013/14	1	607	564	387	356
	2014/15	1	566	524	381	350
VJERSKI VISOKOŠKOLSKE USTANOVE	2012/13	3	855	156	385	103
	2013/14	3	818	155	350	99
	2014/15	3	711	173	340	115
Islamskih nauka	2012/13	1	721	128	251	75
	2013/14	1	690	132	222	76
	2014/15	1	585	147	214	89
Katolički Bogoslovni fakultet	2012/13	1	73	15	73	15
	2013/14	1	64	12	64	12
	2014/15	1	73	13	73	13
Franjevačka teologija	2012/13	1	61	13	61	13
	2013/14	1	64	11	64	11
	2014/15	1	53	13	53	13
AKADEMIJE	2012/13	3	588	324	582	324
	2013/14	3	609	347	599	347
	2014/15	3	629	360	627	360
Likovnih umjetnosti	2012/13	1	284	159	284	159
	2013/14	1	295	171	295	171
	2014/15	1	279	158	279	158
Muzička	2012/13	1	235	141	235	141
	2013/14	1	230	141	229	141
	2014/15	1	254	157	254	157
Scenskih umjetnosti	2012/13	1	69	24	69	24

VISOKO OBRAZOVANJE (nastavak)

		Broj visoko- školskih ustanova	Upisani studenti			
			Ukupno	Žene	Od toga redovni/ redoviti studenti	
					Ukupno	Žene
Scenskih umjetnosti	2012/13	1	69	24	69	24
	2013/14	1	84	35	75	35
	2014/15	1	96	45	94	45

PRIVATNE VISOKOŠKOLSKE ORGANIZACIJE						
UKUPNO	2012/13	8	2.847	1.223	2.753	1.168
	2013/14	8	3.286	1.338	3.172	1.262
	2014/15	8	3.203	1.247	3.201	1.246
INTERNACIONALNI STUDIJ	2012/13	5	2.547	1.053	2.543	1.052
	2013/14	5	2.984	1.147	2.982	1.146
	2014/15	5	3.159	1.223	3.157	1.222
Saraj.škola za nauku i tehnol.	2012/13	1	275	127	275	127
	2013/14	1	283	115	282	115
	2014/15	1	306	139	305	139
Internacionalni univerzitet	2012/13	1	1.347	504	1.347	504
	2013/14	1	1.680	554	1.680	554
	2014/15	1	1.713	590	1.711	590
INTERNACIONALNI BURCH UNIVERZITET	2012/13	3	925	422	921	421
	2013/14	3	1.021	478	1.020	477
	2014/15	3	1.140	494	1.139	493
Ekonomski fakultet	2012/13	1	223	78	222	77
	2013/14	1	212	87	212	87
	2014/15	1	264	97	264	97
Fakultet za inženjering i informacijske studije	2012/13	1	330	111	330	111
	2013/14	1	447	164	447	164
	2014/15	1	529	194	529	194
Edukacijski fakultet	2012/13	1	372	233	369	233
	2013/14	1	362	227	361	226
	2014/15	1	347	203	346	203
PRIVATNI FAKULTETI	2012/13	3	300	170	210	116
	2013/14	3	302	191	190	116
	2014/15	3	343	202	234	138
Fakultet za javnu upravu	2012/13	1	243	134	153	80
	2013/14	1	236	147	124	72
	2014/15	1	251	143	142	79
Interdisciplinarne postdiplomske studije	2012/13	1	30	20	30	20
	2013/14	1	29	25	29	25
	2014/15	1	48	35	48	35
Fakultet međunarodnih finansija i bankarstva	2012/13	1	27	16	27	16
	2013/14	1	37	19	37	19
	2014/15	1	44	24	44	24

KULTURA, UMJETNOST I SPORT

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori podataka

Podaci iz oblasti kulture i umjetnosti koji se objavljuju u ovom godišnjaku rezultat su agregiranja podataka uporedivih godišnjih istraživanja koja provodi Federalni zavod za statistiku.

Obuhvat

Podaci o subjektima iz oblasti kulture i njihovim aktivnostima, odnose se na kalendarsku godinu.

Definicije

Muzej je stalna neprofitabilna ustanova u službi društva, koja se bavi sistematskim prikupljanjem, čuvanjem, naučnom obradom, objavljivanjem i izlaganjem (ekspozicijom) kulturnog i prirodnog naslijeđa (baštine), a koja je otvorena javnosti s ciljem proučavanja, dokumentiranja, obrazovanja, zabave i interaktivne komunikacije.

Osnovne funkcije muzeja su: prikupljanje, čuvanje, izlaganje, naučno proučavanje, objavljivanje i animacija.

Muzejska zbirka je skup muzejskih predmeta, sistematski sakupljenih tokom određenog vremena i sa određenog prostora.

Muzejsku djelatnost obavljaju: muzeji, memorijalni muzeji, spomen-područja koja se bave muzejskom djelatnošću, muzeji na otvorenom, muzejske spomen-kuće, pinakoteke, gliptoteke i sl.

Muzejski zbirni fond je skup muzejskih zbirki.

Stalna postavka je javno izlaganje muzejskih predmeta i jedan od osnovnih oblika komunikacije muzeja.

Muzeji opće namjene imaju više tematski različitih zbirki, koje se odnose na uže ili šire područje - mjesto, grad, entitet.

Posebni/ specijalizirani muzeji prikupljaju građu određene vrste i mogu biti:

- društveno-historijski
- prirodnjački
- ekonomsko-tehnički
- umjetnički

Umjetničke galerije koje imaju muzejsku građu, smatraju se muzejima.

Biblioteka je sređena zbirka štampanog, pisanog ili drugim sredstvima umnoženog materijala i drugih dokumenata, uključujući grafičke i audio-vizuelne dokumente, koji su pristupačni stanovništvu.

Vrste biblioteka

Nacionalne biblioteke su biblioteke koje prikupljaju, obrađuju, čuvaju i daju na korišćenje cjelokupnu bibliotečku građu sa područja zemlje i koje na osnovi zakona primaju i čuvaju obavezan primjerak, bez obzira na njegov naziv. Nacionalna biblioteka može obavljati i druge zadatke, npr. da izdaje nacionalnu bibliografiju, da posjeduje reprezentativni fond strane literature uključujući i literaturu o svojoj zemlji, da bude bibliografski informativni centar, da izdaje retrospektivnu nacionalnu bibliografiju, da razvija saradnju između biblioteka i unapređuje njihov rad. Biblioteke koje nose naziv "nacionalna biblioteka", ali koje ne odgovaraju definiciji ne treba svrstavati u kategoriju nacionalnih biblioteka. Međutim, ukoliko univerzitetska biblioteka vrši funkciju nacionalne biblioteke, treba je svrstati u ovu kategoriju, bez obzira na njen naziv.

Biblioteke visokoškolskih ustanova su biblioteke namijenjene prvenstveno studentima i nastavnom osoblju univerziteta i drugih visokoškolskih ustanova, a pomažu naučnoistraživački i nastavni rad tih ustanova. Ove biblioteke mogu biti pristupačne i široj javnosti. One mogu biti:

Univerzitetske biblioteke, ili grupa biblioteka koje mogu biti smještene u posebne prostorije (različito locirane), ali imaju zajedničkog upravnika. Zadatak univerzitetske biblioteke je da pomaže naučnoistraživački i nastavni rad na univerzitetu, da nabavlja i obrađuje bibliotečku građu od značaja za cijeli univerzitet, da tu građu daje na korišćenje, da razvija bibliografsku - informativnu djelatnost i saradnju između biblioteka visokoškolskih ustanova.

Biblioteke fakulteta, umjetničkih akademija, visokih škola, instituta i katedri u okviru univerziteta, a koje nisu pod rukovodstvom ili administrativnom upravom univerzitetske biblioteke. Bibliotečki fond tih biblioteka odnosi se većim dijelom na jednu određenu naučnu granu (npr. medicina, pravo, ekonomija itd.) ili grupu srodnih grana, a prvenstveno su namijenjene studentima i nastavnom osoblju s ciljem provedbe nastavnih programa i naučnog rada. Mogu biti pristupačne i široj javnosti.

Školske biblioteke (srednja i osnovna škola, predškolska ustanova) su jedinice odgojno-obrazovnog sistema škole. Njihova je zadaća da unapređuju sve oblike i metode odgojno-obrazovnog procesa, pomažu u stručnom usavršavanju nastavnika i učenika i stvaraju naviku čitanja i korištenja bibliotečkih usluga.

Specijalne biblioteke su biblioteke u sastavu predstavničkih organa i organa uprave, naučnoistraživačkih institucija (izuzev biblioteka univerzitetskih instituta), naučnih i stručnih društava ili udruženja, muzeja, galerija, arhiva, kao i biblioteke društvenih organizacija, preduzeća, komora ili drugih institucija i manastirske biblioteke. Bibliotečki fond specijalnih biblioteka najvećim dijelom se odnosi na jednu oblast ili granu; prirodne nauke društvene nauke, poljoprivreda, medicina, tehnika, pravo, historija i sl. One zadovoljavaju potrebe za bibliotečkom građom i obavještenjima, u prvom redu članova matične ustanove, i pomažu im da u stručnom i istraživačkom radu unutar određenog specijaliziranog područja dobiju pouzdana obavještenja i primarne dokumente.

Narodne biblioteke besplatno ili uz minimalnu naknadu opslužuju široku javnost određenog područja.

Arhiv je ustanova u kojoj se trajno čuva, stručno obrađuje i daje na korišćenje arhivska građa.

Opći arhiv je ustanova/preduzeće koja obavlja arhivsku djelatnost na javnoj arhivskoj građi iz svih društvenih oblasti.

Specijalni/specijalizirani arhiv je ustanova/preduzeće ili organizaciona jedinica (u sastavu), koja obavlja arhivsku djelatnost na arhivskoj građi određenog tvorca ili određene grane djelatnosti (diplomatski, vojni, univerzitetski, pozorišni i sl.).

Privatni arhiv je ustanova/preduzeće koje obavlja arhivsku djelatnost a osnivač mu je pravno ili fizičko lice.

Zbirka - skup dokumenata različite provenijencije prema temama, vrstama dokumenata i sl.

Arhivska građa - pisani, crtani, štampani, fotografirani, filmovani, tonografirani izvorni ili reproducirani materijal od posebnog značaja za istoriju, kulturu i druge društvene potrebe, koji je nastao radom vladinih organa i organizacija, društveno - političkih organizacija i njihovih organa, građanskih pravnih lica i pojedinaca, bez obzira gdje je i kada nastao i da li se nalazi u ustanovama zaštite ili van njih.

Galerija je prostor u kojem su izložena umjetnička djela. Pod pojmom umjetničko djelo ovdje podrazumijevamo djela likovne umjetnosti. U galerijama se obično izlažu slike ali i skulpture, fotografije, ilustracije, instalacije i djela primijenjene umjetnosti.

Filharmonija ili simfonijski orkestri su muzički sastavi profesionalnih muzičara koji izvode simfonijski i koncertni program. Organizacijski mogu biti samostalni ili u sastavu neke druge ustanove.

Profesionalni orkestri su sastavi profesionalnih muzičara koji izvode simfonijski i koncertni program (umjetnička muzička djela). Organizacijski mogu biti samostalni ili u sastavu neke druge ustanove.

Ansambli mogu biti gudački, duhački, džez, rok, itd. U džez ansamblima su obično uključeni duhački instrumenti: saksofoni, trube, tromboni i sl., nešto od pratećih instrumenata kao električna gitara, klavir i sl., zatim bas gitara ili kontrabas, kao i bubnjevi odnosno neki drugi instrument iz grupe udaraljki. U rok ansamblima koji se obično nazivaju rok bendovi uvijek su zastupljene gitare, klavijature (sintisajzer i sl.), te ritam sekcija koju čine bas gitara i bubnjevi.

Muzički ansambl je grupa ljudi koji izvode instrumentalnu ili vokalnu muziku. U svakom muzičkom stilu različite norme su razvijene za veličine i sastave različitih ansambala, kao i za repertoar pjesama ili muzičkih djela koje ti ansambli izvode.

Festival je događaj koji se odvija u više dana na jednom ili više pozornica/mjesta uz mnoge dodatne sadržaje. Po svom karakteru može biti muzički, filmski, literarni, likovni, itd.

Profesionalno pozorište koje ima više stalnih scena (posebno izdvojenih, kao i malu scenu) na kojima profesionalni ansambl daje pozorišne predstave ispunit će zaseban obrazac za svaku izdvojenju scenu. Ukoliko se na jednoj sceni daje više vrsta djela (drama, opera i balet), tu scenu treba smatrati jednim pozorištem.

Profesionalno pozorište za djecu je pozorište koje redovito daje predstave za djecu.

Profesionalno pozorište za mlade je pozorište koje redovito daje predstave za mlade.

Amaterskim pozorištem smatra se pozorište u čijem su ansamblu pretežno glumci amateri, a organizaciono je samostalno ili u sastavu kulturno-umjetničkog društva, doma kulture ili druge ustanove - preduzeća.

Festival folklor je scenski prikaz folklor na sceni s pratećim programima folklornih umjetnosti, koji traje najmanje 3 dana uzastopno i u kojem sudjeluju najmanje 3 skupine iz 3 različite države (osim države-domaćina) po odabiru krovnihih udruga folklor iz tih država.

Smotra folklor predstavlja zajednički scenski nastup svih društava određenog nivoa (općina, kantona, entiteta, država, uz obavezno praćenje svih nastupa od strane tima stručnjaka, organiziran okrugli stol, gdje zapisnike stručnog kolegija krovna organizacija koristi za praćenje rada društava i selekciju programa i društava za nastupe na smotrama višeg nivoa (s općinskog na kantonalni itd.).

Druge manifestacije, revijalne smotre i koncerti su sve druge manifestacije koje nemaju obavezu pozivanja svih društava iz okruženja, ili (festivali) iz određenih država po odlukama njihovih tijela, i nemaju timove stručnjaka, niti organizuju okrugli stol.

Kulturna dobra mogu biti nepokretna i pokretna.

Prema fizičkim, umjetničkim, kulturnim, naučnim i historijskim svojstvima, **nepokretna kulturna dobra** su:

- spomenici kulture
- prostorne kulturno-historijske cjeline
- arheološka nalazišta
- znamenita mjesta.

Pokretna kulturna dobra su:

- umjetnička djela i historijski predmeti
- arhivska građa
- filmska građa
- stara i rijetka knjiga.

Prirodno dobro

Zaštićena prirodna dobra – prirodne vrijednosti proglašene zaštićenim od strane tijela utvrđenog zakonom i upisane u registar zaštićenih prirodnih dobara, a odnose se na zaštitne kategorije (zaštićena prirodna područja, nacionalne parkove, spomenike prirode, područja upravljanja staništem, zaštićene pejzaže, zaštićena područja za upravljanje resursima), uključujući i vodene površine koje su u njihovom sastavu, zaštićene minerale i fosile, te zaštićene vrste biljaka, gljiva i životinja, uključujući mrtve primjerke divljih vrsta, njihove dijelove i derivate, zaštićene na temelju Zakona o zaštiti prirode, posebnih zakona i međunarodnih ugovora čija je zemlja potpisnica i Bosna i Hercegovina.

Separat zaštite naslijeđa u oblasti prostornog i urbanističkog planiranja - elaborat koji predstavlja informaciono-dokumentacionu osnovu za izradu dokumenata prostornog uređenja, a sadrži relevantne informacije o kulturno-historijskom i prirodnom naslijeđu i smjernice za njegovo korištenje, zaštitu i očuvanje; Segment dokumenta prostornog uređenja, koji predstavlja zaokruženu cjelinu i sadrži relevantne informacije o kulturno-historijskom i prirodnom naslijeđu u obuhvatu dokumenta i smjernice za njegovo korištenje, zaštitu i očuvanje.

Vlastiti program – označava programske segmente koji se sastoje od vlastite produkcije, koprodukcije i kupljenih/ nabavljenih programa.

Vlastita produkcija – označava programske segmente koje je korisnik dozvole u potpunosti proizveo sam, uz pomoć svojih materijalnih i ljudskih resursa, ili koji su proizvedeni od strane nezavisne produkcijske kuće po narudžbi i na račun korisnika dozvole.

Koprodukcija – označava programske segmente u čijoj je produkciji dijelom učestvovao korisnik dozvole sa svojim materijalnim i ljudskim resursima.

Kupljeni/nabavljeni program – označava programske segmente za koje korisnik dozvole ima osigurana prava na emitiranje i radiodifuziju.

Reemitirani program – označava program koji jedna rtv-stanica emitira u radiodifuziji, a druga rtv-stanica ga u isto vrijeme u potpunosti preuzima u svrhu emitiranja u radiodifuziji.

Razmijenjeni program – označava dijelove programa koji razmjenjuju dvije ili više rtv-stanica.

Dugometražni je svaki film koji može da služi kao osnovni program jedne projekcije, tj. najmanje dužine trajanja 60 minuta.

Kratkometražni je svaki film dužine trajanja do 60 minuta.

Kinom - se smatra sala ili otvoreni prostor opremljen uređajima za javno prikazivanje filmova. Kina mogu raditi kao samostalni subjekti ili u sastavu preduzeća za prikazivanje filmova, kulturno-obrazovnih ustanova, škola i drugih institucija.

Dugometražni je svaki film koji može da služi kao osnovni program jedne projekcije, tj. najmanje dužine trajanja 60 minuta.

Domaće kinematografsko djelo je kinematografsko djelo koje ispunjava sljedeće uslove:

- da je kinematografsko djelo proizveo domaći producent samostalno ili u saradnji sa jednim ili više domaćih ili inozemnih koproducenta,
- da je osoba koja se bavi djelatnošću proizvodnje, distribucije, javnog prikazivanja i iznajmljivanja kinematografskih djela registrirana za obavljanje kinematografske djelatnosti,
- da su većina članova autorskog dijela ekipe državljanji Bosne i Hercegovine,
- da je tematika kinematografskog djela iz kulturnog prostora Bosne i Hercegovine, ili
- da je kinematografsko djelo proizvedeno u koprodukciji sa inozemnim koproducentom u skladu sa odredbama Evropske konvencije o filmskoj koprodukciji.

Promet kinematografskog djela obuhvaća:

- otkup, prodaju, distribuciju i poddistribuciju domaćeg kinematografskog djela,
- otkup, prodaju, distribuciju i poddistribuciju inozemnog kinematografskog djela,
- presnimavanje,
- umnožavanje,
- iznajmljivanje i
- javno prikazivanje kinematografskog djela.

Centri za kulturu su ustanove koje se bave djelatnošću organizacije predstava, kino-prikazivačkom djelatnošću, organizacijom koncerata, izložbi itd.

Sportske organizacije su dobrovoljne organizacije građana koje se osnivaju radi bavljenja sportom, sudjelovanja na sportskim natjecanjima, sportske rekreacije i obuke. Registrirane su kod zakonom određenog tijela državne uprave, odnosno lokalne samouprave navedenih sportskih grana i organizacija .

Šahovske organizacije su dobrovoljne organizacije građana koje su osnovane radi bavljenja šahom, sudjelovanja na šahovskim natjecanjima i afirmacije šaha, a registrirane su kod šahovskog saveza Bosne i Hercegovine.

Lovačka društva jesu dobrovoljne organizacije građana koje se bave lovom, uzgojem i zaštitom divljači te očuvanjem biološke ravnoteže u prirodnim staništima divljači. Registrirana su kod lovačkog saveza Federacije BiH.

Centri za sport i rekreaciju pružaju usluge građanima iz područja sporta i rekreacije, upravljaju sportskim objektima i održavaju iste.

Sportski objekti jesu zatvoreni i otvoreni bazeni, dvorane, stadioni i drugi objekti te prirodne uređene površine koje udovoljavaju uvjetima za bavljenje određenom granom (ili granama) sporta.

Eksperimentalna pozorišta

	Pozorišta	Predstave	Posjetitelji		Zaposleni		
			Ukupno	Po jednoj predstavi	Svega	umjetnici	Ostali
Centar	1	201	83400	415	3	2	1

Profesionalna pozorišta

	Pozorišta	Predstave	Posjetitelji		Zaposleni		
			Ukupno	Po jednoj predstavi	Svega	umjetnici	Ostali
Centar	4	480	51498	107	330	169	161

Centri za kulturu, aktivnosti centra

	Broj centara	Aktivnosti centra						
		Izložbena	pozorišna	književna	kinemato grafska	muzičko scenska	ostalo	ukupno
UKUPNO	12	33	28	32	5	35	38	171

Posjetioci i zaposleni prema spolu

	Broj posjetilaca		Zaposleni	
	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene
UKUPNO	73726	43759	128	57

KINA, predstave, posjetitelji, zaposleni

	Kina	Predstave	Posjetitelji	Zaposleni
Ukupno	3	4.807	230.764	46
Centar	3	4.807	230.764	46

Kinoteka

Broj i vrsta prikazanih kratkometražnih filmova

Igrani	Dokumentarni	Animirani	Ukupno filmova	Ukupno posjetilaca
13	-	-	13	160

Broj i vrsta prikazanih dugometražnih filmova

Igrani	Dokumentarni	Animirani	Ukupno filmova	Ukupno posjetilaca
-	4	-	4	47

Posjetioci, korisnici, zaposleni kinoteke

Broj posjetilaca	Broj korisnika građe	Zaposleni	Prostor		
		Ukupno	površina prostora	broj sjedala	dužina polica arhivske građe
525	32	5	674	122	1167

TV STANICE

OPĆINE	Broj stanica	Broj TV predajnika	Televizijski repetitori	Vrste filmova iz vlastite produkcije				Zaposleni
				Igrani		Dokumentarni		
				kratkometražni	dugometražni	kratkometražni	dugometražni	
Ukupno	11	80	301	68	-	71	6	1869
Centar	2	2	2	-	-	8	-	213
Hadžići	1	3	3	-	-	-	-	7
Ilidža	1	1	-	-	-	-	-	6
Novi Grad	4	34	296	68	-	62	6	1376
Novo Sarajevo	1	37	-	-	-	-	-	42
Vogošća	2	3	-	-	-	1	-	223

Emitirani program TV stanica u minutama

OPĆINE	Ukupno	Igrani program	Dokumentarni program	Dječiji i omladinski program	Muzičko zabavni program	Sportski program	Informativno politički program	Marketing program	Kulturno obrazivni program	Religijski program	Ostalo
Ukupno	6.221.502	2.667.376	502.469	225.003	813.583	210.411	903.677	291.305	148.378	127.169	332.131
Centar	2.388.480	1.664.250	229.920	3.000	84.335	33.640	240.830	99.480	14.040	6.910	12.075
Hadžići	306.600	9.382	31.795	44.336	48.811	9.382	81.341	19.806	25.018	32.039	4.690
Ilidža	420.480	-	21.900	-	62.050	-	73.000	16.060	-	65.700	181.770
Novi Grad	1.420.432	525.540	100.740	89.200	254.790	63.786	219.660	69.000	57.000	12.380	28.336
Novo Sarajevo	525.690	198.924	46.114	61.887	79.497	48.463	33.366	18.079	-	-	39.560
Vogošća	1.159.620	269.280	72.000	26.580	284.100	55.140	255.480	68.880	52.320	10.140	65.700

Radio stanice i porijeklo emisija

OPĆINE	Broj stanica	Broj radio predajnika	Jačina odašiljača	Porijeklo proizvodnje radio emisija u minutama			
				Ukupno	Samostalna proizvodnja	Koprodukcija s drugim radio stanicama	Proizvodnja drugih radio stanica
Ukupno	15	57	229.308	3.218.864	2.854.398	333.846	30.620
Centar	6	23	12.200	1.403.382	1.065.222	333.180	4.980
Ilijaš	1	3	1.100	262.080	240.760	-	21.320
Novi Grad	2	16	205.970	1.033.140	1.033.140	-	-
Novo Sarajevo	3	10	6.100	509.460	505.140	-	4.320
Stari Grad	2	4	2.100	2.900	2.650	250	-
Vogošća	1	1	838	7.902	7.486	416	-

Emitirani program radio stanica u minutama

OPĆINE	Ukupno	Igrani program	Dokumentarni program	Dječiji i omladinski program	Muzičko zabavni program	Sportski program	Informativno politički program	Marketing program	Kulturno obrazivni program	Religijski program	Ostalo
Ukupno	4.270.601	184.825	63.758	121.464	2.395.008	218.810	530.910	178.974	227.535	14.580	334.737
Centar	1.123.903	-	-	22.938	862.680	60.420	131.556	3.252	11.731	3.426	27.900
Ilijaš	251.680	-	-	6.240	127.920	3.120	83.200	22.360	5.720	3.120	-
Novi Grad	1.003.680	14.005	19.490	46.830	488.901	58.578	169.860	4.882	46.398	7.878	146.858
Novo Sarajevo	1.548.818	-	43.800	23.400	858.429	67.440	114.880	138.150	155.940	-	146.779
Stari Grad	162.940	-	-	21.900	52.740	29.200	29.100	9.600	7.200	-	13.200
Vogošća	179.580	170.820	468	156	4.338	52	2.314	730	546	156	-

SOCIJALNA ZAŠTITA/SKRB

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o korisnicima, pravima, uslugama i mjerama socijalne zaštite rezultat su obrade godišnjih izvještaja centara za socijalni rad, odnosno službi socijalne zaštite.

Podaci o ustanovama za socijalnu zaštitu sa smještajem rezultat su obrade statističkih izvještaja ustanova za socijalnu zaštitu o djeci, omladini/mladeži i odraslima, a prikupljaju se svake godine.

Definicije

Centri za socijalni rad, odnosno službe za socijalnu zaštitu ustanove su koje pružaju stručnu i socijalnu pomoć u raznim oblicima osobama kojima je pomoć potrebna. Pomoć može biti materijalna (jednokratna ili pomoć za uzdržavanje), pomoć u osposobljavanju za rad i rehabilitaciju, pomoć u smještaju u razne ustanove socijalne zaštite itd. Rad centara odnosno službi odvija se timski, tj. u radu sudjeluju socijalni radnici, psiholozi, pedagozi, defektolozi, liječnici, pravnici i drugi stručni radnici.

Domovi za socijalnu zaštitu o djeci i omladini/mladeži su domovi koji pružaju smještaj, prehranu, zbrinjavanje, odgoj, zdravstvenu zaštitu, školovanje, osposobljavanje za rad, te odgovarajuće oblike stručne pomoći djeci i omladini/mladeži bez roditeljske zaštite, mentalno i tjelesno invalidnoj djeci, te djeci i omladini/mladeži društveno neprihvatljivog ponašanja.

Ustanove za socijalnu zaštitu za odrasle i stare osobe su ustanove koje pružaju organizirano stanovanje, prehranu, pomoć i njegu, zdravstvenu zaštitu, odmor i rekreaciju i druge razne aktivnosti stručnog tretmana bolesnim osobama, ovisnicima o alkoholu, te starim i nemoćnim osobama.

Korisnik socijalne pomoći je osoba kojoj je zbog određenih životnih uvjeta ili zbog posebnog duševnog ili tjelesnog stanja dodijeljen neki oblik socijalne pomoći. Korisnici socijalne pomoći utvrđuju se zakonom.

Usluge socijalne pomoći su oblici i aktivnosti koje se poduzimaju u svrhu sprečavanja, uklanjanja ili ublažavanja stanja socijalno-zaštitne potrebe, kao što su: osposobljavanje za rad i privređivanje, pomoć pri rješavanju sukoba u porodici/obitelji ili na radnom mjestu, pomoć pri rješavanju stambenog pitanja, smještaj u druge porodice/obitelji ili ustanove socijalne skrbi te različiti oblici materijalne pomoći u novcu ili naturi.

SOCIJALNI RAD

	2011	2012	2013	2014	2015
Broj centara za socijalni rad	9	9	9	9	1 ¹⁾
Zaposleni u centrima - ukupno	131	131	133	128	110
Broj slučajeva obrađenih u centru					
Ukupno	33.948	32.639	31.355	29.885	26.520
žene	16.339	16.188	14.864	14.606	14.052
Broj intervencija pruženih u centru					
Ukupno	137.012	155.065	108.806	97.948	86.478
žene	65.503	65.092	45.600	45.107	36.266
Maloljetni korisnici socijalne zaštite prema kategorijama					
Ugroženi porodičnom situacijom	2.267	2.725	3.026	3.333	3.827
Sa smetnjama u duševnom ili tjelesnom razvoju	371	417	398	392	370
Sa poremećajima u ponašanju ličnosti	-	-	-	-	-
Lica sa društveno negativnim ponašanjem	3	20	25	14	4
Duševno bolesne osobe	3	2	-	4	5
U stanju različitih socijalno-zaštitnih potreba	-	-	-	-	...
Bez specifične kategorije	262	522	634	664	701
Punoljetni korisnici socijalne zaštite prema kategorijama					
Korisnici subvencioniranja troškova	2.188	2.078	2.128	1.491	1.617
Lica sa smetnjama u duševnom ili tjelesnom razvoju	1.793	1.768	1.776	1.816	1.860
S poremećajima u ponašanju ličnosti	-	-	-	-	-
Lica sa društveno negativnim ponašanjem	64	71	90	127	105
Duševno bolesne osobe	1.016	1.049	1.103	1.114	1.116
Korisnici bez dovoljno prihoda za izdržavanje	14.208	14.757	8.778	9.212	8.416
U stanju različitih socijalno-zaštitnih potreba	-	-	-	-	...
Bez specifične kategorije	7.402	8.103	7.950	9.309	9.457

1) Odnosi se na Kantonalni centar za socijalni rad, koji dostavlja podatke 9 službi za socijalnu zaštitu sa područja Kantona Sarajevo.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

METODOLOŠKA OBJAŠNENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Prikupljanje zdravstveno – statističkih podataka obaveza je Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH i kantonalnih zavoda za javno zdravstvo.

Evidencije se vode upisivanjem podataka u osnovnu medicinsku dokumentaciju (obavezni individualni i zbirni obrasci), a služe kao izvor podataka za statistička istraživanja u području zdravstva Federacije BiH za sva tri nivoa/razine: primarni, sekundarni i tercijarni.

Evidencije trebaju da vode zdravstvene ustanove bez obzira na vrstu vlasništva, zdravstveni radnici/djelatnici privatne prakse, apoteke/ljekarne i druge ovlaštene institucije. Podaci se dostavljaju kantonalnim zavodima za javno zdravstvo u pravilu jednom godišnje za proteklu godinu za zbirne izvještaje, a kontinuirano za individualne listiće.

Radi osiguravanja jedinstvenog sistema/sustava statističkih istraživanja pri vođenju evidencija primjenjuju se, na federalnom nivou, jedinstvena metodološka načela i statistički standardi (definicije, klasifikacije, nomenklature).

Podaci se prikupljaju u skladu sa preporukama i definicijama Svjetske zdravstvene organizacije i redovno/redovito objavljuju u međunarodnim zdravstvenim publikacijama.

Podaci o zdravstvenim i drugim radnicima zaposlenim u zdravstvu odnose se samo na one medicinske i nemedicinske radnike koji su zaposleni na neodređeno vrijeme u zdravstvenoj ustanovi koja podnosi izvještaj.

Prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti (Sl.novine FBiH 46/10, član 125) sve privatne stomatološke ordinacije sa područja FBiH obavezne su dostavljati izvještaje o svom radu nadležnoj zdravstvenoj ustanovi, u skladu sa propisima o evidencijama u oblasti zdravstva.

Podaci o zaraznim i parazitarim oboljenjima u potpunosti su preuzeti od Službe za epidemiologiju Zavoda za javno zdravstvo FBiH, a registrirani broj oboljelih se temelji na «Prijavi oboljelog – umrlog od zarazne bolesti».

Definicije

Zdravstvena djelatnost na primarnom nivou/razini obuhvaća djelatnost opće medicine, zdravstvenu zaštitu predškolske i školske djece, higijensko-epidemiološku zaštitu, zaštitu zdravlja usta i zuba, hitnu medicinsku pomoć, medicinu rada, zaštitu zdravlja žena, patronažnu i farmaceutsku djelatnost.

Obavlja se u zdravstvenim ustanovama bez obzira na vrstu vlasništva: domovima zdravlja, ustanovama za hitnu medicinsku pomoć, ustanovama za zdravstvenu njegu u kući, apotekama/ljekarnama te ordinacijama privatne prakse.

Zdravstvena djelatnost na sekundarnom nivou/razini obuhvaća specijalističko-konzilijarnu zdravstvenu zaštitu te bolničku zdravstvenu zaštitu koja se provodi u općim i specijalnim bolnicama i lječilištima.

Zdravstvena djelatnost na tercijarnom nivou/razini obuhvaća obavljanje najsloženijih oblika zdravstvene zaštite iz specijalističkih djelatnosti u kliničkim ustanovama i državnim zdravstvenim zavodima.

Zdravstveni radnici/djelatnici su osobe koje imaju obrazovanje stečeno na medicinskom, stomatološkom ili farmaceutsko-biokemijskom fakultetu te na višim i srednjim školama zdravstvenog usmjerenja.

Bolnica je zdravstvena ustanova opremljena za 24-časovnu ljekarsku i sestrinsku njegu bolesnika, uspostavljanje dijagnoze, tretman i rehabilitaciju oboljelih i povrijeđenih osoba, obično oba, i medicinske i hirurške slučajeve; opremljena sa profesionalno obučanim medicinskim osobljem u čijem sastavu se obično nalazi bar jedan ljekar. Bolnice mogu, mada nije neophodno, pružati usluge i vanbolničkim pacijentima.

Broj bolnica uključuje opće bolnice, specijalne bolnice, akutne i hronične bolnice.

Prema kriterijima OECD akutna bolnica je bolnica sa prosječnim brojem dana ležanja 30 ili manje (Indikator Svjetske zdravstvene organizacije br: 992760).

Pod bolničkom posteljom smatra se postelja opremljena za potpuni cjelodnevni smještaj pacijenata, smještena u dijelovima bolnice u kojima je obezbjeđena kontinuirana zdravstvena njega pacijenata. Broj bolničkih postelja predstavlja mjerilo kapaciteta bolnice.

**ZDRAVSTVENI RADNICI U BOLNICAMA, ISPISANI BOLESNICI I BOLESNIČKI DANI
ISPISANIH BOLESNIKA**

	2011	2012	2013	2014	2015
--	------	------	------	------	------

Broj zaposlenih doktora medicine u bolnicama

Zaposleni doktori medicine u bolnicama	795	818	840	853	865
Zaposleni zdravstveni radnici sa VSS, VŠS I SSS u bolnicama	1.999	2.079	2.134	2.044	2.084
Broj ispisanih bolesnika	58.832	60.176	59.781	58.600	56.578
Broj bolesničkih dana ispisanih bolesnika, hilj./tis.	578.060	574.339	552.526	537.063	505.171

RADNICI ZAPOSLENI U ZDRAVSTVENIM USTANOVAMA PREMA STEPENU STRUČNE SPREME I PROFILU

	2011	2012	2013	2014	2015
Ukupno zaposleni	7.744	7.858	7.868	7.872	7.821
Dr medicine	1.384	1.392	1.433	1.479	1.424
od toga specijalisti	1.133	1.128	1.142	1.136	1.120
Dr stomatologije	272	272	259	263	253
Mr farmacije	186	186	186	185	179
Zdravstveni radnici sa VSS ¹⁾	25	41	59	89	116
Zdravstveni tehničari	3.678	3.745	3.757	3.759	3.643
Zdravstveni suradnici	143	132	134	147	141
Administrativno osoblje	1.097	1.185	1.161	1.088	1.204
Niža sprema	959	905	879	862	861

1) Odnosi se na zdravstvene radnike sa završenim fakultetom zdravstvenih studija.

PRAVOSUĐE

METODOLOŠKA OBJAŠNJENJA

Izvori i metode prikupljanja podataka

Podaci o učiniteljima kaznenih djela, učiniteljima privrednih prijestupa i privrednih/gospodarskih sporova rezultat su redovnih statističkih istraživanja iz oblasti pravosuđa. Podaci o sudovima i sudijama, tužiteljstvima, tužiteljima, advokatima i advokatskim pripravnicima dobijeni su od Visokog sudskog i tužilačkog vijeća, Ustavnog suda FBiH i Advokatske komore FBiH.

Obuhvatnost podataka je potpuna, jer se statističkim istraživanjima obuhvataju svi punoljetni i maloljetni učinitelji kaznenih djela, učinitelji privrednih sporova uključujući kaznena djela učinjena od nepoznatih učinitelja protiv kojih je podnijeta prijava nadležnom tužilaštvu/tužiteljstvu.

Definicije

Punoljetni učinitelji kaznenih djela su osobe koje su u vrijeme učinjenja kaznenog djela imale navršenih 18 godina života, protiv kojih je postupak po kaznenoj prijavi i prethodni postupak završen i optužene osobe protiv kojih je kazneni postupak pravomoćno završen.

Optužena punoljetna osoba je osoba protiv koje je sudu podnesena optužnica, optužni prijedlog ili privatna tužba, protiv koje je kazneni postupak pravomoćno završen odlukom kojom se obustavlja kazneni postupak, donosi oslobađajuća ili odbijajuća presuda, određuje se prisilni smještaj za neuračunljivu osobu ili se počinitelj proglašava krivim.

Osuđena osoba jeste punoljetna osoba proglašena krivom prema kojoj su izrečene sankcije: zatvor, novčana kazna, mjere sigurnosti, sudska opomena i osoba proglašena krivom bez izricanja kazne.

Maloljetni učinitelji kaznenih djela su osobe koje su u vrijeme učinjenja djela imale navršenih 14 a nisu navršile 18 godina života, prema kojima postupak po kaznenoj prijavi nije pokrenut (prijava odbačena) pripremni postupak obustavljen ili je podnesen prijedlog za izricanje sankcija. Kazneni postupak pred vijećem pravomoćno je završen odlukom kojom se postupak pred vijećem obustavlja ili se izriču sankcije.

Optužena maloljetna osoba je osoba prema kojoj je krivični/kazneni postupak pred vijećem pravomoćno završen odlukom, kojom je obustavljen postupak pred vijećem ili je izrečena sankcija (maloljetnički zatvor ili odgojne mjere).

Pravila u postupku u privrednim/gospodarskim sporovima primjenjuju se u sporovima koji proizilaze iz međusobnih privrednih odnosa vlasnika radnji i drugih pojedinaca, koji u obliku registriranog zanimanja obavljaju neku privrednu djelatnost.

**OPTUŽENE I OSUĐENE PUNOLJETNE I MALOLJETNE OSOBE
PREMA KAZNENOM DJELU**

Kaznena djela protiv	Punoljetni počinitelji				Maloljetni počinitelji			
	Kaznene prijave		Optužbe		Kaznene prijave		Optužbe	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
UKUPNO	798	142	1.071	773	11	1	142	107
Života i tijela	13	2	71	66	-	-	21	14
Slobode i prava građana	46	-	36	26	-	-	4	-
Radnih odnosa	-	1	-	-	-	-	-	-
Časti i ugleda	-	-	-	-	-	-	-	-
Dostojanstva osobe i morala	-	1	3	5	-	-	-	3
Braka i obitelji	62	4	53	52	-	-	4	5
Zdravlja ljudi	40	6	183	120	-	-	9	3
Privrede/Gospodarstva	43	13	8	8	-	-	2	1
Okoliša	11	18	21	20	-	-	1	-
Imovine	289	29	399	272	8	1	71	64
Opće sigurnosti ljudi i imovine	14	-	20	19	-	-	4	-
Sigurnosti javnog prometa	12	2	54	41	-	-	3	1
Pravosuda	9	7	8	7	-	-	3	3
Javnog reda i pravnog prometa	78	17	153	112	3	-	18	13
Podmićivanja i službene i druge odg.	157	38	24	6	-	-	-	-
Poreza	15	2	6	3	-	-	-	-
Oružanih snaga FBiH	-	-	1	-	-	-	-	-
Terorizam	-	-	-	-	-	-	-	-
Čovječnosti i međunarodnog prava	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostala kaznena djela	9	2	30	15	-	-	1	-
Sistem elektronske obr.podat.	-	-	-	1	-	-	1	-
Ustavnog poretka	-	-	1	-	-	-	-	-

OPTUŽENE PUNOLJETNE I MALOLJETNE OSOBE PREMA VRSTI ODLUKE

Vrsta odluke	Punoljetne osobe		Vrsta odluke	Maloljetne osobe	
	2014	2015		2014	2015
UKUPNO	1.071	773	UKUPNO	142	107
Proglašene odgovornim	953	693	Obustavljen postupak	86	89
Sporazum o priznanju krivice	24	3	Izrečena mjera	-	-
Odbačenih privatnih tužbi	-	-	sigurnosti	-	-
Prekid postupka	1	1	Izrečena sankcija	56	18
Obustavljen postupak	7	22			
Oslobođene od optužbe	58	35			
Optužba odbijena	-	19			
Mjere sigurnosti	-	-			
Ustupljen predmet	-	-			